

ПОЛИТИКИН

ЗАБАВНИК

15
динара

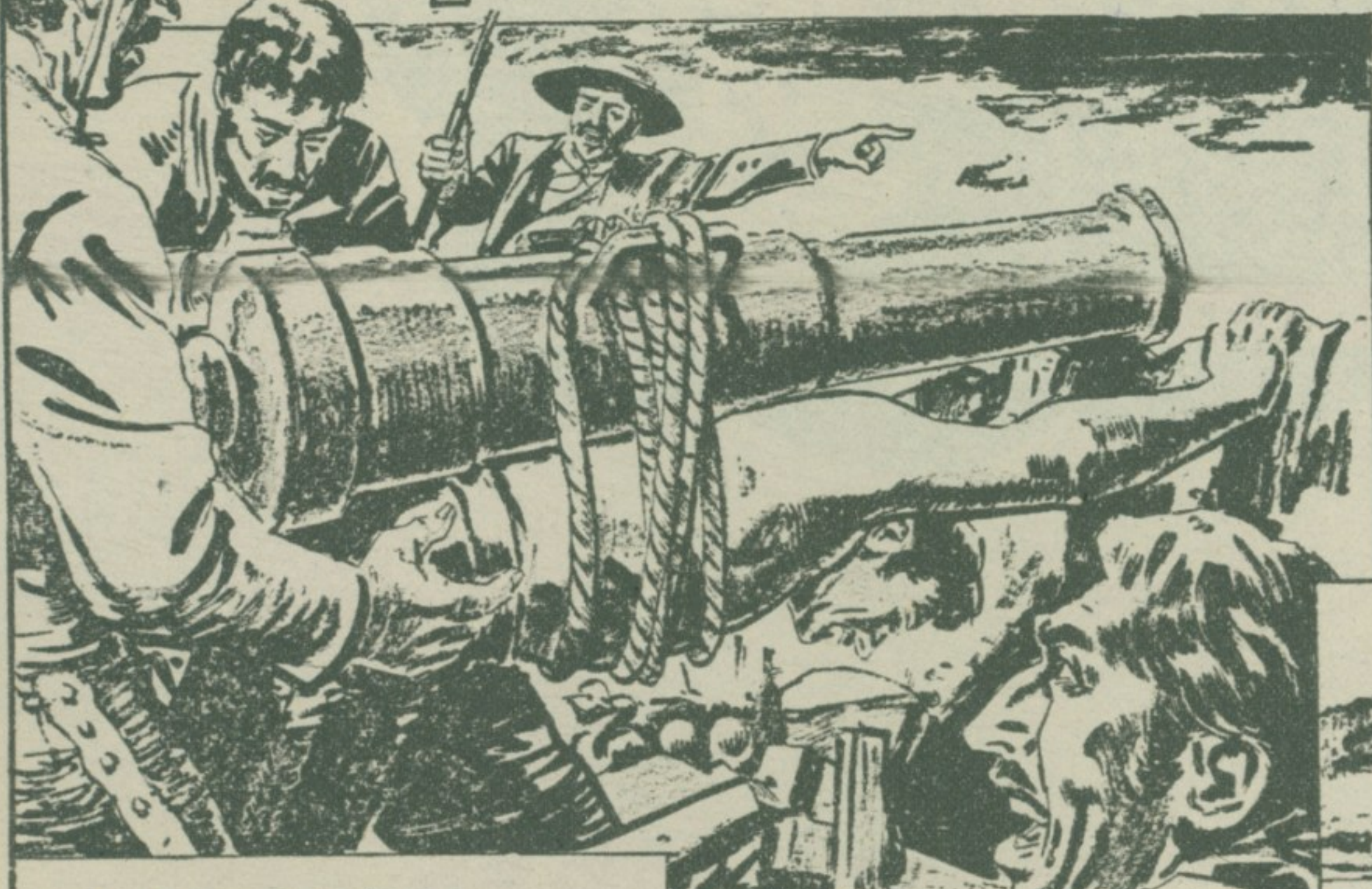

БРОЈ
1517

23. 1. 1981. • ИЗЛАЗИ ПЕТКОМ • ГОДИНА XLII

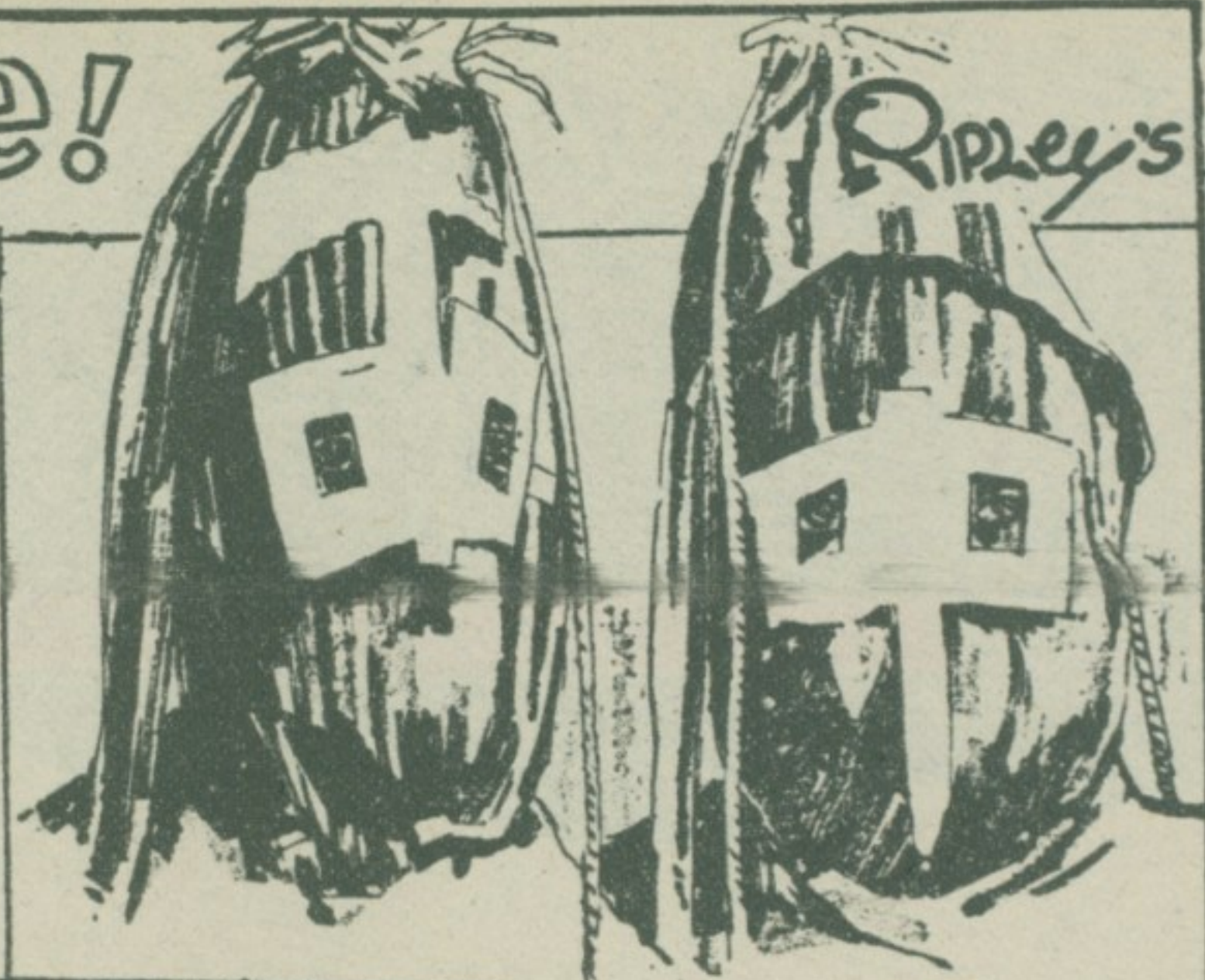

Веровали или не!

ЖИВИ ЛАФЕТ

ЗА ВРЕМЕ РАТА ИЗМЕЂУ МЕКСИКА И ШПАНИЈЕ МЕКСИЧКИ АРТИЛЕРИЈАЦИ ВАЛДИВИЈА, ДА БИ СВОЈИМ ДРУГОВИМА ОМОГУЋИЛИ ДА НАПАДНУ ЈЕДНО ШПАНСКО УТВРЂЕЊЕ У БЛИЗИНИ ЗАКАТЕКАСА, ДРЖАО ЈЕ НА ЛЕЏИМА ТОП ЗА ВРЕМЕ ЧИТАВОГ БОМБАРДОВАЊА!

НЕВЕСТЕ И МЛАДОЖЕЊЕ

У АФРИЧКОМ ПЛЕМЕНУ КАРАГУ НОСЕ МАСКЕ ЧИТАВЕ ПРВЕ ГОДИНЕ БРАКА. БРАК СКОПЉЕН ПО ДОГОВОРУ РОДИТЕЉА ИЛИ СТАРИЈИХ СРОДНИКА. МОМЕ СЕ ТЕ ПРВЕ ГОДИНЕ ПОНИШТИТИ У СВАКО ДОБА. АЛИ КАД СЕ МАСКЕ СКИНУ, ПАР СЕ ВИШЕ НИКАД НЕ МОЖЕ РАСТАТИ.

ПРИРОДНИ КЛИМАТСКИ УРЕЂАЈ

УЛЕКАЛУ, У ФРАНЦУСКОЈ, НАЛАЗИ СЕ ЈЕДНА ПЕЧИНА КОЈА ЗА ВРЕМЕ ЛЕТА ХЛАДИ ЧИТАВУ ДОЛИНУ И ИЗ КОЈЕ ТОКОМ ЗИМЕ СТАЛНО СТРУЈИ ТОПЛО ВАЗДУХ.

ТАКО ДА СЕ У ДОЛИНИ ЗЕМЉИШТЕ НЕ ЗАМРЗНЕ НИ НА НАЈВЕЋЕМ МРАЗУ.

СУНЦЕ

У СЕВЕРОИСТОЧНОМ СИБИРУ УВЕК ИМА НЕОБИЧАН ОПЕОЛ.

АФРИЧКИ МРАВИ ВОЈНИЦИ

ПОВРЕМЕНО ОДРЖАВАЈУ САВЕТОВАЊА. ОНИ ТАДА НАПРАВЕ КРУГ ЧИЈИ ЗАШТИТНИ ПОЈАС ЧИНЕ МРАВИ РАТНИЦИ ДОК ОУ ВОЈСКО-ВОЈЕ У СРЕДИНИ.

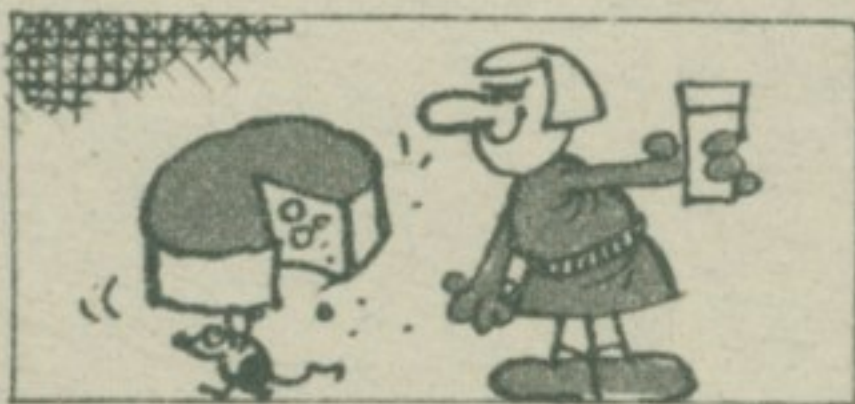

СКАКАВЦИ

У КОНТУ ТОЛИКО СУ ВЕЛИКИ ДА НАПАДАЈУ И ЛОВЕ МИШЕВЕ.

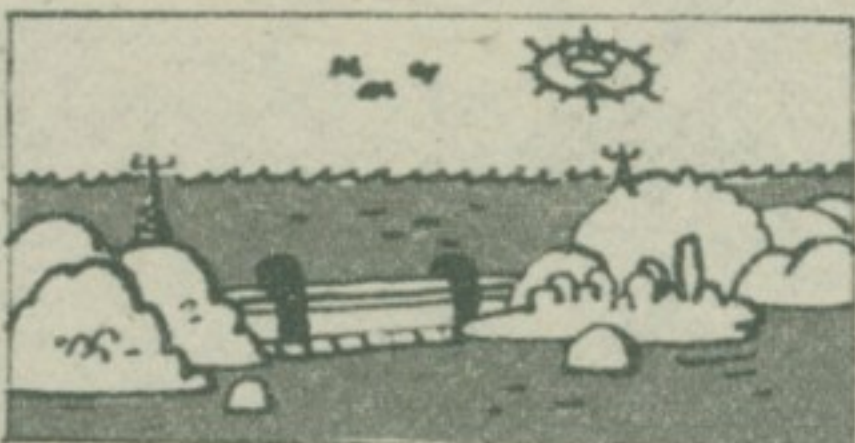
© King Features Syndicate, Inc., 1962. World rights reserved.

ЈЕСТЕ ЛИ ВЕЋ ЧУЛИ ДА...

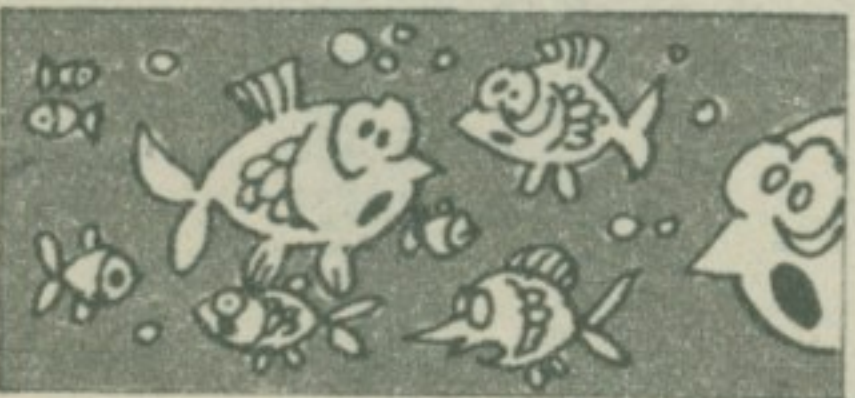

● справљањем млечних производа бавили су се још стари Сумери. Они су већ 3000. године пре н.е. познавали процес коагулације млека и правили су неку врсту сира и јогурта.

● на такмичењу за највећи плод у прошлој години, одржаном у Лондону, победиле су главица црног лука тешка 2.95 килограма и тиква од 31.3 килограма.

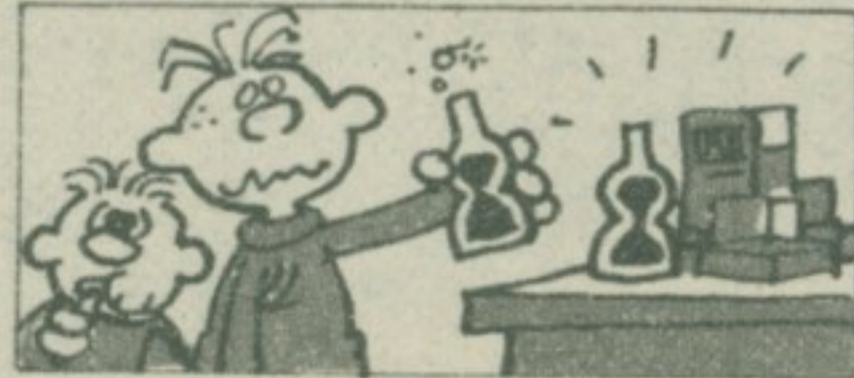

● шпански инжењер Феликс Канада направио је пројект за изградњу електричне централе која ће бити у стању да даје 250 хиљада киловатчасова годишње, а користиће велику енергетску снагу две морске струје које пролазе кроз Гибралтарски мореуз.

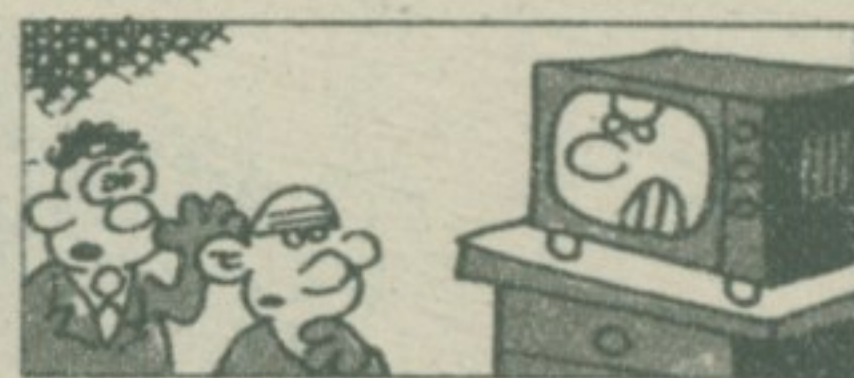
● јапански научници тврде да рибе могу да предскажу земљотрес. Примећено је да речне рибе одлазе у море и обратно, па је тако дан уочи једног потреса гла у мрежи баченој у море нађен речни сом. Морске рибе образују необичне скупине, напуштају своје станиште и улазе у реке. Оне које живе у великим дубинама, излазе на површину. Запажено је такође да је у близини епицентра земљотреса богатији улов.

● према неким подацима дете у Америци дневно поједе од 75 до 150 милиграма вештачких боја које се додају намирницама. Канадски научници Џејмс Свенсон и Марсел Кингсборн тврде да ове боје утичу на понашање човека. Испитивања су вршена на групи од четрдесеторо деце.

Њих двадесеторо јели су слаткише и пили освежавајуће напите у којима је било вештачких боја. Резултати су показали смањену менталну активност те деце.

● у неким канадским градовима одскока је уведена служба која се бави изнајмљивањем мушких кошуља. Дневни најам кошта око 7.50 динара, а крајем недеље они који су их изнајмили односе их на прање и пеглање а узимају нове.

● у неким западним земљама Европе конструисани су телевизори који реагују на звук људског гласа и у стању су да изврше око тридесет команди. Један женевски лист, доносећи вест о овим апаратима, написао је да они могу да се претворе у праве кућне тираније јер ће поприлично бити принуђене да шапућу или чак ћуте из бојазни да ће их телевизор погрешно „разумети“.

● у једној индонезанској провинцији у којој има преко 10 милиона кокосових палми власти имају проблема са сакупљањем ових плодова јер се месно становништво нерадо бави овим тешким и слабо плаћеним послом. Зато су дошли на идеју да почну да користе мајмуне, брзе и веште животиње, које после специјалне обуке у овом послу могу потпуно да замене човека.

Вековима је јаје било предмет људске пажње, о њему су испредени многи митови и легенде. Стари Кинези, на пример, веровали су да је човек рођен из јајета које је пало с неба, а према неким хиндуским светим текстовима читав свет је, у почетку, био у облику јајета од злата.

Људи су их у прошлости носили као амајлије, обожавали, из њих предсказивали будућност, користили их за ритуале плодности и жртвовања и поштовали их. За савременог човека, који је приморан

КОКОШКА ХВАЛАТИ!

да иде укорак с временом, јаје као „упаковани оброк“ пре свега је практично и економично. Ниједна друга животна намирница у вредности четири динара, колико просечно стаје једно јаје, ни приближно нема ту хранљивост.

Реч је о једном истинском ремек-делу природе. Садржај јајета стиже на наш сто чист и савршено упакован, без потребе да се хемијски обрађује нити да му се додају конзерванси. Његов висококвалитетни протеин идеално је потпун, јер садржи све основне аминокиселине — неопходне за раст и очување здравља — и све витамине, изузев витамина С, као и тринаест минерала, укључујући гвожђе, фосфор и магнезијум.

Све домаћице света знају да је јаје најједноставније за припремање, погодно за све могуће врсте јела: умућено, тврдо или меко кувано, пржено на масти, зејтину или бутеру — на око, као кајгана или као омлет са сранином, шунком или сиром — за мусаку, гибаницу, кнедле, разне торте, кремците, шампите, шинекле, крофне и палачинке — са кафом, за коктеле и... тако у бесконачност. Заиста, с правом се каже да је јаје везивни елемент који држи кулу свих кулинарских вештина.

ДОКТОР ХАРОЛД НЕ МИРУЈЕ

У последњих тридесетак година кокошка је претворена у плаву „машину за производњу јаја“. Данас постоје специјалне сорте кокошака које су већ са шест месеци способне да носе јаја. У исто време фазе производње су до максимума механизоване.

Јаје је право ремек-дело природе: хранљиво је и здраво, а уз то има изванредан дизајн, суперамбалажу. На жалост, кокошка не може да снесе више него једно јаје дневно. Ускоро ће, кажу научници, и то бити могуће.

Носиле су смештене у металне кавезе где, преко једног програмираног механизма, три пута дневно добијају мешавину хране која садржи све неопходне састојке и то у најбољој размери.

Свако од 240 јаја, колико у периоду од дванаест месеци снесе једна кокошка, лагано се откотрља на покретну траку која га односи до кружног сабирника где се, аутоматски или ручно, разврставају по величини и чистоти. Затим се пакују, ставља им се датум и отправљају се у продавнице.

Ове „кокодачуће машине“ подстичу се на максималну производњу сталним вештачким осветљењем: за њих нема ноћи нити одмора. Свој дванаестомесечни „радни век“ завршавају прилично неславно — у неком лонцу.

Некада су кокошке носиле око 120 јаја годишње. Данас се тај број попео на 240 до 270. Али, ни то није све. Наука већ има у пла-

ну нове „машине“ за производњу јаја. Харолд Би-лијер, професор универзитета у Мисурију, један је од многих научника који раде на стварању расе која ће моћи да пружи више од свих досадашњих — сваког дана јаје, а можда и више.

БОЉЕ ОД ПРШУТЕ

Људи на дијети посебно цене јаје јер се лако вари и нуди по калорији више протеина од сваке друге намирнице са високом протеинском вредношћу. Сто грама јајета садржи 162 калорије и дванаест грама протеина, а иста количина пршуте садржи 502 калорије и само двадесет грама протеина.

Од јаја се припрема храна за одојчад као и храна за болесне и оне којима се опорављају.

Кад су јаја у питању, бојазан од холестерола сасвим је неоснована. Чувени кардиолог др Дебејки каже

да особа са нормалним процентом холестерола у крви (до 320, по новеме) једући јаја не ризикује ништа. Наравно, уколико не претерује.

Величина и боја љуске не утичу на квалитет (боја зависи од расе кокошке). Али зато је једно сигурно: избегавајте јаја са напрслем љуском јер се у њима могу наћи бактерије које изазивају тровање.

Врата фрижидера нису најпогодније место за чување јаја. Сталним отварањем и затварањем фрижидера излажемо их промаји, а то убрзава губљење угљен-диоксида и поспешује стварње ваздушних мехурића који разводњавају беланце и оштећују жуланце одузимајући укус јајету. Треба их држати у најнижој прегради фрижидера, заједно с картонима у којима се продају, са широм страном окренутом нагоре, што је такође важно. На собној температури за само један дан изгубе од квалитета више него за недељу дана у сладњаку.

Научницима је, очигледно, важнија кокошка од јајета. За произвођаче у овом сектору као и за потрошаче нема двоумљења: на првом месту је „покер из јеловника“ — јаје наше насушно.

РЕКОРДИ

Највећи број јаја које је нека кокошка снела у току једне године износи 361 комад (у 363 дана). Овај рекорд постигла је кокошка расе црни опрингтон, на Новом Зеланду 1930. године.

Највеће кокошије јаје за које се зна било је тешко безмало пола килограма (454 грама). Имало је двоструко беланце и двоструку љуску. Снела га је у Винленду (САД), 25. фебруара 1965. године, кокошка расе бели легхорн.

Белгијанац Жорж Гроње је 31. маја 1956. године за 30 минута појео 44 тврдо кувана јајета, док је Американац Даглас Берч, 9. маја 1975, за 130 секунди појео 32 меко кувана јајета.

ЕГИПАТСКА ЗБИРКА — ЈЕДИНСТВЕНА У ЈУГОСЛАВИЈИ СА НИЛА У ЗАГРЕБ

Ко зна каквим су све необичним и дугим путем са обала древног Нила доспели на Балканско полуострво, у Загреб, предмети који сведоче о египатској цивилизацији, једној од највећих од времена кад се човек спустио са дрвета и усправио на две ноге до доба када је крочио на Месец.

Такозвана египатска збирка, скуп споменика давне египатске прошлости и културе која по неким експонатима може да стане уз бок сличним музејским вредностима у Паризу или Лондону, на-

лази се данас у загребачком Археолошком музеју. Темељи се претежно на некадашњој приватној колекцији аустријског генерала Фон Колера. Међутим, не само свој данашњи смештај, него и обогаћење, ова непроцењиво вредна збирка највише дугује бискупу Јосипу Јурају Штротсмајеру, чијим је напором и настојањима — уз дарљивост богатих грађана Загреба — набављена и уступљена ондашњем Народном земаљском музеју, претходнику данашњег познатог Археолошког музеја.

Готово све оно што смо виђали у књигама, што нам је одувек изгледало далеко, не само временски, сада се указује пред очима стварно и врло богато. Ту су такозване сепулкралије, исликане и исписане погребне плоче, стеле — дрвени живописно исликани саркофази, канопе — специјалне посуде за чување утробе преминулог, статуете божанстава, папируси, разни мали кипови, украси и накит мајсторски урађени у камену, фајансу, бронзи и дрвету...

Ова збирка, јединствена у Југославији и једна од

најбогатијих у Европи, поседује предмете од Средњег и Новог царства, све до касних раздобља и хеленизма Птоломејевића.

Изузетна стилизација уметничких и занатлијских предмета из Египта била је популарна и у доба Римског царства, о чему сведоче египатски стубови од црвеног гранита употребљени при грађи палате цара Диоклецијана у Сплиту (крај 3. и почетак 4. века наше ере). Ту су и монументалне украсне сфинге, такође од тврних врста камена. Сем у Сплиту и

Солину, египатски предмети, истина у мањем броју, пронађени су и у другим крајевима наше земље где су их донели Римљани.

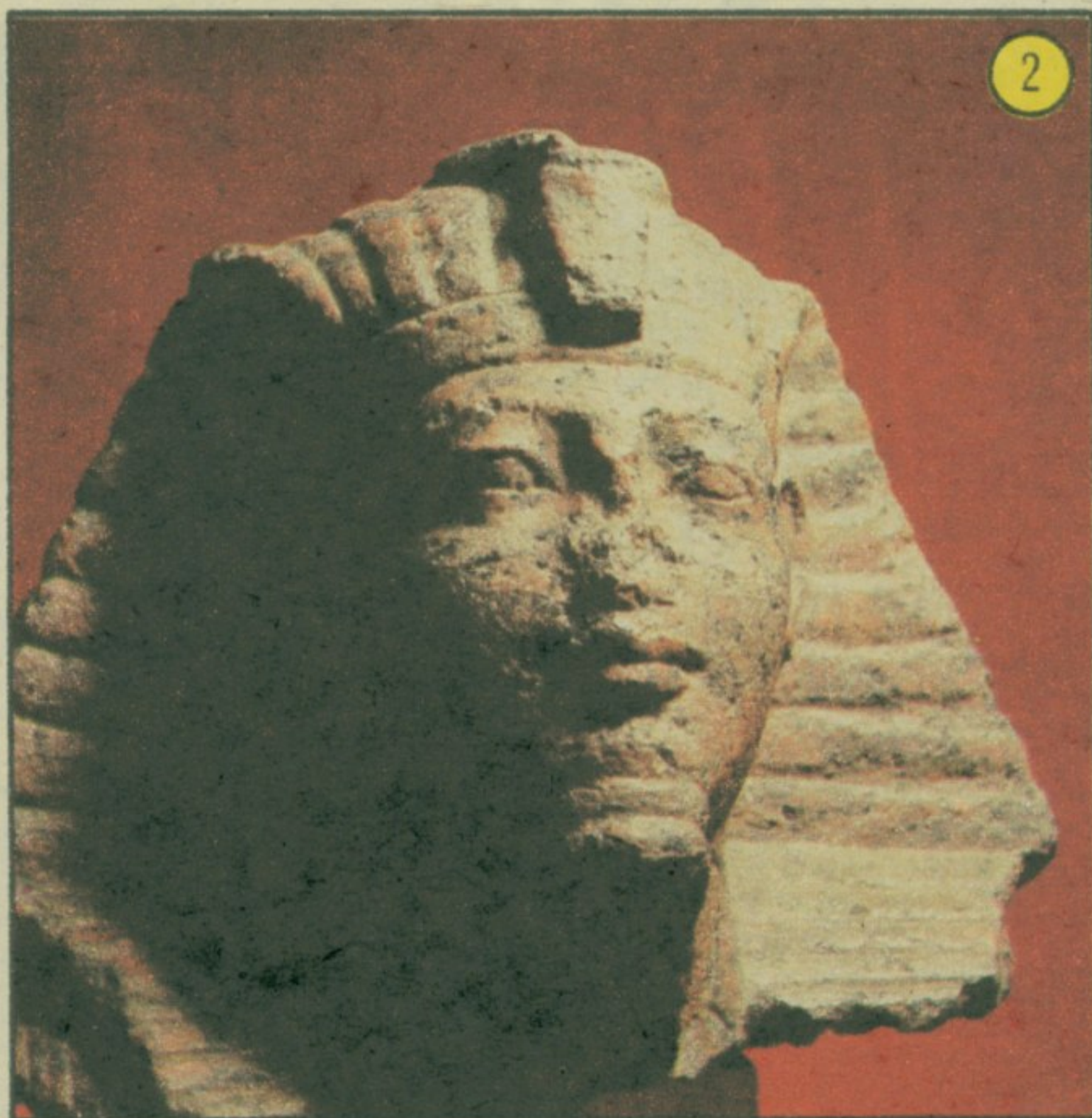
Иако је прохујало толико векова од њиховог настанка до данас, сви предмети у овој збирци изврсно су очувани: тако целовити они сведоче о свакодневном животу древних Египћана, о њиховим обичајима, веровању и мудрости.

Текст: Иван Лончар

Снимио: Љубомир Патригић

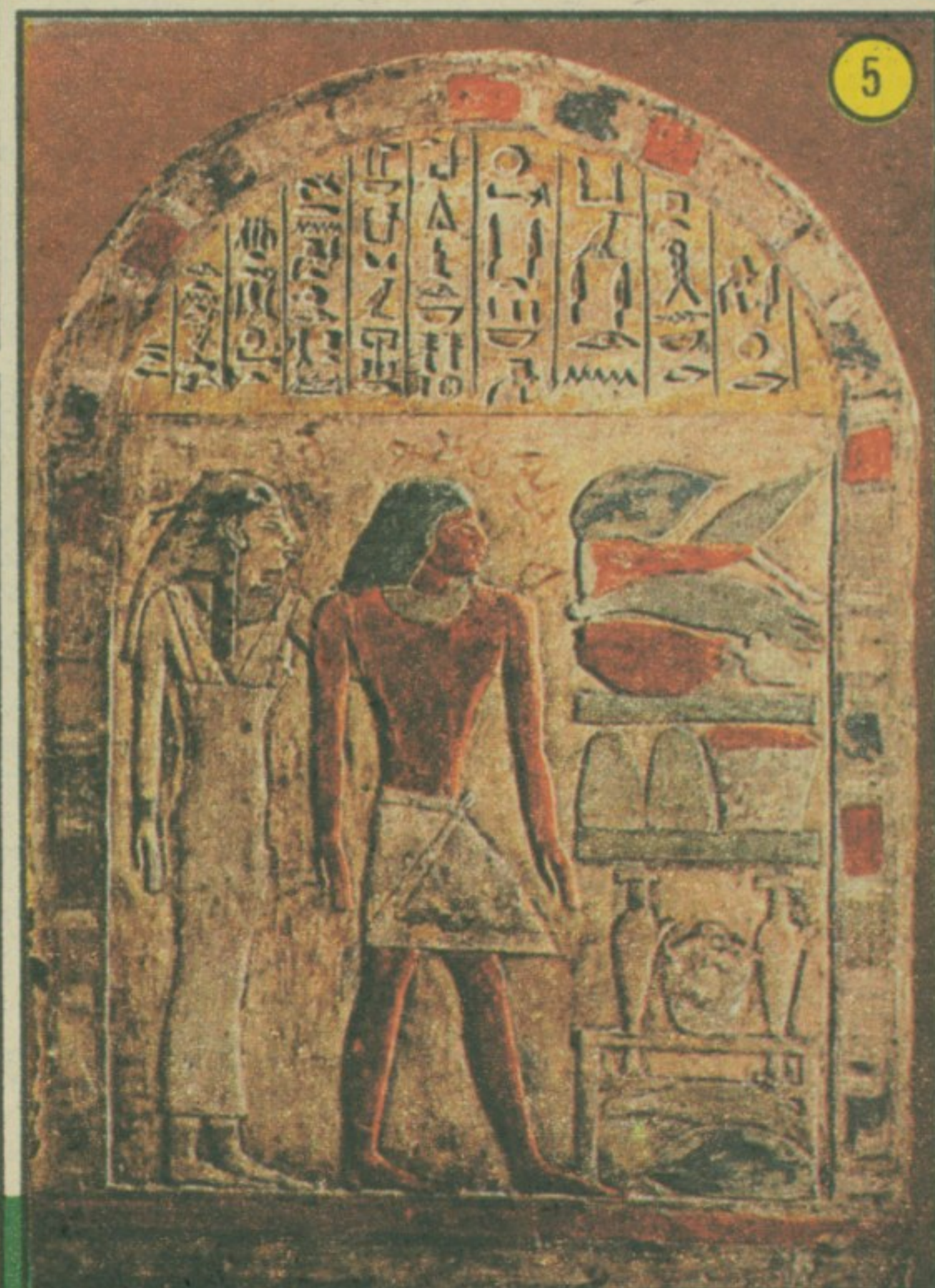
1

2

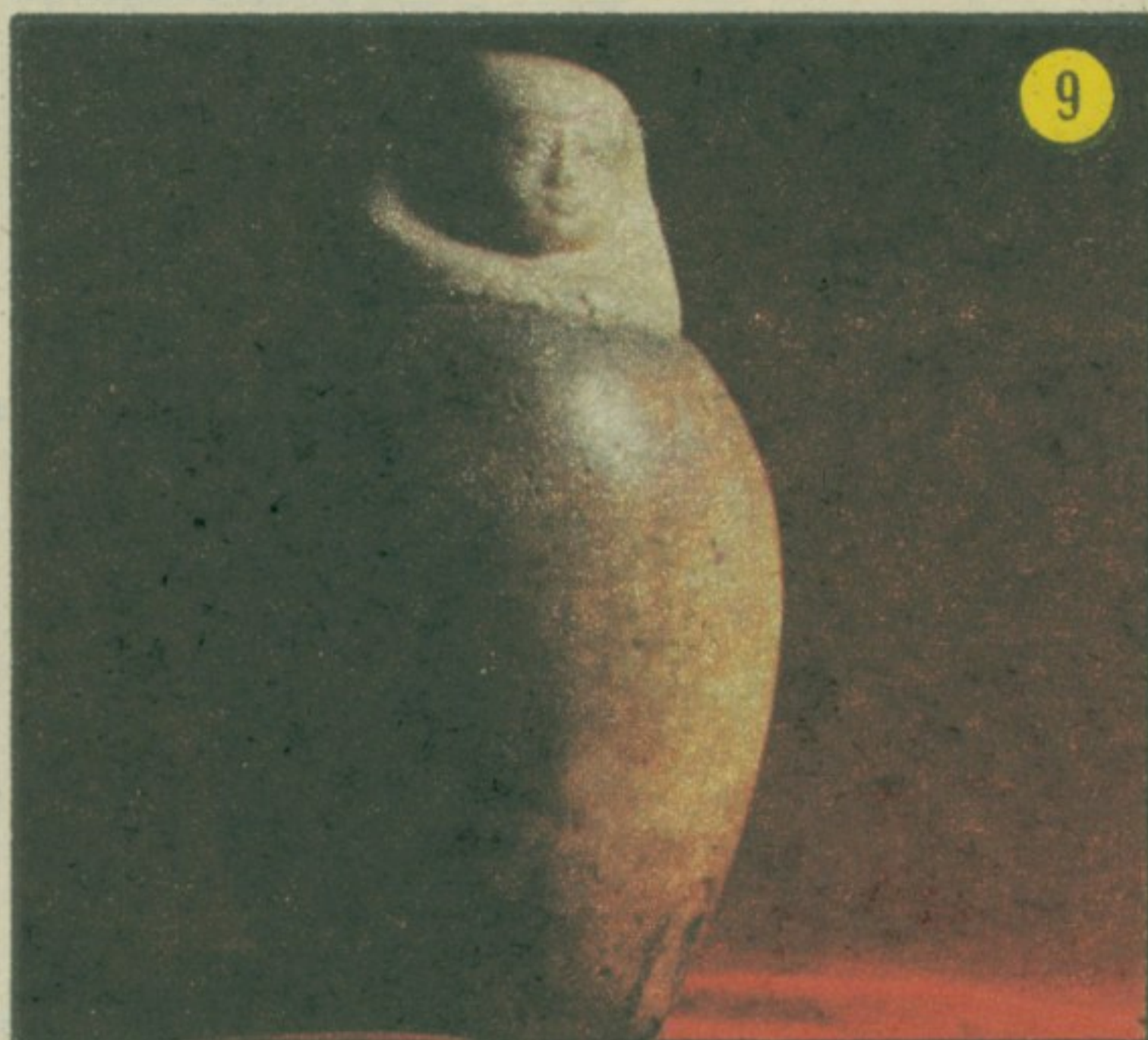
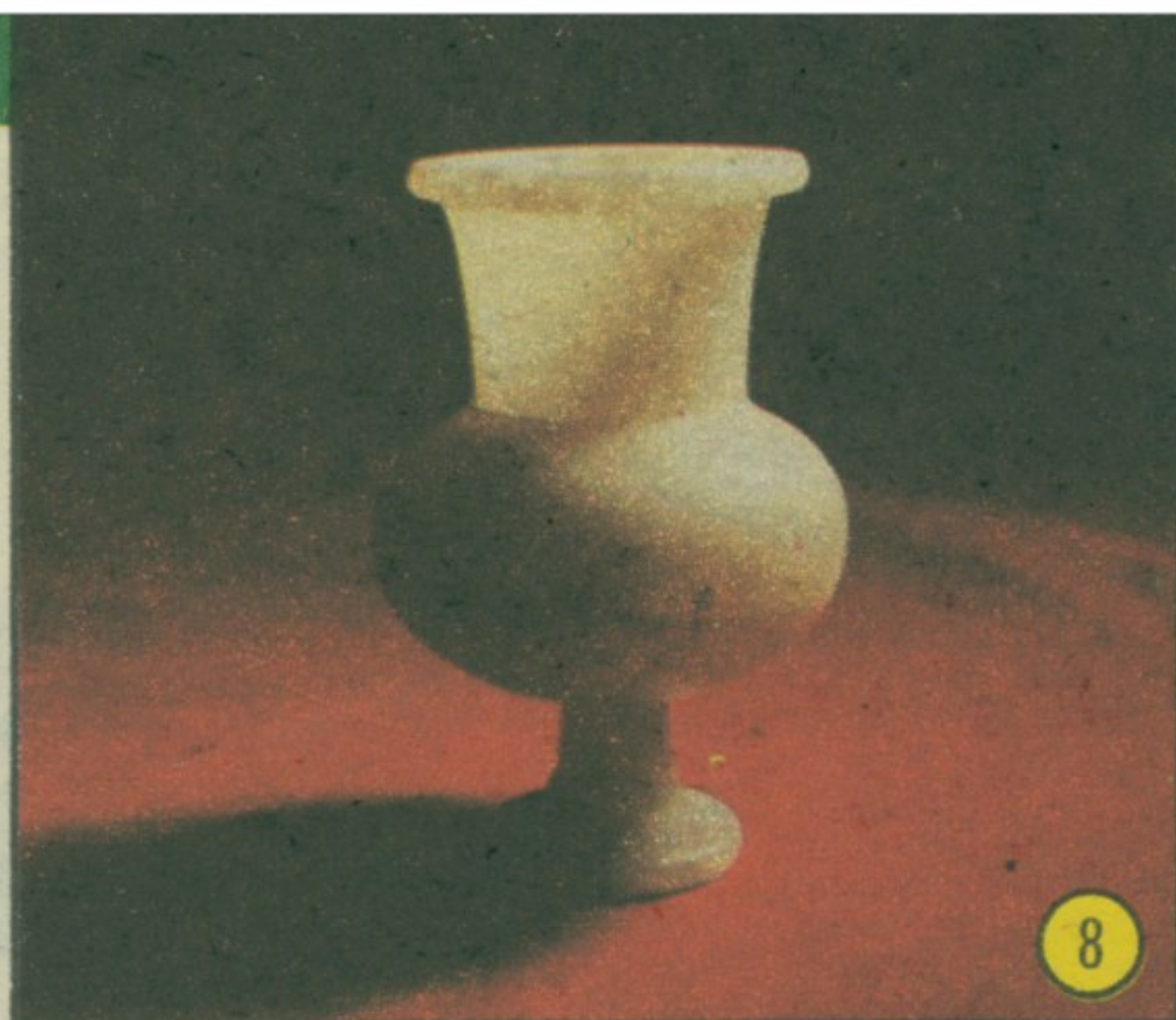
3

5

4

1.

БРОНЗАНИ ЗАШТИТНИК МРТВИХ — Врховни бог старих Египћана био је Озирис, брат и супруг богиње Изиде, најомиљенијег женског божанства. Према веровању, Озирис је био бог Сунца, плодности природе и заштитник мртвих. Због тога је његова фигура полагана у сваки гроб. И не само то: Озирис је приказан на готово свим споменицима који су сачувани до данас. Колико је његов култ био јак, сведочи и продирање овог веровања у Грчку у доба Александра Великог, а у Рим крајем републике. Грци су га изједначили са Дионисом. На фотографији: Озирис у лику мумије, рад у бронзи из насног раздобља староегипатске цивилизације.

2.

СИМБОЛ ВЛАДАРА — Фантастично биће с лављим телом и људском главом, нарочито популаран у ликовној умет-

ности Египта, познато под именом сфинга, симболизовало је владареву моћ. Рађено је обично од намена, најчешће од карактеристичног црвеног асуанског гранита, као и ова сфинга из доба 18. династије.

3. и 4.

МАЧКА — ЉУТА ОСВЕТНИЦА — Код старих Египћана било је врло развијено веровање о натприродној моћи бројних животиња: мачке, павијана, змије, птице ибис, миша, бина, бубе снарабеја или балегара. Мачка је, на пример, била симбол мирне куће у бурно време, али и љуте осветнице и човековог непријатеља. Симболично значење у дому имао је и бронзани ибис, птица са обала Нила. Обе фигуре, незнатне величине, врло реалистично су изливене у бронзи, што сведочи о изузетној вештини древних вајара. Дужина ове мачке је само пет центиметара!

5.

РЕЉЕФ ПОКОЈНИКА ИМАНА — Служећи се нарочитим сликовним писмом, најчешће комбинованим са сликама одређене садржине и поруке, Египћани су успевали да у потпуности, неравно опет симболично, представе не само радње и сцене из свакодневног, овоземаљског живота, него и покојников пут на други свет и загробни живот. Ненолино разних предмета у загребачкој збирци везани су за покојника Имана, вероватно имућног Египћанина. И овај осликани рељеф рађен у кречњаку и обојен врло постојаним бојама, из доба Средњег царства, говори о давно умрлом Иману.

6.

КАКО СУ БАЛСАМОВАЛИ? — Познато је да су стари Египћани неговали нарочит вид сахрањивања мртвих. Пошто би умрлом извадили утробу, тело би на специјалан начин, чија тајна још није потпуно

откривена, балсамовали, а затим увијали у нарочите платнене траке. Мумију би онда полагали у дрвени, намени или метални сарнофаг, једну врсту мртвачног сандука који је обликован према телу покојника. Наравно, ни овде не изостају сликовити текстови и вишебојни цртежи, о чему сведочи и овај осликани овој попрсја мумије младе жене из доба 21. династије.

7.

НЕПОЗНАТА ЛЕПОТИЦА БЕЗ ГЛАВЕ — Уметници који су исписивали папирусе, сликали по зидовима и на сарнофазима заувек су остали непознати, као што се не зна ни име вајара који је у бронзи излио ову фигуру жене високу десетак центиметара. Наслућује се да је ова лепотица обучена у лагану, прозирну хаљину док јој покрет донеле одудара од уобичајених представа људског тела на староегипатским цртежима и у вајарству. Овај предмет

ситне пластине, оне световне која није везана за религију, сматра се једним од највреднијих не само у овој збирци.

8.

ОД АЛАБАСТЕРА — Египатске занатлије позивале су и у изради најобичнијих свакодневних предмета умеће којим се граничи са уметношћу. Доказ за то је и ова малена посуда од алабастера која је служила за држање зачина, наравно, у имућнијој кући.

9.

ШТА ЈЕ КАНОПА? — Медицински стручњаци и вештачи за балсамовање стављали су утробу мртваца у специјалне посуде, најчешће израђене у алабастеру, које су затим чврсто затварале. Као и многи други предмети, и канопе су код Египћана имале важан обредни значај. Канопе су, као што се може видети, истовремено биле и врло успешна вајарска дела.

Заповедник Цреса и Лошиња капетан Фишер замишљено је гледао телеграм који је добио од СС команде из Пуле. Текст је био кратак, са мало података:

„Опасни бандит Ђовани Буџи пребачен је из Истре на Црес и Лошињ. Открива га и заробити“.

Фишер није припадао групи ратних фанатика, али је важио за веома дисциплинованог припадника Вермахта. Пре нешто више од пола године, вероватно због познавања италијанског језика, пребачен је на Кварнерска острва. Под његовом командом налазило се преко хиљаду војника, неколико противавионских батерија и двадесетак експлозивних моторних чамаца — снага не баш мала, али ипак недовољна да с њом удари на партизана који су му били надокхват руке.

Опет је погледао телеграм. Носио је ознаку — август 1944, поверљиво.

СКЛониште НА ОБАЛИ

Кварнерска острва и острвца, насељена и ненасељена, низала су се упоредо са обалом као разбацана неком невидљивом руком: на Црес се надовезао Лошињ, на Лошињ — Свети Петар и Иловиц, даље — Силба, Олиб, Ист... Тамо Немци нису смели да зађу. Острва пред јужним крајем Лошиња била су нека врста „граничне међе“ између партизана и Немаца. Партизани су на Исту чак држали команду Другог поморског обалског сектора!

Фишеру није било непознато да партизански курирски саобраћај почиње од околине Пуле и одвија се барком преко насељених мањих острва Унија и Суска са спољне стране Лошиња, према пучини. Наредио је да се појачају патроле на мору. За почетак није могао више да учини јер због лоших услова за живот није држао војску на Унијама и Суску. Уздао се да ће у међувремену наићи на неки траг Ђованија Буџија. Мучило га је да ли се стварно тако зове и како изгледа.

Ђовани Буџи је постојао. Тако се све до рата звао јер су Италијани давали Истранима своја имена. Право име, међутим, било му је — Иван Буџи. Имао је 25 година. Потписао је из Прощина недалеко од Пуле. После капитулације Италије септембра 1943. прикључио се истарским партизанима. Августа следеће године стигао је на Кварнерска острва да као инструктор Обласног комитета КПХ за Истру окупља људе у партизана, организује народноослободилачке одборе, ради са омладин-

ИЗ СЛАВНИХ
ДАНА

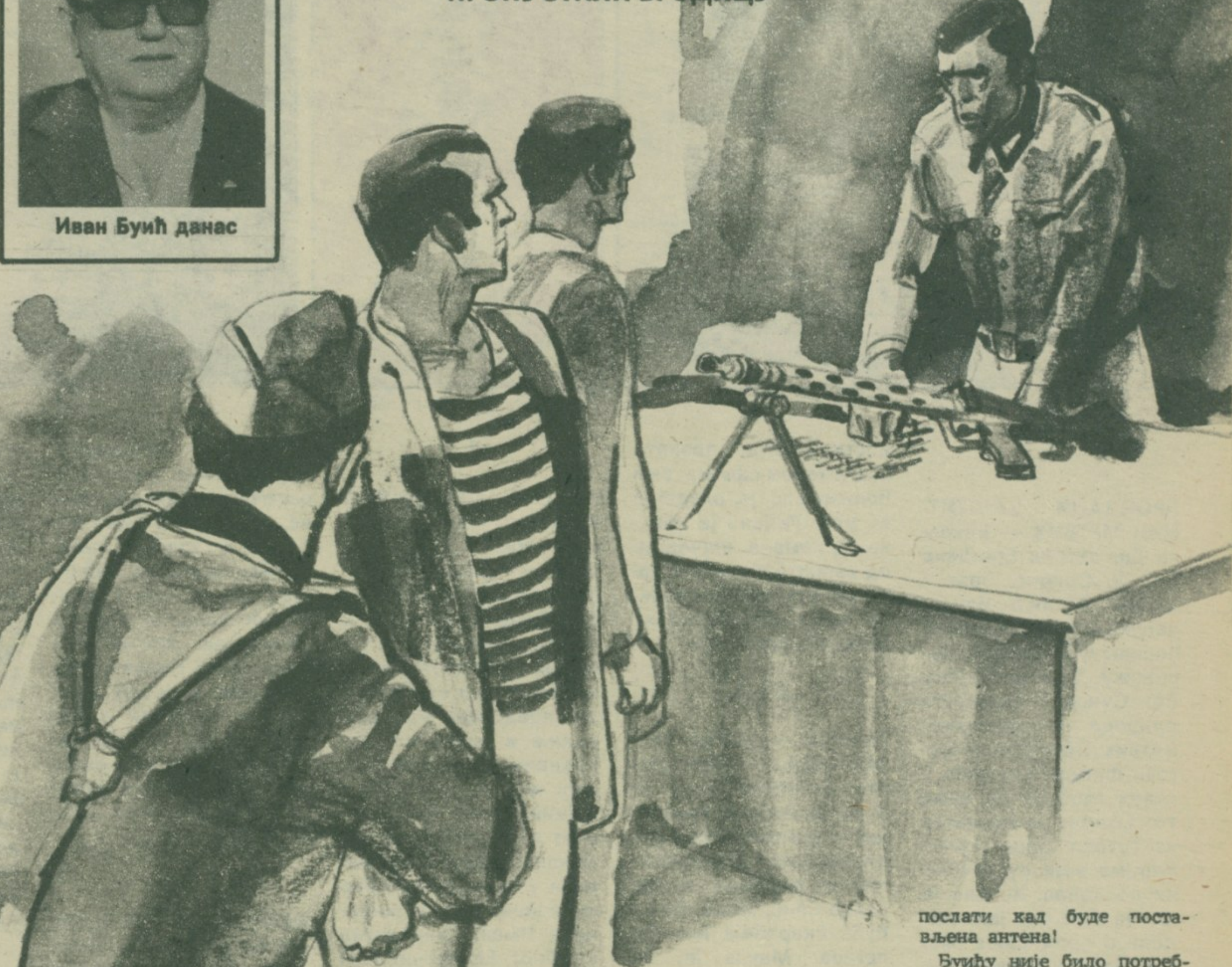
НАШЕ
БОРБЕ

Иван Буџи данас

ТРАЖИ СЕ ЂОВАНИ БУЏИ

НЕ ЗНАЈУЋИ ДА СЕ ПРЕД ЊИМА НАЛАЗИ ЧОВЕК ЗА КОЈИМ КАПЕТАН ФИШЕР ТРАГА НА СВЕ СТРАНЕ, НЕМАЧКИ ВОЈНИЦИ СУ МУ ВРАТИЛИ ДОКУМЕНТА И ПРОПУСТИЛИ БРОДИЦУ

ниште им је била кућа на обали острва Унија која је припадала некој тета Ивану. Унијци њих неколико стотина колико их је укупно било, знали су за Буџево присуство и припадност, али су ћутали.

ПРОБИЋЕМО СЕ!

Кад је накратко посетио Истру новембра 1944, Буџи је укрцао у бродич Срећка Мурету, организационог секретара Окружног комитета. Овога пута стари гуц (барка оштро засечена

гао Буџиу да се што пре јави на Ист.

На сву срећу ветар је служио, а немачки патролни чамци нису се појавили. После неколико дана група је стигла на циљ. У Команди су били кратки и прецизни. Обратили су се Буџиу:

— Одабраћеш место на једном од Кварнерских острва за радио-станицу којом ће се одржавати веза овог краја са Истром! Радио-телеграфисте ћемо

послати кад буде постављена антена!

Буџиу није било потребно време за размишљање. Сместа је као базу предложио Уније:

— Тамо су листови уз нас, Немци ретко навраћају на острво, има шуме и макије за скривање људи, куће су прибијене једна уз другу па се антена може поставити између две зграде, тешко ће бити уочена из даљине, разлога има још...

Предлог је прихваћен. Пошто се одморела и обавила још неке послове, Буџева група кренула је назад на Уније. Прво је стигла на Олиб, а онда после ручка наставила даље. На мору их је шчепала

напред и назад) морао је да превали пут до острвца Иста код Задра и команде Другог поморског обалског сектора. Чувши за ово, један од Буџевих морнара је завапио:

— Мати моја! Зар пловити на весла толико мила! Ко каже да ће ветар ударити у једра с праве стране! И још Немци, има их свуда!

Морнар је био у праву, пут је био веома ризичан. Пловило се и раније, али по систему од острва до острва с одмором и чекањем ветра, сад је ваљало пожурити, задатак је нала-

бура поигравајући се бро-
дицом као слатком.

Изнурени борбом са сти-
хијом петорица партизана
једва су се довели од
острва Иловица испред Ло-
шиња. Занесли су код
једног пријатеља и сазнали
непријатну новост: да би
спречио партизански са-
брајај и ушао у траг Ђо-
ванију Буџију, немачки
капетан Фишер забранио
је пловидбу са спољашње
стране Лошиња, оне према
пучини. Становници Унија
и Суска, острва која су се
налазила баш на отворе-
ном мору, а поред њих и
сви који су хтели из Истре
на југ, морали су да прођу
кроз узани канал прокопан
преко најужег, средишњег
дела Лошиња где су Немци
обављали строгу контролу.
На сваког ко је пловио
пучином пуцали су без ми-
лости.

— Е, на здравље! — у-
звикнуо је вижласти Му-
рета.

— Пробихемо се! — уми-
рио га је Буић. — Понекад
лукавство више помаже од
оружја!

Ујутру је Буић био први
на ногама. Протумарао је
луком и ступио у разговор
са четири жене и два
мушкарца са острва Суска
који су се спремали да
бродићем пођу кући. Замо-
лио је да га поведу са со-
бом. Добродушни људи
пристали су без речи. Буић
је отрчао по ствари. Убрзо
се појавио са морнаром
Бепом Полом и пакетом
који је бацио испод мале
палубе и покрио затеченим
старим стварима и рибар-
ским прибором. Са Муретом
се договорио:

— Направићу пробу: ако
Бепу, Сушчане и мене
Немци не зауставе, ви
крените за нама! Буду ли
нас потопили, остаћете бар
вас тројица да извршите
задаћу!

НЕМЦИ СУ ПОГРЕШИЛИ

Сушчани су радо при-
хватили и Полу, па се о-
тиснули пут свог острва.

— Да идемо отвореним
морем, па шта буде, парти-

зани нисмо! — предложио
им је Буић.

Селаци нису противре-
чили. Ићи око, кроз Ло-
шињски канал, стварно је
био далеко дужи пут. На
броду нису ништа крили,
зашто заобилазити. Кад се
бродић нашао упоредо са
Лошињем, Немци су запу-
цали са обале. Одмах је
дојурио експлозивни мо-
торни чамац — живи тор-
педо — са два војника ко-
ји су говорили италијан-
ски. Немци су гестикули-
рали, претили и затражили
документа од селака.
Сушчани су потврдили да
су Буић и Пола са њихо-
вог острва. Буић се лећуо:
значи селаци су га од
самог почетка прозрели.
Жене су објасниле да се
сви враћају са Иловица где
су брали маслине за надни-
цу. Показали су маслиново
уље које су добили уместо
новца.

Војници су се одброво-
љили, промрљали да че-
сто долазе на Сусак по ви-
но, вратили острвљанима
документа и запретили да
ће следећи пут потопити
бродицу. Нису завирили у

простор испод палубе. Да
јесу, нашли би у пакету
педесетак примерака „На-
приједа“, листа ЦК Хр-
ватске. Кљупко би почело
да се одмотава и толико
тражени Ђовани Буџи на-
шао би се пред Фише-
ром...

БЕНСТВО ИЗ ВИЛЕ

Мурета и остала двојица
морнара посматрали су
шта се догађа са Сушча-
нима. Видећи да Немци о-
диста пуцају, окренули су
правцем који је прописао
Фишер. Знали су да ће им
то одузети доста времена,
али друге није било. Има-
ли су уредна документа и
прошли су без проблема.
На Сусак су стигли, али
када је требало наставити
за Уније ветар је изневе-
рио. Пребацити се са Суска
на Уније, односно прећи
вешањем растојање које
износи преко десет кило-
метара било је готово не-
могуће. Да су двојица или
тројица у питању, у реду,
али петорица у барци! Ре-
шење је ипак нађено: Бу-

ић, Мурета и морнар Ан-
тон Дорић наставиће помо-
ћу весла, док ће Иван До-
рић и Бепо Пола доћи
касније бродићем неког
Лошињанина који је упра-
во петљао око поквареног
мотора.

Била је то Буићева луда
срећа, још једна у низу
тих дана. Неко је провалио
да су Бепо Пола и Иван
Дорић партизани. Фишери-
ви људи долетели су као
помамни и бацили се на
њих. Одвели су их у једну
вилу у лошињској ували
Чикат где их је чекао
Фишер са митраљезом на
столу.

— Игра је завршена, где
је Буић?! — хладно их је
погледао. — Ако не прого-
ворите, изрешетаћу вас
митраљезом!

Пола и Дорић ћутали су
као заливени. Ни после
пола часа Фишер ништа
није сазнао. Уморан од и-
спитивања, удаљио се на
тренутак. Двојицу партиза-
на затворили су у суседну
собу. Налазили су се у
партеру. Дорић је осмотрио
башту испред виле. Врата
од просторије била су
одшкринута, али је напољу
шетао стражар. Ипак је
предложио Поли да беже.
Морнар је одмахнуо гла-
вом, није се усуђивао.

Дорић није оклевао.
Пришнуо се вратима и
хрупио у башту. Снажним
ударцем оборио је стража-
ра на земљу и нестао у
ноћ.

Пола је одведен у за-
робљеништво. Ништа није
признао.

ЕПИЛОГ

Радио-станица је по-
стављена. Буић се и даље
провлачио између неприја-
тељских патрола.

Видећи да ће немачка
изгубити рат, Фишер је
преко неког становника
Лошиња затражио да види
Ђованија Буџија. Наумио
је да се преда, али само
њему. Жеља му је испу-
њена. Дојучерашњи про-
тивници стајали су један
према другом и гледали се.

— Друкчије сам вас за-
мишљао! — отело се Фи-
шеру.

Понудио је своје услуге
партизанима. Одбијен је.
Буић је позвао једног пар-
тизана да спроведе немач-
ког капетана на Олиб у
Команду подручја за
Кварнерска острва. Чим је
партизан ушао, Фишер се
траго.

— Као да се однекуд
познајемо!

— Бомо, познајемо се! —
насмејао се партизан. —
Држали сте митраљез упе-
рен у мене, и прст на оба-
рачу. Тражили сте Ђовани-
ја Буџија. Утекох ја оне
вечери, ал' ево ме сада, а
ево и Ђованија!

Иван Буић данас живи у
Пули као пензионер. Носи-
лац је више ратних и мир-
нодопских одликовања.

Миленко Тодоровић

Свакодневни проналасци: ЛИФТ ВЕРТИКАЛНА ЖЕЛЕЗНИЦА

Притиснули сте дугме за десети спрат, врата
лифта се уз благи шум затварају и десет се-
кунди касније ви излазите из кабине триде-
сет метара изнад земље.

Преци данашњег лифта (или дизала) подизали су
у једној њујоршкој фабрици кревете на горњи спрат,
пре нешто више од сто година. Људи су у
ствари од најдањијих времена умели да подижу
или спуштају терет помоћу чекрка и когура. Оно
што је дизалицу њујоршке фабрике за производњу
кревета чинило значајном било је једно побољшање
које је изумео њен творац Елиша Грејвз Отис: си-
гурносни уређај је аутоматски спречавао да се плат-
форма дизалице стрпошта ако би се прекинуо ко-
нопац за извлачење.

Отис је имао своју сопствену продавницу машина
и бавио се разним пословима. Као извор енергије
користио је једну речницу иза своје куће, а онда је
спштина преузела поток за снабдевање околног
становништва водом и Отис је морао да затвори
радњу. Преселио се са породицом у Њујорк где му је
поверена дужност надзорника на изградњи једне
нове фабрике кревета. Фабрици је био потребан
лифт а Отис је измислио онај са сигурносним уређа-
јем.

Управо када се спремао да крене у Калифорнију,
где је отпочела златна прозница, Отису је било пону-
ђено да изради још два од својих „сигурносних ди-
зача“. У ортаклуку са своја два сина отворио је
фабрику кревета. Следеће, 1854. године, многобројни
посетиоци Њујоршке изложбе посматрали су значај-
ну демонстрацију изума Елише Отиса. Он је стао на
платформу свог лифта и дао знак да буде извучен
до највише тачке. Онда је, са пуно помпе, пресечено
уже за извлачење. Није се десило ништа, лифт се
није срушио у провалију испод: весело се осмехују-
ћи, Отис је безбрижно стајао на платформи коју је
чврсто држао његов сигурносни уређај. Најзад, лифт
је био довољно безбедан да носи људе.

Власници хотела брзо су увидели преимућство
лифта који може безбедно да превози људе. Сада су
могли да и за собе на највишем спрату траже исту
цену као и за први спрат — можда чак и више ако
се из њих пружао леп поглед! Први путнички лифт
инсталиран је у једном њујоршком хотелу 1859.
године. Дизао се и спуштао помоћу једног циновског
витла, а посетиоци из других земаља дивили су се
овој најновијој америчкој направи према су многи
хотелски гости и даље више волели да користе сте-
пенице: што је сигурно, сигурно је! Прва зграда за
изнајмљивање пословних просторија била је опрем-
љена лифтом 1868. Највиши спрат изнајмљен је уз

највишу цену! Пословне зграде у великим америч-
ким градовима сада су сунуле увис до пет спратова
(што је био максимум степеница који је већина љу-
ди имала храбрости да савлада) осам, десет па чак
дванаест спратова. На истом земљишном простору
сада се могао сместити већи број људи што је изаз-
вало прилив из унутрашњости, велики градови пре-
расли су у цинове.

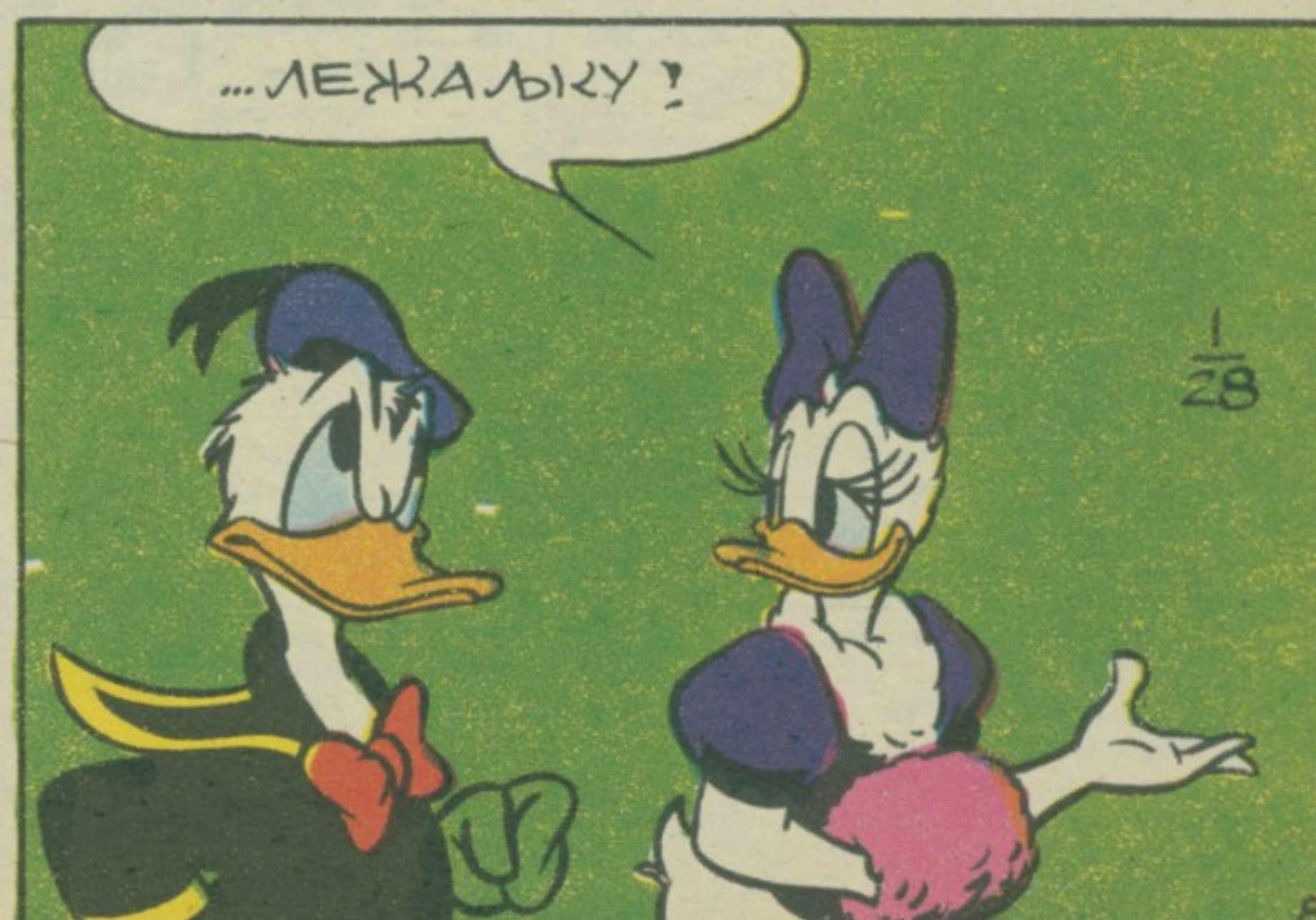
Средњовековна претеча лифта: дизалица из
1556. године

Произвођачи лифтова стално су радили на
побољшању, сигурности и дизајну „вертикалне же-
лезнице“. Отисова два сина патентирала су преко
тридесет побољшања за изум свог оца. Лифтови
покретани ручном снагом брзо су уступили место
лифтовима на парни погон, затим хидрауличним.
Године 1884. инсталиран је први електрични лифт. А
1889. један Отисов лифт попео је посетиоце на виси-
ну од 300 метара челичне Ајфелове куле, симбола
Париске изложбе. Кула је била готово два пута
виша од било које друге грађевине која је до тада
подигнута.

Е. Ј.

WALT
DISNEY

ПАЈА ПАТАК

У ЖИВОМ БЛАТУ

Мора седамдест петогодишњег Енглеца Џоа Вебстера, ветерана II светског рата, почела је једног поподнева 1977. године.

Тог дана Џо, његова жена и сестре одлучили су да прекину време брањем купина и шетњом по врсисти које се налазило на домак њиховог града, Екситера, грофовија Девношир.

Џо је погрешно онога тренутка када је на ивици једног шумарка одлучио да се одвоји од друштва и сам крене у потрагу за крупнијим и зрелијим плодовима. Обузет дечачким узбуђењем, занесено је шетао путевима застртим опалим лишћем не примећујући да тле под његовим ногама постаје све влажније и мекше...

Данас се Вебстер више не сећа када је и како скренуо са утртих стаза. Зна само да му се у једном тренутку тле под ногама измакло и да је до колена упао у лепљиво житко блато. Тада још није могао ни да претпостави да га је зла срећа бацила у једну од најважнијих мочвара западне Енглеске.

Покушао је да се поново докопа чврстог земљишта, али је са сваки покретом тонуо све дубље у живо блато. После првих неколико тренутака запрепаштења почео је да дозива у помоћ, иако је знао да су шансе да ће га жена и сестра чути и наћи у овој пустоши никакве. Спустила се ноћ.

БЕЛА МРЉА

Тог истог дана Грејем Флуд, власник гараже из Фени Брициса, града у источном Девонширу, враћао се хеликоптером са пословног састанка у Корнволу.

Флуд је летачку дозволу имао тек девет месеци, па се на седишту поред њега налазио и инструктор Тери Адам. Охрабрен присуством искуснијег летача, двадест четворогодишњи Грејем одлучио је да провери своју умешност у читању карата.

Намерно је скренуо са утврђене трасе до Фени Брициса. Екситерим је већ остао за леђима у тренутку када је Грејем, дубоко пред собом, угледао дванаестак полицајаца и паркирана патролна кола. Одмах је схватио да некога траже и да им је потребна помоћ. Усмерио је хеликоптер на доле и неколико часака касније атерирао недалеко од спасилачке екипе.

— Спремали су се да одустану јер је видљивост бивала све слабија, али су ме поглед на уплакане старице и помисао на тог човека који се вероватно налазио у животной опасности учврстили у намери да помогнем... Из ваздуха ћемо можда видети оно што је њима промакло, помислио сам — испричао је касније Флуд.

Када ни после двадесетак минута ниског лета изнад шумарака и околних поља, ни Флуд ни Адам нису успели да спазе несталог,

СТАРАЦ ЈЕ ВЕЋ БИО ДО ГРЛА УТОНУО У ГЛИБ И ВРЕМЕНА ЗА ОКЛЕВАЊЕ НИЈЕ БИЛО. ДВАДЕСЕТ ЧЕТВОРОГОДИШЊИ ПИЛОТ ХЕЛИКОПТЕРА ГРЕЈЕМ ФЛУД ОДЛУЧИО ЈЕ ДА ПОКУША НЕМОГУЋЕ — ДА СЕ У ПОЛУМРАНУ СПУСТИ ДО МЕСТА НЕСРЕЋЕ СА СВИХ СТРАНА ОКРУЖЕНОГ СТАБЛИМА. НИЈЕ СМЕО НИ ДА МИСЛИ НА ТО ДА ЈЕ, ШТО СЕ ЛЕТЕЊА ТИЧЕ, ПРАВИ ПОЧЕТНИК

морали су да се сложе да нема смисла настављати.

Још једном су се спустили да полицајаца који је водио акцију спасавања обавесте о својој одлуци, а затим упутили кући. Обесхрабрен неуспехом и узнемирен мишљу да негде у њиховој близини један беспомоћан старац узалуд очекује помоћ, Грејем Флуд је узлетео и, не консултујући карте, насумице су упутио кући. Налазили су се на шездест метара висине када је Адам одједном узбуђено узвикнуо:

— Бела мрља... нека бела мрља... миче се!

Била је то шака Џоа Вебстера коме у том тренутку још само глава и једно раме нису утонули у блато. Звук из хеликоптера пренуо га је из неке чудне обамр-

лости и помирености са судбином. Последњим атомима снаге, почео је да маше слободном руком... Од смрти коју је толико пута надмудрио на бојним пољима II светског рата, у том тренутку делили су га минути...

СНАЋИ ЋЕШ СЕ!

Тек пошто се заиста нашао у ситуацији да нечији живот замиси само од њега, Грејем Флуд се уплашио. О операцијама спасавања знао је онолико колико је видео на телевизији. А то је било премало...

Да све биде још горе, при себи

није имао уже са чекрком за које би унесрећени могао да се ухвати, тама се спустила, а са висине на којој су се налазили, чинило се да у близини мочваре нема ни једног јединог метра на који би могли да се спусте.

— Обузимао ме је ужас при погледу на врхове стабала. Знао сам колико вештине захтева спуштање у таквим условима, али стари човек је већ био до грла утонуо у блато и ја сам знао да немам ни тренутка за оклевање.

— Од сада си препуштен сам себи, момак. Ја ћу се извући на стајни трап и покушати да га дохватим рукама. Не брини, снаћи ћеш се... сигурно ћеш се снаћи рекао је Тери Адам и у следећем тренутку нестало у тами испод трупа хеликоптера.

Центиметар по центиметар, Грејем је обзириво спуштао летелицу ка месту на коме се налазио старац док му се по глави све време врзмала стравична мисао: закаче ли елисе једну једину грану или једна од шипки стајног трапа неку узвицицу на земљу, готови смо... сва тројица!

Теже и од помисли на опасност у којој су се налазили, падала му је неизвесност око онога што се дешавало ван кабине... Да ли ће Адам успети да дохвати старца, хоће ли овај имати снаге да испружи руке и да се чврсто ухвати за спасиоца.

Већ неколико минута лебдели су над местом несреће, а Адам од себе није давао ни гласа. Обливан хладним знојем Грејем је напетост ослушкивао. Коначно, кроз хуку мотора зачуо је победоносни узвик:

— Дижи га! Успели смо.

Минут касније, блатњав, онемео од шока и исцрпљености, Џо Вебстер је лежао на поду кабине.

САВРШЕНА НАМУФЛАЖА

Ноћ се сасвим спустила када се хеликоптер спустио на пољану на којој су, упаљеног мотора, чекала амбулантна кола. И пре него што су се елисе зауставиле, Џо Вебстер се већ налазио на путу за екситерску болницу. Било је то прво Грејемово ноћно атерирање. Прво, али без грешке.

Џо Вебстер је после неколико дана отпуштен из болнице. Како рече један од полицајаца који је учествовао у акцији спасавања, стари војник је имао много среће:

— Одело од твида које је имао на себи потпуно га је стапало са сколином. Да се послужим војничким речима, Џо Вебстер је био савршено камуфлиран. Шанса да ће, тако обучен, бити откривен, износила је један према милион.

М. И.

ТУРИСТИ У ВАСИОНИ: КАДА И КАКО?

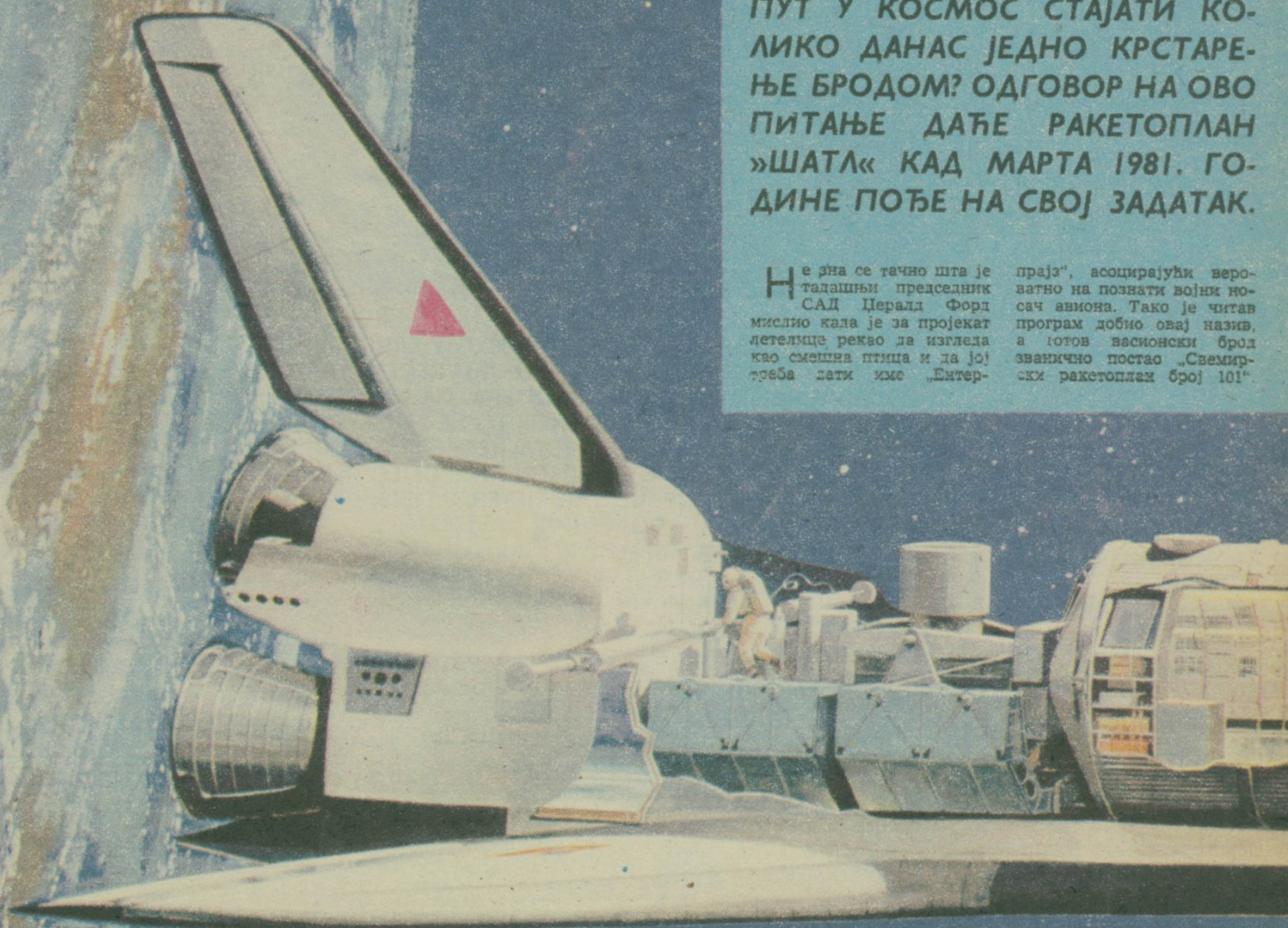
КОСМИЧКИ АУТОБУС

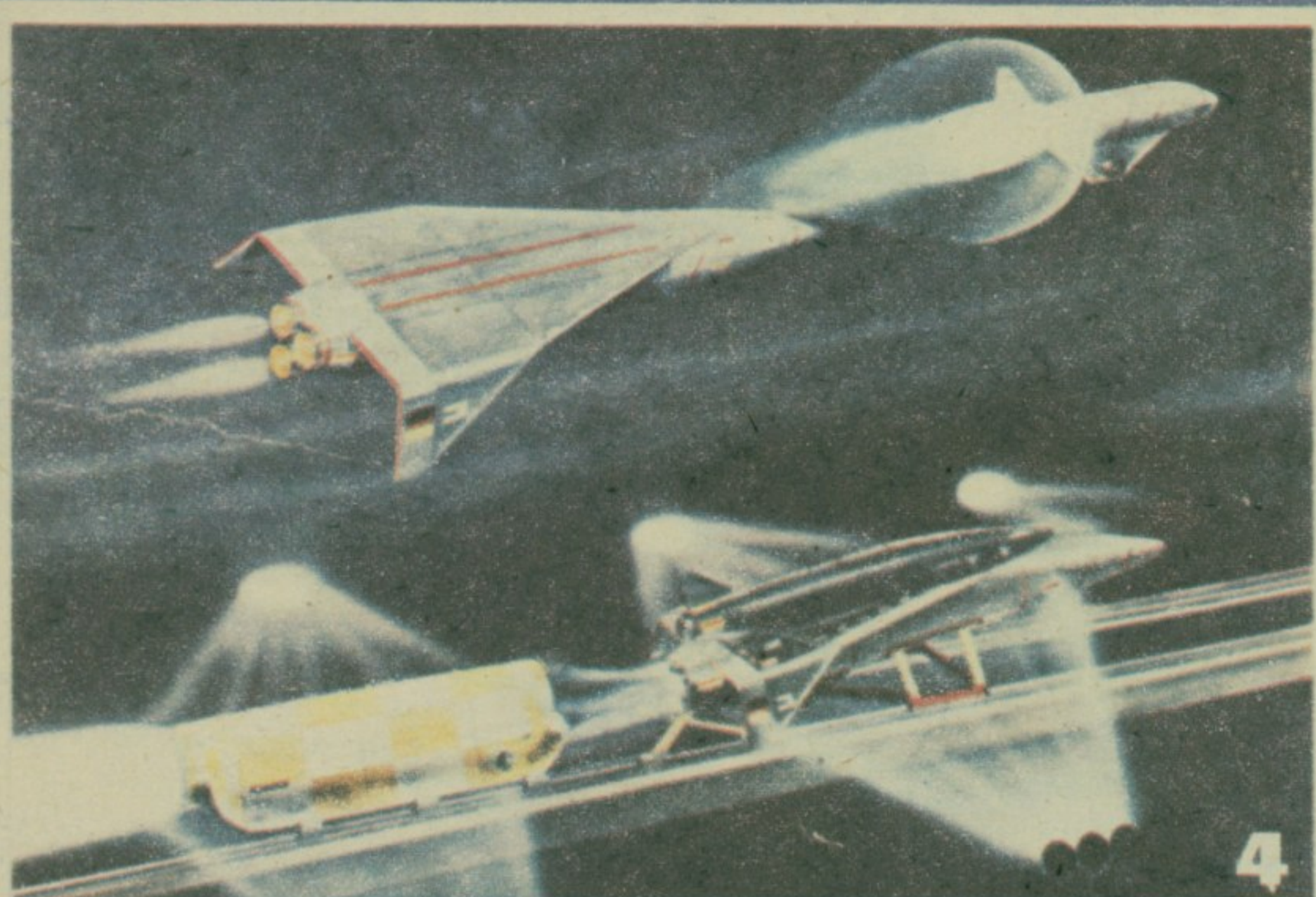

МОЖДА ЋЕ У 1990. ГОДИНИ
ПУТ У КОСМОС СТАЈАТИ КО-
ЛИКО ДАНАС ЈЕДНО КРСТАРЕ-
ЊЕ БРОДОМ? ОДГОВОР НА ОВО
ПИТАЊЕ ДАЋЕ РАКЕТОПЛАН
»ШАТЛ« КАД МАРТА 1981. ГО-
ДИНЕ ПОЋЕ НА СВОЈ ЗАДАТАК.

Не зна се тачно шта је
тадашњи председник
САД Џералд Форд
мислио када је за пројекат
летелице рекао да изгледа
као смешна птица и да јој
треба дати име „Ентер-

прајз“, асоцирајући веро-
ватно на познати војни но-
сач авиона. Тако је читав
програм добио овај назив,
а готов васионски брод
званично постао „Свемир-
ски ракетоплан број 101“.

1 Пресек ракетоплана са посадом и просторијама. Из команде кабине и спаваћих „соба“ космонаути кроз једну цев стигну у свемирну лабораторију.

2 Командна соба „Ентерпрајза“ личи на пилотску кабину. Виде се три од дванаест ТВ екрана колико их има у овој просторији.

3 Претеча „Антипод-Авион“ Еугена Зенгера из 1944. године. Његов домет био би 300 километара а путања прилично кривава.

4 План фирме „Јуннерс“ — линија веома слична „Ентерпрајзу“.

На жалост, старт ракетоплана одлаже се пуне две године. Неколико је разлога за то: експлозија мотора за време експеримента, пуцање шавова при варењу, проблем са алуминијумским плочицама које олажу брод и представљају недовољну изолацију за топлоту...

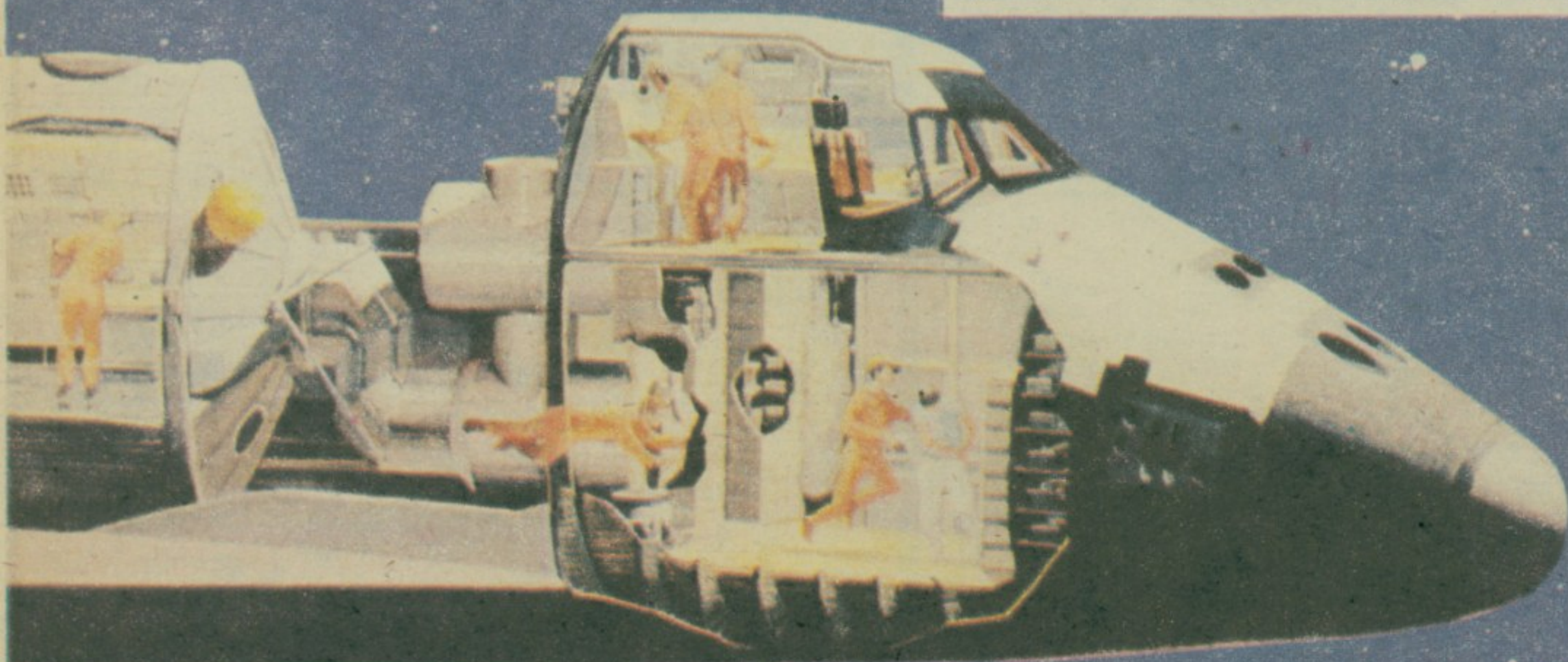
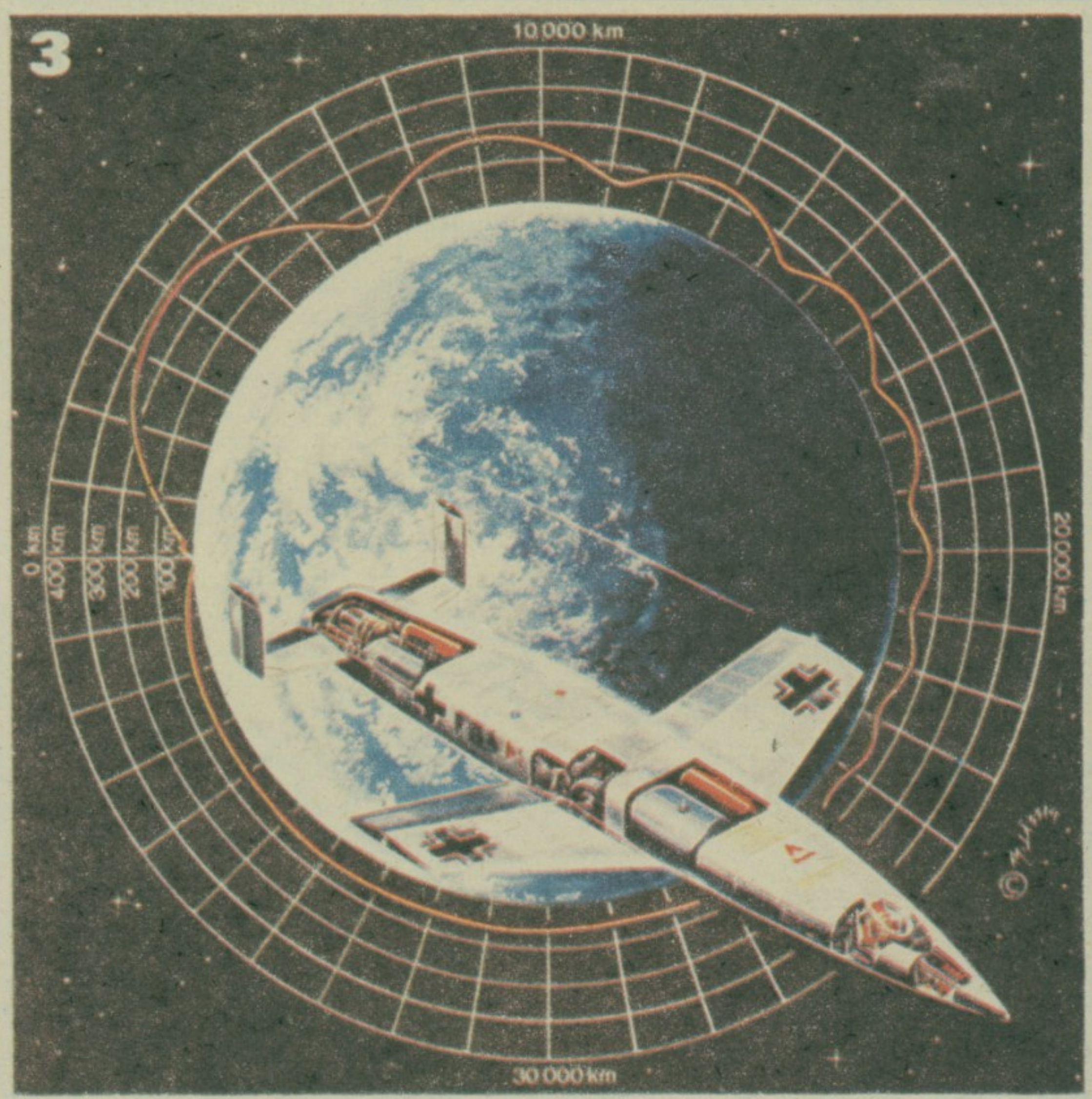
Најновије обавештење: „Шатл“ полаће марта 1981. године!

Ова гигантска летелица, ни ракета ни авион, а у ствари и једно и друго, представља праву револуцију у досадашњем освајању свемира. Од исхода њеног задатка зависи лет будућих путника. Њена посада први пут представља интернационалну еки-

пу научника (на њој су радили стручњаци Америке и Европе) опремљена је комплетном небеском лабораторијом за испитивање спољних и унутрашњих услова. Све што је могуће у свемиру и из свемира испитати учиниће ови људи, а још више њихове машине.

ЗАЈЕДНИЧКИ ПОДУХВАТ

Радни задатак брода и екипе није много далек у односу на космичке размере, свега 500 километара од Земље. Али, најважније од свега је што се „Шатл“ може после недељу дана

КОСМИЧКИ АУТОБУС

наћи на чврстом тлу матичне планете са драгоценим материјалом забаченим на компјутерима, радарима и ТВ екранима ове летелице. А већ 160 часова по приземљењу спремна је да поново полети са новом посадом у нове задатке! Биће то својеврстан мост између Земље и свемира који ће радознале становнике наше планете снабдевати увек новим подацима.

Први пут су Американци прихватили стручњаке из десет европских земаља и заједнички прионули на посао, али и заједнички поделили трошкове. Небеска лабораторија у самом

дила једино због несигурног старта. Замишљено је лансирање са ракетне рампе уз помоћ два снажна мотора која су спојена са резервоаром дугим 47 метара. Сумњу уноси проблем како заштитити читаву летелицу од ослобађања огромне топлоте. Познаваоци свемирских подухвата одмах су подсетили на некадашњи „Фалтер“ који је два минута по лансирању, већ на 40. километру експлодирао.

Ако прође ову критичну тачку, „Шатл“ ће обићи Земљу двадесет пута, пошто се два минута по лансирању и опет на висини

пријављених путника, односно установа које су спремне да плате од 90 до 300 хиљада нових динара (3 до 10 хиљада долара) за лет. На пример, један фармацеутски концерн жели да испитује крв под условима које пружа ова летелица.

Жеља за експериментима иде толико далеко да се говори о првом зачећу у космосу пошто се пошале млади брачни пар на овакво путовање. Засад је једино сигурно да ће међу првим путницима бити и једна жена, наравно научник.

ЗА ДУБЉИ ЦЕП

Кад путовање овог ракетоплана или космичког аутобуса, како га већ сада неки називају, постане тако рећи свакодневна ствар и кад сви заинтересовани научници обаве своје задатке, брод ће отворити врата и обичним „смртницима“, наравно онима са дубљим џепом. Тврди се да би путовање оваквом летелицом 1990. године стајало исто колико данас крстарење јужним морима. По садашњим проценама брод би могао да има 100 путничких кабина, а по још детаљнијим анализама сваки путник би платио за двонедељно или тронедељно уживање у свемиру око милион и по нових динара или 55 хиљада долара!

Путници би вероватно уживали у бестежинском стању као што данас уживају у саунама или оријенталним масажама, прошетали би се, односно лебдели у свемиру као што данас пливају у мору!

Недавно је објављен податак да се једна компанија већ бави примањем пријава за путовање будућности и да је на списку десет хиљада потенцијалних путника! Неки зли језици тврде да ће се НАСА, носач читавог посла за све америчке летелице, убрзо обогатити „пакет аранжманима“ за тет у космос. Вероватно ће посебно одељење прерастати у моћну агенцију за туризам са водичима, редом летења и, наравно, богатим јеловником.

Љ. Т.

ЈУГОСЛОВЕН И »ШАТЛ«

Дражен Премате рођен је пре 24 године у Пули. Од 1973. године похађа школу у САД где је дипломирао на Технолошком институту Флориде. Он је први југословенски магистар свемирских наука, за годину-две постаће и први доктор ових наука. Његов докторат умногоме зависи од успеха летелице „Шатл“.

У чувеној свемирској лабораторији пројекат Југословена Дражена Премате добија 40 кубних сантиметара у облику апарата од 60 килограма. У ствари, то је мерач за угљен-диоксид у атмосфери Земље. Овај експеримент финансира Хидрометеоролошки завод САД, а уједно је то и докторски рад младог Југословена.

ракетоплану дар је Старог континента. Стаје готово 20 милијарди нових динара (1,1 милијарда немачких марака). Читавих 53 одсто ове суме уложила је Савезна Република Немачка и за ту цену купила повратну карту за једног члана посаде у „првом вучењу“. Тридесет седмогодишњи физичар др Улф Мерболд нестрпљиво очекује полетање.

Са удаљености од 500 километара најсавременије опремљена свемирска лабораторија испитиваће Сунце, звезде и Земљу. Између осталог, покушаће да открије зашто се јављају земљотреси, урагани, стиже ли ново ледено доба?

Ако све буде како треба, „Ентерпрајз“, како га Американци радо зову, требало би до 1990. године да полети 560 пута! Али ни оних шест планираних за ову годину нису се остварили.

Предвиђа се и шетња, односно лебдење космонаута ван летелице као и најважнији задатак: лансирање сопственог сателита који се креће својом путањом.

МЕДЕНИ МЕСЕЦ У »ШАТЛУ«

Као обично почетак је најтежи. Сматра се да су досадашња одлагања усле-

од четрдесет километара одвоји од помоћних мотора и њиховог резервоара. Кад обави посматрање Сунца, звезда и Земље, пошто избаци сателит, спремиће се за повратак.

Читаво путовање трајаће први пут две до три недеље на висини од 500 километара. Сваких седам дана путници за собом остављају седам милиона километара. Ракетоплан се спушта као авион на специјалну ваљкасту писту дугу пет километара, недалеко од Кејп Канаверала, брзином од 350 километара на час.

Уследиће нова полетања истим бродом пошто се провере сви инструменти и промени посада. Већ има

КОРЕНИ

Још много пре но што су Американци уз помоћ Европљана почели да смишљају „Ентерпрајз“, односно „Шатл“, односно космички аутобус, један немачки научник учинио је први корак ка овом пројекту. Професор Еуген Зенгер и његов „Антипо-авион“ конструисан 1944. године!

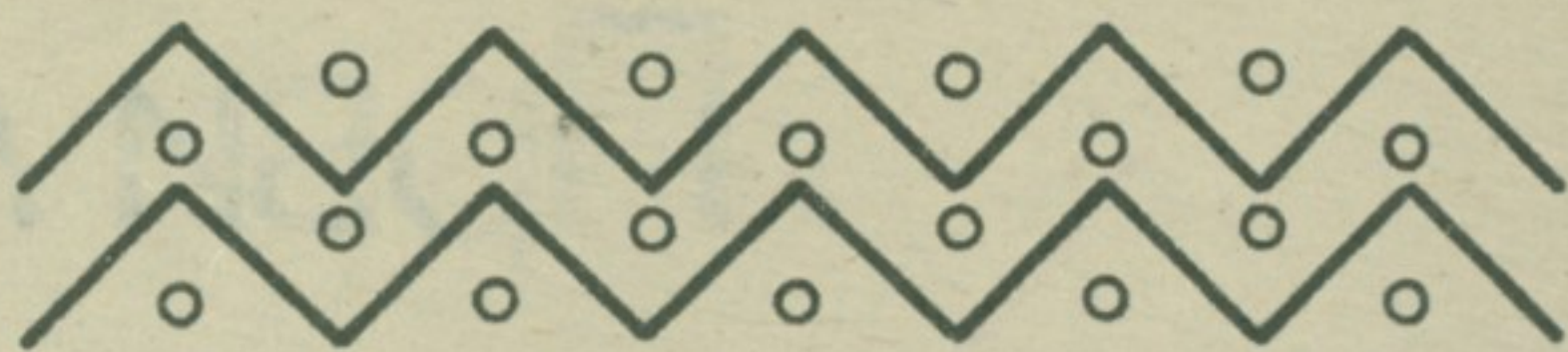
Срећом, овај план није променио исход рата, мада је могао... Као ракета избацивао би се на удаљеност од 300 километара, а затим би помоћу свог равнот дна лебдео као камен над водом. Никад није израђен, а основни задатак му је био бомбардовање Њујорка!

Мање драматичну сличност има пројекат фирме „Јункерс“ из 1965. године за ваздушни транспортер чији облик наликује на „Ентерпрајз“. Ни ова летелица није никад израђена, из финансијских разлога.

ДА ЛИ СТЕ ПРИМЕТИЛИ КОЛИКО МОНГОЛИ ИЗ АЗИЈЕ ПОДСЕЋАЈУ НА ИНДИЈАНЦЕ ИЗ СЕВЕРНЕ АМЕРИКЕ? ОВА СЛИЧНОСТ ЈЕ САМО ЈЕДАН ОД ДОНАЗА ДА СУ ОНИ ПРЕ НЕКОЛИКО ДЕСЕТИНА ХИЉАДА ГОДИНА БИЛИ ИСТИ НАРОД

Први Американци ДОШЛИ СУ ПЕШКЕ

Индијански лунови прављени су од рога или јасеновине и одапете стреле ретно би промашиле мету, нарочито захваљујући непрекидном „тренингу“ ратнина.

Једном се на неком пријему у Њујорку помодно одевен младић надутог понашања шепурио скрећући на себе пажњу осталих званица.

— Моји су преци дошли у Америку првим бродом! — похвалио се кад се повела реч о историји континента.

— А моји су били у одбору за дочек — рекао је један гост бакарне пути и мало косих очију.

— Чувеним бродом „Мејфлауер“ од 180 тона отиснуло се из Плимута у Енглеској 1620. године стотинак мушкарца, жена и деце. Пловили су према Новом свету — земаљском рају, како су мислили.

У Северну Америку су стигли три месеца касније и искрцали се у заливу који су назвали Масачусетс. Ту су основали насеље Плимут, данас у држави Масачусетс.

Потомци тих првих енглеских досељеника представљали су америчку „аристократију“ па су и сада веома поносни на своје порекло.

У „одбору за дочек“ заиста су били људи косих

очију и црвенкасте пути које је Кристофор Колумбо назвао Индијанцима верујући да је нашао нови пут за Индију и да има посла са њеним становницима. Пре инвазије белих људи Индијанцима је припадала Америка.

— Али, и њихови преци су досељеници мада су одавно стекли назив староседелца јер су Америку открили пре око тридесет хиљада година. Пре тога ни у Северној, ни у Централној, ни у Јужној Америци није било трага људског живота.

У Новом свету нису никада, и поред непрекидног упорног трагања, откривени ни фосилни остаци човеколиких мајмуна ни бића која би одговарала неандерталцима. Једини остаци припадају homo sapiensу, односно човеку каква је данас.

Применом угљеничке методе (C 14) за утврђивање старости закључено је да су први познати становници Америке ступили на њено тле пре око тридесет хиљада година.

Угљеничка метода је веома поуздана — уколико

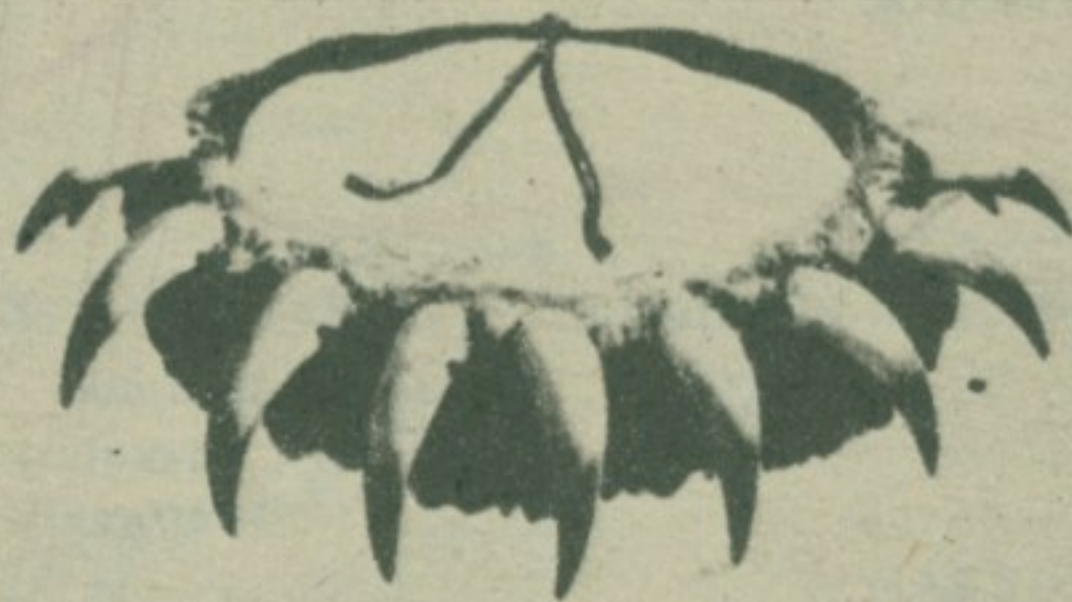
постоје икакви остаци. Али, трагови првих Американаца старији су од најстаријих чамаца (о бродовима да и не говоримо), па се поставило питање како су ти први Американци уопште доспели до тих обала.

— Постоји само један пут којим су могли доћи, а то је Берингов мореуз између Азије и Аљаске, данас најсеверније америчке

ко плића, а верује се да је мореуз извесним епохама био копно са бујном травом.

Преко те травнате равнице, претпоставља се, дошли су у Америку први људи водећи са собом и стоку. Чињеница да неки амерички Индијанци изразито подсећају на Монголе иде у прилог овој варијанти.

— Шта је људе из да-

Опасна огрлица начињена од медвеђих нанци носила се у рату да би противницима показала храброст и снагу њеног власнина.

државе. Тај пролаз широк је само педесет осам километара и по њему су разбацана острвца. У време последњег леденог доба вода у њему била је дале-

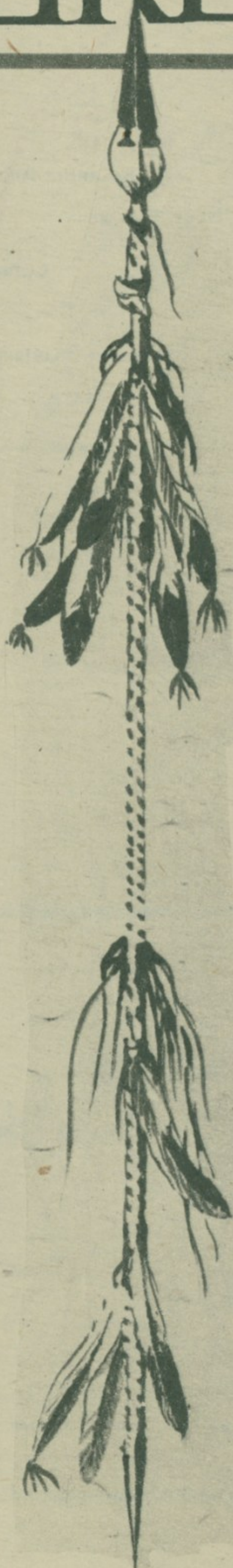
Сналп на раму. Индијанци су сналпове штавили на специјалан начин и чували их као очи у глави јер су били доназ неустрашивости.

леких области Азије нагнало да потегну на запад, па према југу? Жеђ за далеким непознатим и можда бољим земљама била би добар али недовољан разлог. Значајно је да је Сибир временом постајао све окованији ледом и да ни на њему ни у његовој близини више није могло да се опстане. Било како било, људи су кренули...

Некако у то исто време у данашњој Канади и северном делу северноамеричког континента владало је последње ледено доба. Утврђено је, међутим, да је током неколико хиљада година источно од Стејновитих планина постојао огроман пролаз на коме није било леда. Геолози су утврдили да се, на измаку америчког леденог доба, отворио још један велики пролаз на западу.

Тезу сеобе у правцу запад-југ подржавају и пронађени остаци људских насеља. Уколико се утврди да постоје још ранија људска насеља, то ће зна-

Нопље америчких Индијанаца имало је шиљке с обе стране, за свани случај, и било унашњено перјем и разнобојним конјским трамама.

Ратнична перјаница имала је симболично значење. Поненад је свано перо представљало подвиг власника или читавог племена, а поненад број чланова племенског савета. Длана ноћне гриве означавала је број сналпова снинутих са непријатељских глава.

Први Американци

чити да су се неке групе доселиле у Америку пре последњег великог леденог

доба када је огромна ледена баријера, позната као Висконсински глечер, по-

везивала Гренланд са Канадом и усецала се дубоко у амерички континент.

— Колико времена је трајала сеоба људи са севера Азије, и њихових потомака, и потомака њихових потомака са обејаних просторстава југа? Колико година је протекло од напуштања негостољубивог северног завичаја до првих корака на најјужнијој тачки Јужне Америке? Не зна се тачно.

Много хиљада људи зауставило се на дугом путовању. Некима су се допали успутни предели, неки су застали да предахну и остали заувек. Стрелице на нашој мапи означавају главне правце и места где су се највеће групе зауставиле.

Претпоставља се да је „велики покрет“ трајао око двадесет пет хиљада година. Многе групе или племена настањивали су се у неким областима, остајали по неколико векова па кретали даље. Други су упорно напредовали. Познато је, на пример, да су пећински људи пре око девет хиљада година живели у

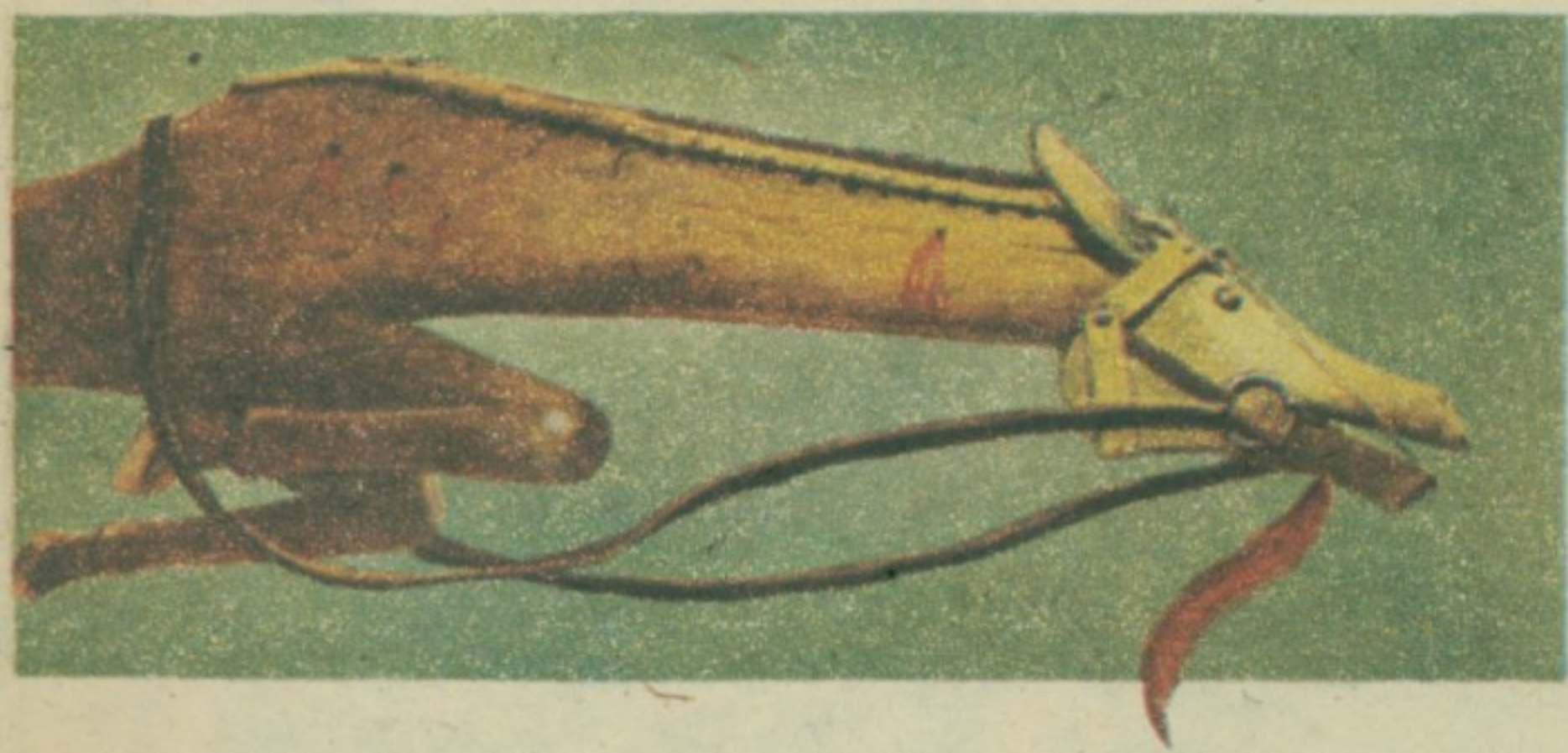
близини Огњене Земље, на крајњем југу.

— Научницима који трагају за коренима првих Американаца осмехне се, с времена на време, срећа у виду беоцуга што повезују нити тајанствене америчке приче: фосил петнаестогодишње девојчице, на пример, нађен у области данашње Минесоте. Глина у којој је лежало њено тело наталожила се на дну тадашњег језера пре двадесет хиљада година!

Они који су пристигли касније, када је Берингов мореуз већ био морски теснац, као и сада, употребљивали су ледене санте и мале чамце као превозно средство. Тако и дан-данас саобраћају Ескимима.

Први Американци, односно Индијанци, први првених људи који су тако жестоко бранили своје земље од белаца и изгубили битку, нису имали сталног завичаја.

Сијуксе, чије је правце Тетон Дакоте, отерала су из првобитног станишта у

на подигле величанствене грађевине, њихови математичари начинили су календар савршенији од свих европских све до грегоријанског, имали су одличне астрономе у чије симболе још нико није успео да проникне.

Од свих Индијанаца само су маје имале писмо и ну-мерички систем — на бази броја 20 што је први познати симбол за нулу. Истовремено, нису познавале метално оруђе и, као ни други Индијанци, нису успеле да „измисле“ то-чак.

Цивилизација Маја тра-јала је више од хиљаду година и утасила се непо-

ДА СЕ ЛАКШЕ СНАЂЕТЕ

1. Индијанска култура северозападне обале била је у пуном јеку када су први Европљани дошли с њом у додир. У њој нема ни трамке средњоамеричких ни мексичких утицаја док су утицаји из Азије очигледни. Област коју је она култура захватала простире се од северозапада Калифорније до Пролаза краљице Шарлоте и дуж југоисточне обале Аљаске. Индијанска племена која су ту живела прочула су се по мајсторском обликовању дрвета, нарочито кедровине, од које су прављене куће, дугачки издубљени кануи, посуђе, ковчежићи, маске, тотеми. Чак су и одећа и обућа били од дрвета, од унутрашње коре смреке и кипариса. Највећа свечаност племена северозападне обале звала се потлач — церемонијално поклањање имовине да би се стакло поштовање саплеменника.

2. Област Великих равница, земље Сунца, ветра и траве, простира се на око милион и по квадратних километара у срцу Северне Америке, између долина река Мисисипи и Мисури на истоку. Стеновитих планина на западу, реке Саскачеван на северу и река Рио Гранде у Тексасу и Новог Мексика на југу. Индијанци Великих равница били су номади и ловци и живот им је зависио од бизона које су немилице убијали, на хиљаде сваке године. Месом бизона су се хранили, од коже су правили куће, одећу и обућу. Индијанци из Великих равница одстрелили су првог бизона пре око десет хиљада година. Номадски начин живота задржао се и касније, када су, током велике сеобе, пристигла друга племена која су обрађивала земљу и имала стална насеља.

3. Најстарија индијанска племена која су населила источни део Северне Америке, у доба такозване Вудленд културе, дошла су са севера. Први познати становници су Алгонкини Индијанци који су се доста селили и живели од лова, али су се помало бавили и земљорадњом и прављењем грнчарије. Касније племена, међу којима Чироки, Ирокези, Кри, Шони, Семиноле, били су опасни ратници.

4. Периоди индијанске пуебло културе одвијали су се на југозападу Северне Америке, у областима где је данашњи јужни део Колорада, Јутах, Аризона, Нови Мексико и северозападни део Мексика. Најстарији житељи су Пуебло Индијанци чији су пра-пра-пра преци подизали спектакуларна насеља на стенама. У такозваном класичном пуебло периоду зидане су на стенама палате од четири спрата са двадесет до хиљаду одаја. Пуебло Индијанци су имали обичај да деци од самог рођења стежу главе како би добиле дугуљаст облик. Пуебло култура је ишчезла са престанком грађења на стенама што се временски подудара са упадима Апача и Навахо Индијанаца и дуготрајним сушама.

5. Најсјајнија цивилизација Индијанаца цвела је у областима данашње Централне Америке. Ту су живела бројна, често међусобно зарађена, племена која су својим божанствима посвећивала величанствене храмове у виду цинковских пирамида и зигурата. Много столећа пре него што су први белци дошли у Мексико, градитељи ових монументалних святилишта нестали су без трага. Ко их је подигао, питали су се шпански освајачи. Нико није умео да им одговори. За Индијанце су то јединоставно била места „где богови станују“.

6. Племена која су живела у калифорнијским пустињама била су на најнижем ступњу културе од свих познатих Индијанаца укључујући и давно ишчезле. У пустињским областима Калифорније, као и у најближим суседним, бројне групе староседелца говорице су око двадесет различитих језика што поткрепљује претпоставку да су први досељеници били Азијати који су се од главних токова сеоба склонили у пустињу. За ову хипотезу не постоје никакви материјални докази. Живаљ калифорнијских пустиња бавио се свим и сваким помало: риболовом, обрађивањем земље, грнчаријом. Највише успеха имали су у плетењу корпи и других предмета нарочито Помо Индијанци.

шумама Великих језера друга индијанска племена. Сијукси су се преселили у Велике равнице, попут многих других. Као и други путовали су пешке.

Коње су у Америку довели Шпанци почетком 16. века. Неки коњи су побегли од конкистадора и временом се прилагодили дивљини. Њих су пронашли Индијанци, поново их припитомили и коњи су им променили начин живота. Индијанци Великих рав-

ница узјахали су коње тек крајем 18. столећа!

— Термин „Индијанац“ прилично је неодређен, баш као и термин „Европљанин“. Научници, истинна, групишу народе и то више по језичким него по физичким сличностима. Многа од неколико стотина индијанских племена веома се разликују ликом и телесном грађом — Ескимима и Астецима, на пример — али лингвисти проналазе заједничке тачке у преко

хиљаду језика и дијалеката којим различита племена говоре.

Индијанска племена (овај назив је чиста конвенција ради лакшег споразумевања) разликовала су се и по степену цивилизације. Чувене Инке из Перуа имале су сјајну цивилизацију коју су уништили шпански конкистадори средином 16. века. У Северној Америци нешто слично достигла су само племена која су живела у

близини и унутар граница данашњег Мексика.

Најпознатији и најславнији међу њима су Астеци чија је престоница могла да се мери са најлепшим градовима европског 16. века. Још много пре њих Маје су оствариле далеко више. На жалост, најсјајније доба њихове цивилизације угасило се пре доласка белих људи, па се о њиховом животу само магловито нагађа.

Маје су оруђем од каме-

средно пред долазак шпанских освајача. Милиони људи данас говоре њиховим језиком док су они ишчезли и остали велика тајна.

Тајна ће остати и шта би се догодило с Индијанима да се којим случајем Европљани никада нису искрцали на обале Америке. Извесно је само да не би били готово истребљени и смештени по резерватима као народ без будућности.

Б. Д.

КАКО ОНО БЕШЕ

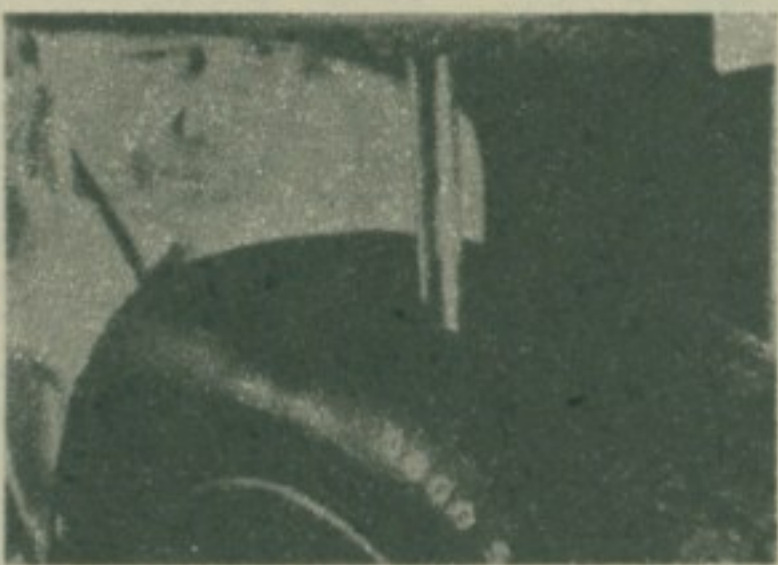
мали квиз за свезналице

1

Псић у кригли је пас-
мине:

- чиуауа
- чинчила
- чигра

2

Притисак у ауто-гумама
исказује се у:

- аутосферама
- стратосферама
- атмосферама

«لقد كنت
هناك نفسي.
واعرف
الآن الناس. لقد
غيرت رأيي.»

3

Ова слова су:

- кинеска
- арапска
- грчка

4

Име певача Дилана је:

- Џо
- Боб

5

Инструмент ове играчке
зове се:

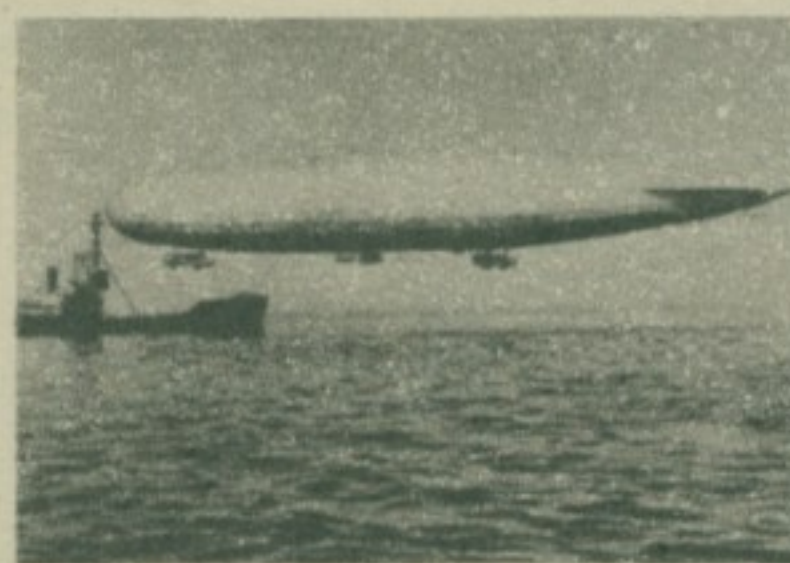
- дарабуна
- даире
- добош

6

Творац формуле $E=mc^2$
(енергија је једнака маси
пута убрзање на квадрат)
био је:

- Ајнштајн
- Циолковски
- Њутн

7

Назив летелице гласи:

- цепелин
- сандолин
- гизделин

8

Обриси највећег итали-
јанског острва:

- Суматре
- Сардиније
- Сицилије

9

Јунан „Злочина и казне“
Достојевског зове се:

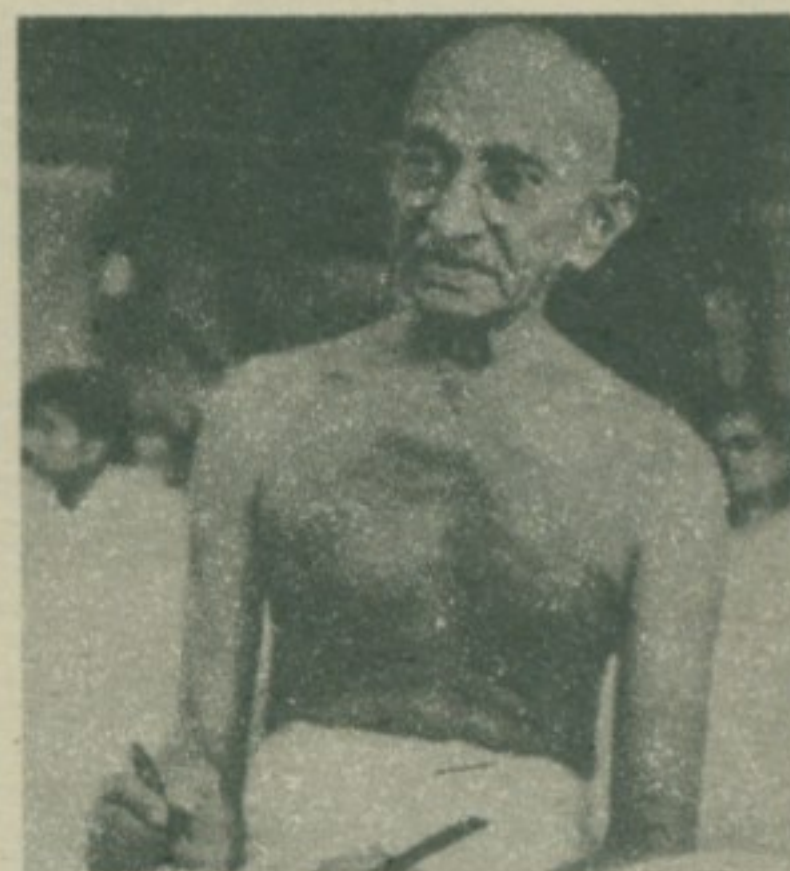
- Распућин
- Растињан
- Раскољников

10

Чувени индијски мисли-
лац:

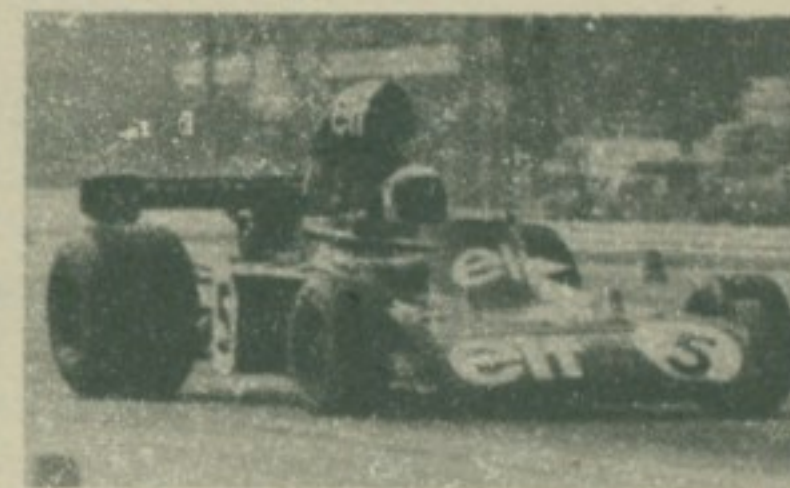
- Ганди
- Гадафи

11

На слици је тркачки ау-
томобил који се такмичи
у категорији:

- формула 1
- формула 2

ТАЧНИ ОДГОВОРИ:

1. чиуауа; 2. атмосфера; 3. арапска; 4. Боб; 5. да-
ире; 6. Ајнштајн; 7. цепелин; 8. Сицилија; 9. Рас-
кољников; 10. Ганди; 11. формула 1; 12. Њутн.

Нестанак америчке дивљине оплакиван је деценијама. Чак сам и ја, као новинар, о томе писао. Наоружани фото-апаратима, блоковима и тугом њушкали смо кроз остатке великих шума, мочвара и пустиња удишући мирис умируће дивљине.

Али, недавно сам доживео нешто због чега сам променио мишљење. Опасна, претећа, неукротива дивљина још постоји и ако је не очекујете, може вас ухватити на препад и озбиљно угрожити.

Једног летњег поподнева изнајмио сам кола у граду Елко, држава Невада, да бих се одвезао осамдесетак километара на североисток до једног ранчера са којим сам имао заказан састанак због интервјуа. Пошто пут није указивао на истраживање неиспитаних подручја, обукао сам се као сваки обичан туриста, без чизама, вреће за спавање и осталих потрепштина.

После петнаестак километара вожње дошао сам до раскрснице и, логично размишљајући, кренуо путем на север. Након неколико километара налетео сам на једно испупчење на друму. Ауто се, попут коња, пропео и стао. Погледао сам уназад и приметио таман траг исцурелог уља. Протезао се унедоглед, па сам одмах схватио да су кола постала неупотребљива.

Било је четири часа по подне и по мом прорачуну био сам удаљен десетак километара од циља. Погледао сам унаоколо и утврдио да нема знакова насељености: нигде никакве ограде, аутомобила, фарме, стоке. Ништа осим бодљи и несносне врућине! Закључио сам да морам да кренем пешице. Ако ходам брзо, могао бих да превалим шест километара за сат, а можда ће се у међувремену појавити и нека кола. Да бих изгледао пристојније, понео сам јакну.

ГРАНЧИЦЕ ОД ГВОЖЂА

Поподневно сунце је пекло и после 40 минута хода почео сам да осећам жеђ. Требало је негде наћи воду. Око 17,30 наишао сам на напуштenu колибу. Пронашао сам и бунар, али како доћи до воде? Успео сам ипак да нађем канту за отпатке коју сам повео са неколико комада старог конопца и напио се. Напунио сам канту и понео је са собом за касније. После још једног сата хода схватио сам да је моје очекивање да може проћи неки аутомобил илузорно: пустош је била таква да ми се чинило да stoleћима овуда није поршло никакво возило. Неколико птица излетело је из једног бодљикавог жбуна, а мало касније уплашени јелен

КРОЗ ТРЊЕ ДО ИНТЕРВЈУА

ПРОРАЧУНАО САМ ДА САМ ПРЕШАО ВИШЕ ОД ДЕСЕТ КИЛОМЕТАРА, А ДА НИЈЕ БИЛО НИЧЕГА ОСИМ БОДЉИ И НЕСНОСНЕ ВРУЋИНЕ. ПОЧЕО САМ ДА БРИНЕМ. ЈОШ МЕ НИЈЕ УХВАТИЛА ПАНИКА, АЛИ...

претрчао је друм. Успорис сам јер сам почео да осећам умор. Стопала су ме јако болела.

У 8,30 увече прорачунао сам да сам прешао више од десет километара, а да ничег није било на видику. Почео сам да бринем. Још ме није ухватила паника, али сам већ грозничаво размишљао о могућности да сам на оном раскршћу пошао погрешним путем и да испред мене нема жељеног ранча. То значи, помислих, да ме овај пут води право у непознату земљу. Одлучио сам да ходам још један сат, па ако не наиђем на ранч, онда ћу морати да се вратим.

Пао је мрак, али је пун месец дарежљиво сијао. Наишао сам на једну малу долину заклоњену од ветра и чуо жубор потока. Сад сам већ био сигуран да сам залутао, па сам одлучио да ту преноћим. Било је добро што сам понео јакну јер је температура нагло падала. Постало је ужасно хладно. Сакупио сам неколико гранчица за малу ватру. Имао сам шест шибица. Целофан је изгорео, али

пламен није ухватио дрво. Покушао сам још три пута, али безуспешно. Запалио сам цигарету и опет пробао. Папир је изгорео, али не и гранчице. Као да су биле од гвожђа, а не од дрвета! Без ватре нисам могао да спавам јер бих се смрзао. Зато сам у 23,30 кренуо натраг.

КАМИОН ЈЕ ПРОШАО

Ходање је сада било још болније. Одлучио сам да бројим кораке: после 1760 корака, што би представљало једну миљу, одлучио сам се на одмор од десетак минута. После три миље, колена су ми се укрутила. Једноставно су одбила да се савијају, па сам попут пијаног каубоја посртао и вукао се са једног краја друма на други. Био сам спреман да признам да ми је потребан спасилац, да се сам не могу извући. Знао сам да ме очекује један успон и дрхтао при помисли како ћу га савладати. Тада се десило чудо, или сам ја, у свом

умору и очају, сматрао да је то чудо. Једна птичица је излетела из жбуна поред друма и стала десетак метара испред мене, као да ме позива да је стигнем. Кад сам јој пришао на неколико корака, она је опет одлетела даље и поново стала. То се понављало 15 до 16 пута, све док нисам стигао до врха успона. Онда је одлетела. Учинио ми се да овај део пута никад не бих прешао да није било птице да ме повуче, натера, изазове да покажем да могу. Скотрљао сам се низбрдо и остао да лежим. Бонови на ципелама били су у рупама, као и чарапе, а откривени табани крвави.

Размишљао сам како поново да станем на ноге. Онда сам зачуо чудан, стран звук. Не, није могуће! Па то је мотор неког возила! Тад су се указала и светла. Неком несхватљивом снагом скочио сам на ноге и почео да машем. Камион је прошао поред мене! Почео сам да урлам као махнит. На срећу, камион се зауставио на стотинак метара од места на

коме сам стајао. Коракнуо сам и пао, али сам наставио четвороношке да пузим према њему. Возач је изашао и запањено ме погледао:

— Кочнице су ми попустиле, па ми је зато требало дуже да станем — мирно је рекао. — А шта је с тобом, синко? Ајде, дигни се.

Некако сам устао и грозничаво испричао шта ми се догодило.

— Па свакако да си залутао — прозборио је стари камионџија. — Али, имаш среће. Овим путем прође по једно возило за недељу дана.

— А где је прво насеље на овом проклетом друму? — нестрпљиво сам упитао.

— На око четрдесет миља одавде — гласио је одговор.

*

*

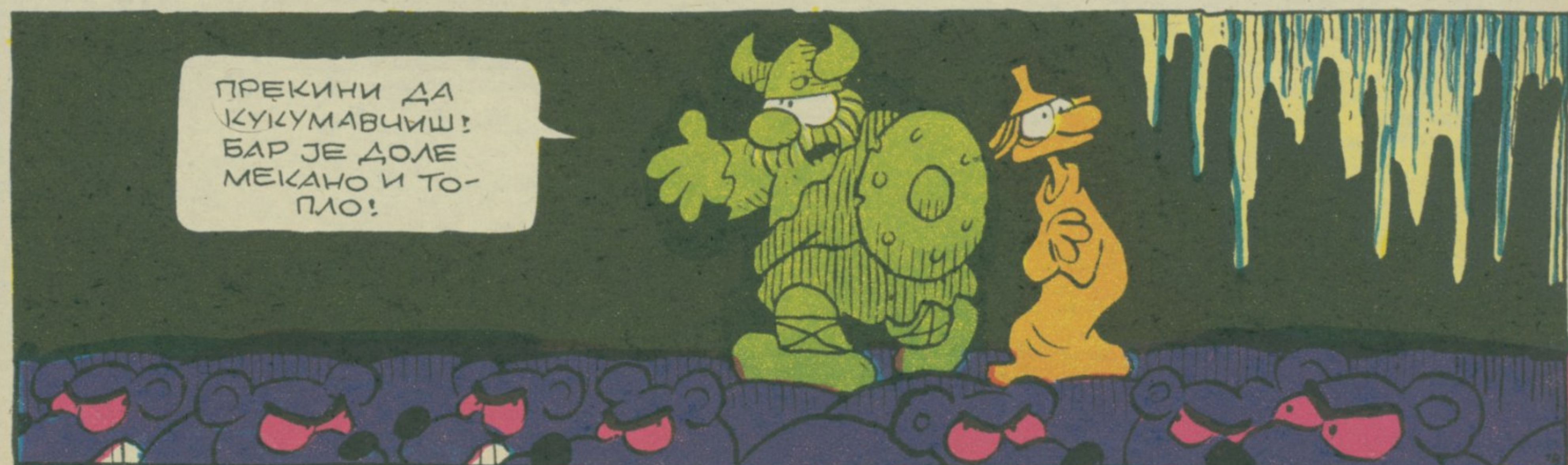
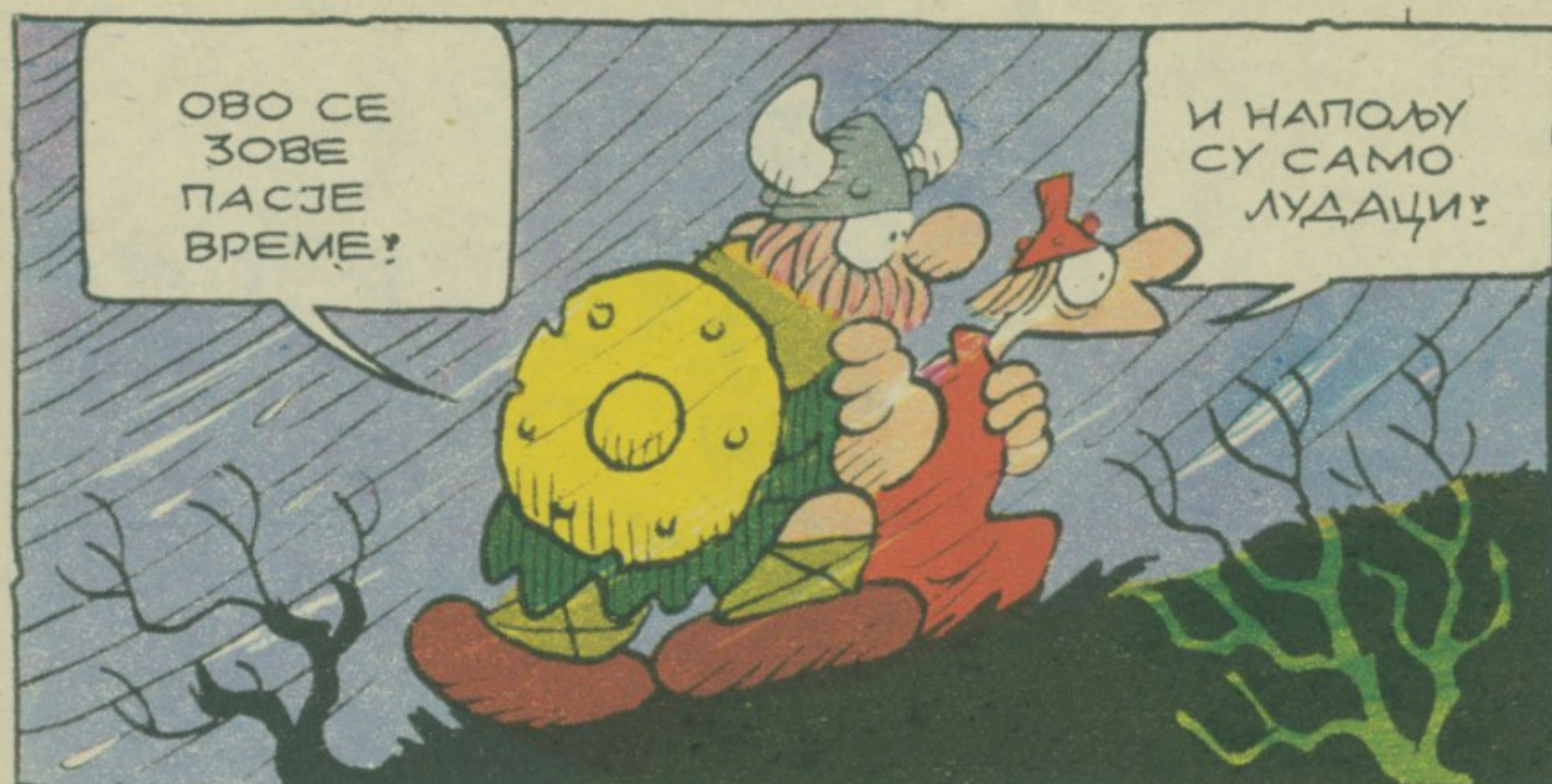
*

Хтео бих да кажем да сам током овог доживљаја окусио више америчке дивљине него приликом свих путовања на која сам кретао да бих је нашао. И никад, никад више нећу да пишем о томе како је умрла.

Доналд Дејл Цексон

DIK
BROWNE

ХОГАР СТРАШНИ

КАКО БЕЗ НАОЧАРА?

Хирургија је на ово питање дала одговор, по многим — генијалан.

Има људи који и поред тога што одлично виде толико воле наочаре, да у оквир стављају обична стакла; а међу онима који без наочара „не виде ни белу мачку“, многи су несрећни што морају да их носе. Другима смета тежина наочара. За кратковиде су већ одавно у употреби контактна сочива, али ни она нису без мана: тешко се намештају и скидају, хоће и да надраже око, а лако се изгубе. Дакле, било би дивно измислити нешто још боље. Поправити природу? Неколико хирурга у свету тврде да је то могуће уз помоћ ножића, специјалних брусилца и компјутера.

Први који је операцијом почео да исправља људима вид још пре петнаест година био је доктор Хосе Баракер из Боготе у Колумбији. Тек недавно сличне интервенције почели су да раде неки њујоршки офталмологи, а познато је и да совјетски научник Свјатослав Фјодоров врши такве корекције ока од 1973. године.

НАНО ИЗБРУСИТИ ОКО?

Код здравог ока, светлосни зраци пролазе кроз рожњачу и очно сочиво, које их прелама тако да се они у унутрашњости ока секу тачно на одређеној тачки мрежњаче. Електрични импулси тада преносе до мозга слику која је сасвим оштра. Међутим, често се догађа да је очна јабучица мало дужа, а рожњача нешто испупченија од нормалне — то је случај код кратковидих — или је јабучица мало краћа, а рожњача равнија него што треба — код далековидих. У тим случајевима слика се формира испред или иза оног места на мрежњачи ока и бива неостра. Корективним стаклима постиже се да се она прелама како треба.

Начин да се то постигне без наочара или сочива састоји се у дотеривању саме рожњаче, тако да њено испупчење сасвим правилно прелама светлосне зраке. Зато је потребно скинути део рожњаче с ока и обликовати га, а затим поново вратити на место! Таква операција назива се кератопластика. Доктор Хосе Баракер до сада их је урадио око четири хиљаде!

Део рожњаче одсеца се нарочитим сечивом које вибрира огромном брзином. Чим се одвоји од ока, ткиво мора хитно да се замрзне, па да се са унутрашње стране издуби специјалним брусилком тако да се добије жељено испупчење. А колико треба брусити израчунава се помоћу компјутера

јер је реч о изузетно деликатној интервенцији, на мајушном делу ткива.

Код кратковидости, брус се средишњи део одсеца рожњаче, пошто на том месту треба смањити њену испупченост, а код далековидости одсеца се „поправља“ на периферним деловима, како би се, на против, могао мало више испупчити.

Цела операција не траје дуже од сата, а може се радити и под локалном анестезијом. Очи остају завијене само један дан. После месец дана, шавови се готово више и не познају. Али, њујоршки лекари из „Израелског медицинског цен-

тра“ на Менхетну, где се однедавно раде ове операције, упозоравају да се њима могу подвргавати само они којима је вид озбиљно угрожен, а не подносе контактна сочива.

Дакле, сви који би желели да се оперишу „због лепоте“, а њих није баш мало, за сада су разочарани.

ИЗЛЕЧЕН У ТУЧИ

Начин на који оперише доктор Свјатослав Фјодоров сасвим је друкчији. На идеју да сечивом поправља вид овај лекар је дошао 1973. године када су му довели шеснаестогодишњег

дечака коме су у тучи разбили наочаре, па је комадић стакла засекао и око. После лечења догодило се чудо: дечак до тада кратковид одједном је одлично видео на повређено око!

Доктору Дјодорову је сишло шта даље да ради.

Он не одваја део рожњаче од ока него начини обично 16 зареза који су у односу на зеницу распоређени као паоци тачка. Унутрашњи притисак ока тада „сам од себе“ смањи претерано испупчење рожњаче, таман до нормалног. Али, ово решење важи само за кратковиде. Ова интервенција зове се радијална кератомија и много је једноставнија од кератопластике. Међутим, за сада још није извесно колико дуго траје побољшање: изгледа, не баш много година... Осим тога, најмањи дрхтај хирурге руке може довести до перфорације ока, а она значи — слепило.

Дакле, ствар је нова и генијална, али и врло деликатна. Лекари кажу да је за све врсте оваквих операција потребно још много експериментисања, наравно са животињама, док се не усаврше.

М. К.

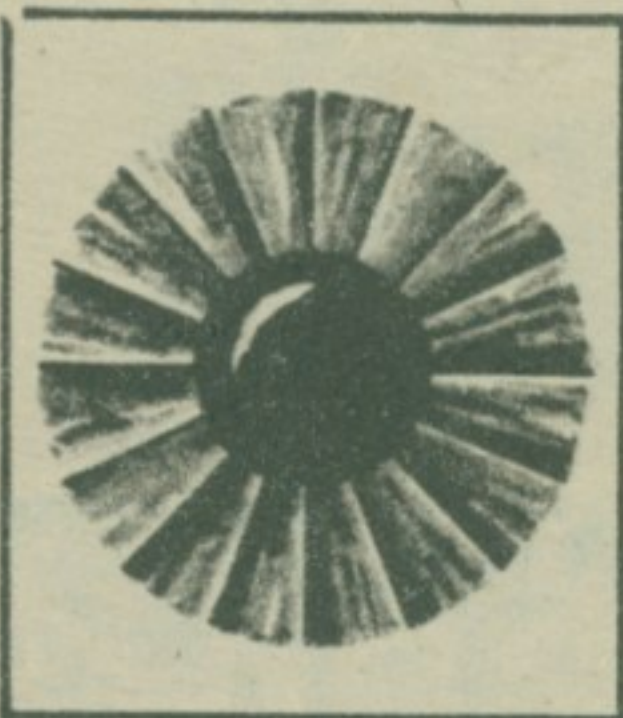
ОПЕРАЦИЈА ЗА ПОПРАВЉАЊЕ ВИДА

Радијална кератомија

Брушење рожњаче

Пресађивање рожњаче

За кратковиде

Хирург на рожњачи начини 16 зареза распоређених у односу на зеницу нао паоци тачна. То доводи до смањења испупчености очног сочива

За кратковиде

Бруси централни део с унутрашње стране.

Враћа на место одсечан ножи је сада мање испупчен...

На крају се одсечена рожњача ушива бодовима у облику звезде. После месец дана шав се готово и не познаје.

Хирург одсеца део рожњаче...

За далековиде

Бруси одсечан на крајевима...

Враћа на место одсечан ножи је сада испупченији...

За далековиде

Узима се још делић рожњаче са белог дела она, па се он, залеђен, облинује као сочиво.

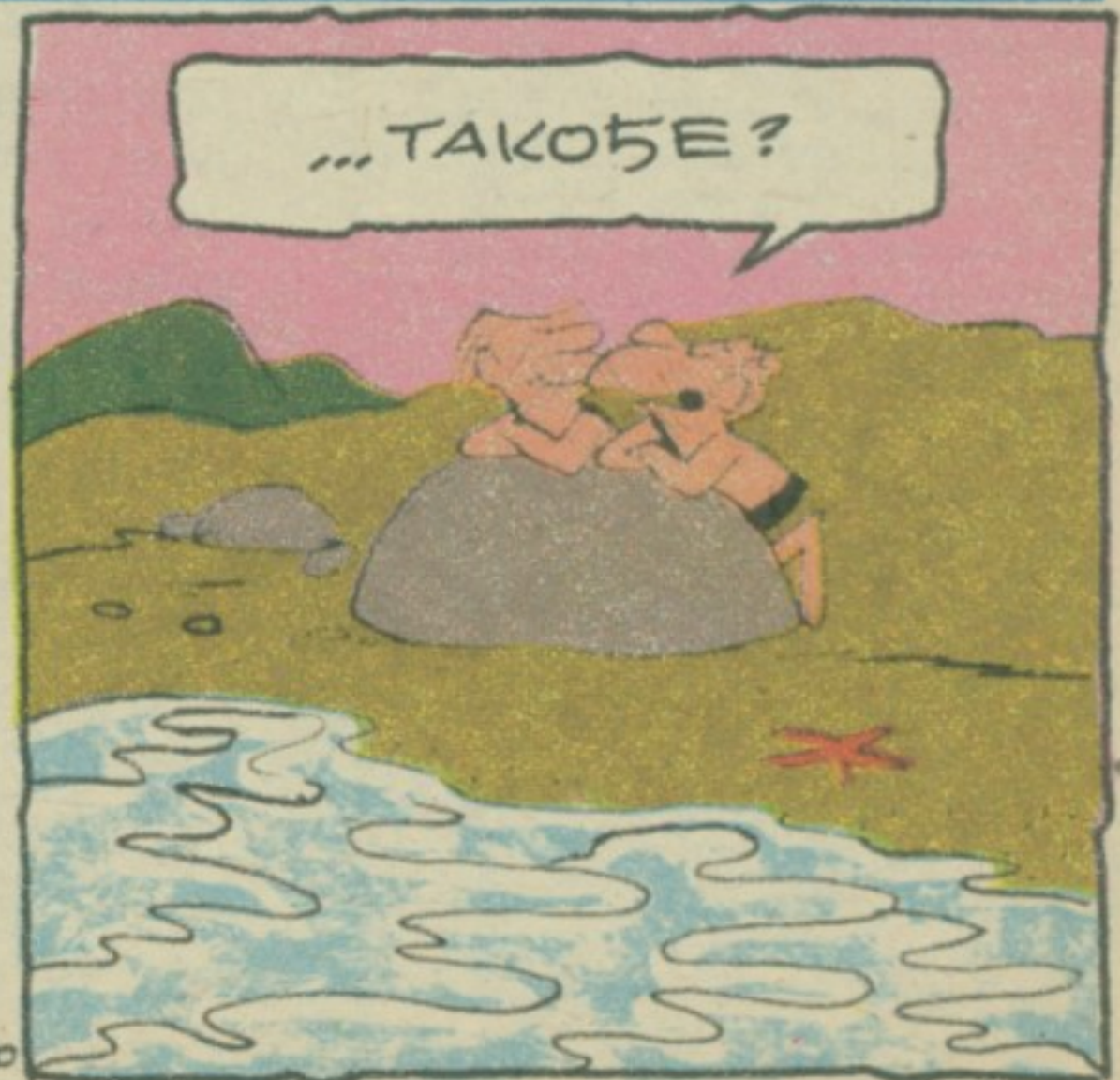
Затим се снимута рожњача враћа, тако да је добијено веће испупчење.

Танав део убацује се на место одакле је привремено снимут део рожњаче...

ПЕРИНАРИ

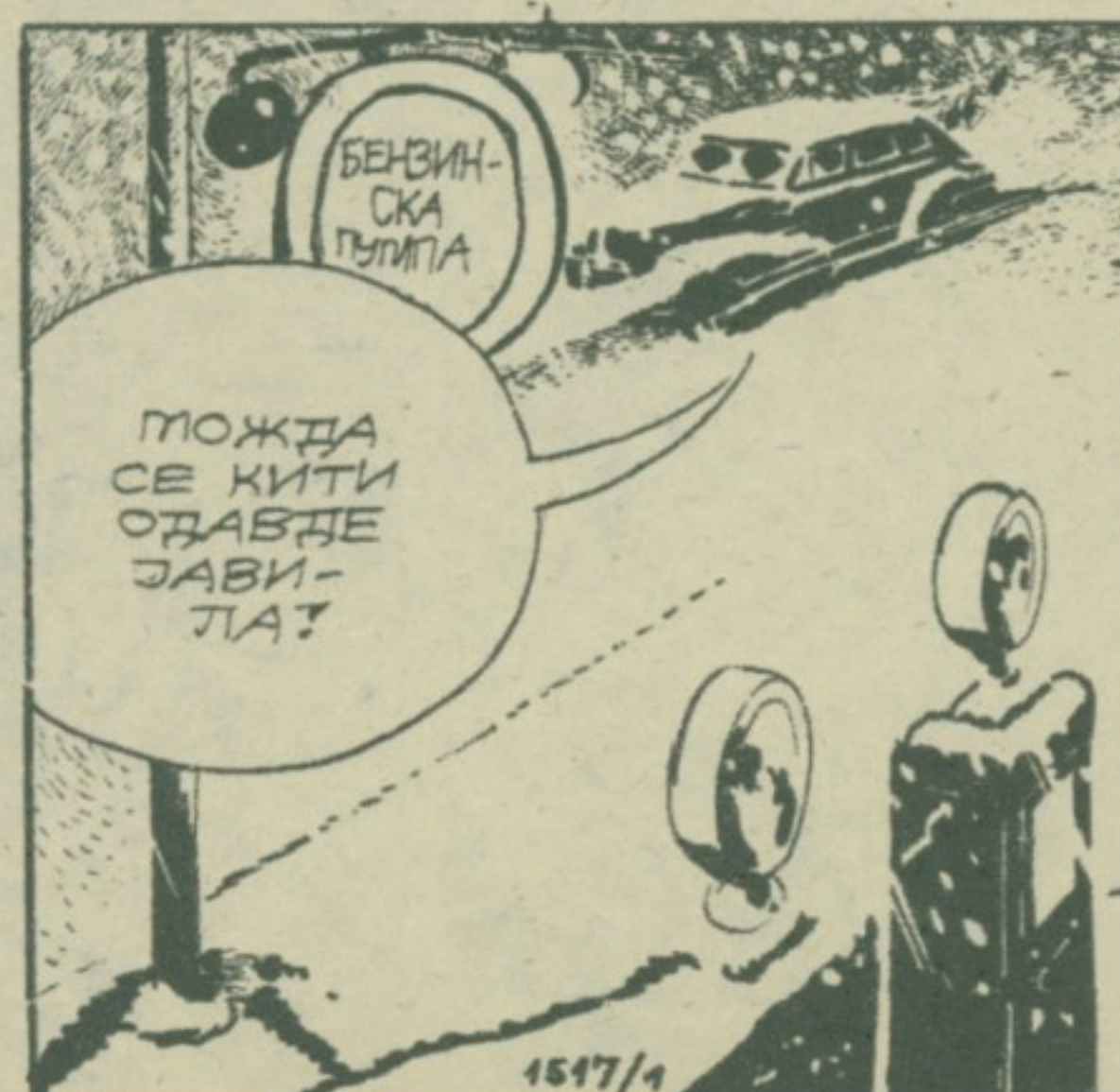

РИП КИРБИ: ДУГОПРСТИ

НА МОДНОЈ РЕВИЈИ У НОРТ-ФИЛДЌ НАШАО СЕ И ПОЗНАТИ ЛОПОВ МОРЕЋ, ЗВАНИ "ДУГОПРСТИ", КОЈИ ЈЕ СА СВОЈОМ ДЕВОЈКОМ ВЕНУС УКРАО СТАРАГДНУ ОГРЛИЦУ И ХЛОРОФОРМОМ УСПАВАО РИПА КИРБИЈА.

ВЕНУС ЈЕ ОМ ЛИЦУ СТАВИЛА У ЦЕП БУНДЕ, А КИТИ ЈУ ЈЕ УЗЕЛА И ИЗИШЛА НАПОЉЕ. ДУГОПРСТИ И ВЕНУС КРЕКУ У ПОТЕРУ ЗА СТАРАГДИМА, А ХАНИ И КАРИН ЗА КИТИ.

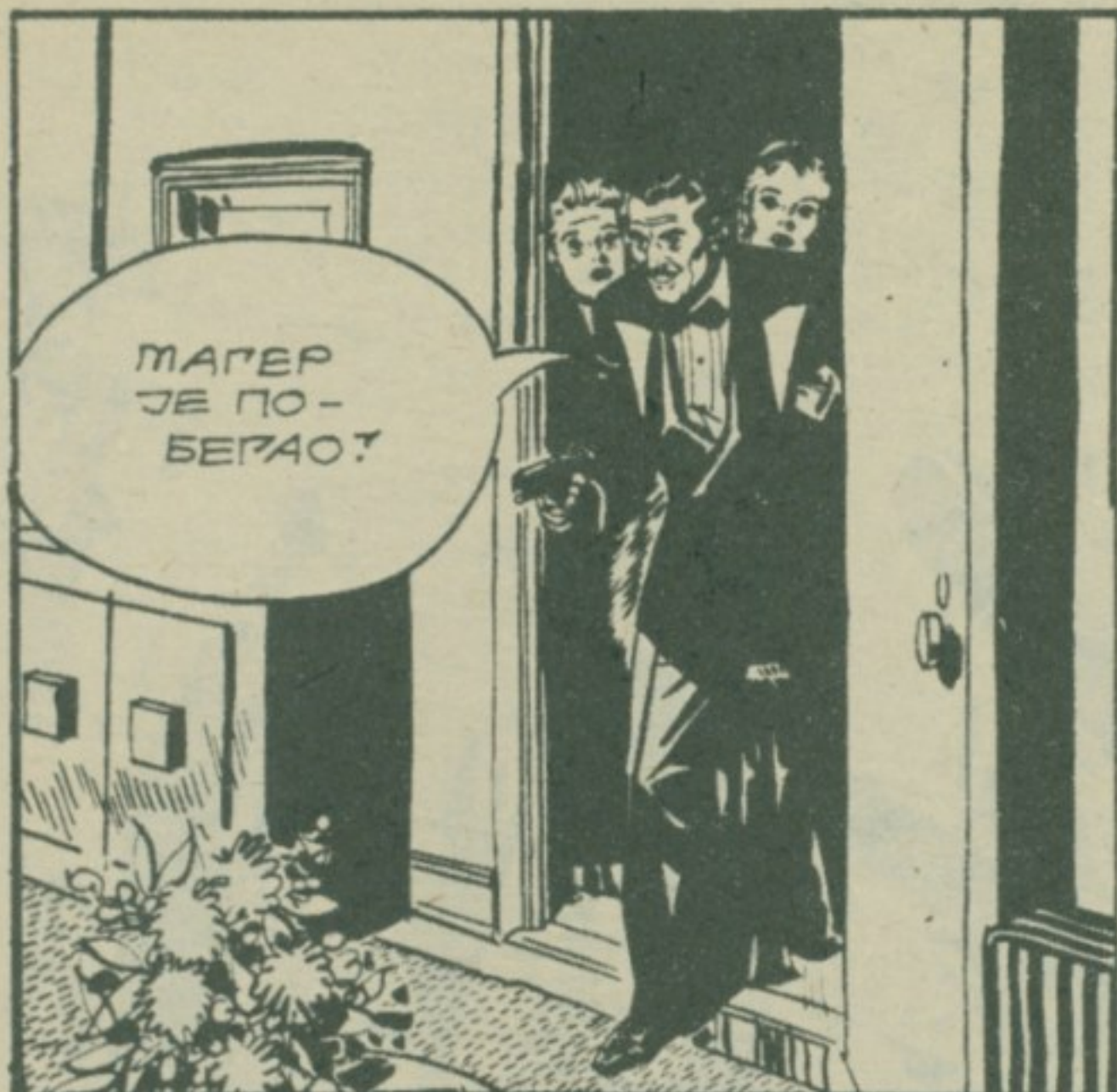
КАДА СУ ИЗИШЛЕ НАПОЉЕ, ПРВО СУ КРЕНУЛЕ КА РИПОВИМ КОЛИМА...

+

+

ЗАКОН КОЛТА : УКРАДЕНИ ШЕШИР

ЈЕДНЕ НОГИ У КАНЦЕ-
ЛАРИЈИ ШЕРИФА МЕ-
ТА ДИЛАНА...

АААА?
МАЛО САМ
ЗАС-
ПАО...

КО ЛИ
ТО ПУ-
ПА НА
ВРА-
ТА...

ХЕЈ,
СТАНИ?

ПАКУ НОГ,
ШЕРИФЕ?

УМАЧЕ... МРАК ЈЕ, НИ-
САМ УСПЕО НИ ЛИЦЕ ДА
МУ ВИ-
ДИМ?

ЈАЈДЕ, ДИЖИ СЕ?
ДА ВИДИМО
КО
СИ?

АААХ?

ЧЕСТЕРЕ?
ШТА ТИ СЕ
ТО ДОГО-
ДИЛО?

ЗАШТО? ЈЕСУ ЛИ ТИ
НЕШТО УКРАТИ?

НА ИСТОЧНОМ
ПРИПАЗУ У ДОМ
ПРЕПАТИ СУ МЕ НЕ-
КИ МОМЦИ? НИКАД
ИХ РАНИЈЕ НИСАМ
ВИДЕО?

СА-
МО
ШЕ-
ШИР?
НОВАЦ
НИСУ
ДРА-
ТИ?

НИШТА МИ
ОНДА
НИЈЕ
ЈАСНО

НИЈЕ ЛИ МЕНИ?
НАЈБОЉЕ БЕ БИТИ
ДА УЈУТРУ ОРГАНИ-
ЗУЈЕМО ПОТЕ-
РУ? ВАЖИ
?

ВЕРОВАТНО ДА СУ ХТЕ-
ЛИ ДА НАС САМО ИЗМАМЕ
ИЗ ГРАДА? СУТРА СТИЖЕ ПО-
ШИЉКА ЗЛАТНИХ ПО-
ЛУГА?

НЕ!

НЕ СТЕМО НАПУС-
ТИТИ ДОЏ? МОРАМО
БИТИ НА ОПРЕЗУ?
ЧЕКАЈ, КАО ДА СЕ
НЕКО ВРЗМА ИСПРЕД
ВРАТА...

1586

12

12

+

1517/12

1517/12

СТОЈ! ШТА РА-
ДИШ ОВ-
ДЕ?

ЗОВЕМ СЕ СЕМ ГО-
ДАРД? СПУСТИ РЕВОЛ-
ВЕР, ШЕРИФЕ?

ЧУО САМ ТРЕСАК И ГА-
ЛОП, ПА САМ
МИСЛИО ДА ТИ
ЈЕ ПОТРЕБНА
ПОМОЋ?

ЧБИ?

КОЛИКО
ДУГО СИ
СТАЈАО
ПРЕД ВРА-
ТИМА?

ДОВОЉНО
ДА БИХ
ЧУО ДА
СУТРА СТИ-
ЖУ КОЧИЈЕ
СА ДРАГО-
ЦЕНИМ ТЕРЕ-
ТОМ?

1588

У ПРАВУ СИ ШТО
НЕГЕШ ДА КРЕ-
НЕШ У ПОТЕРУ...

И ТИ МИСЛИШ ДА СУ БАН-
ДИТИ ХТЕЛИ ДА МЕ ИЗМАМЕ
ИЗ ГРАДА?

НАРАВНО? ДОК ТИ БУ-
ДЕШ ЈУРИО ЗА ЊИМА,
ОНИ ЋЕ ПРЕСРЕТАТИ
КОЧИЈУ?

БИЛО БИ ДОБРО ДА
ПОШАЋЕШ ЗА ЊИМА
НЕКОГ
КО ЛИ-
ЧИ НА
ТЕ-
БЕ?

У ПРА-
ВУ СИ?

А ТО БИ БАШ ТИ
МОГАО ДА БУ-
ДЕШ, СЕМЕ? ПРИС-
ТАЈЕШ ЛИ?

КАД ТЕ ВИДЕ ДА ИДЕШ
КА ИСТОКУ, ПО-
МИСЛИЋЕ ДА
САМ ТО ЈА? ОН-
ДА ЋЕ СЕ УПУ-
ТИТИ ДА ПРЕС-
РЕТНУ КОЧИЈУ?
ЈА ЋУ ИХ
СПРЕМНО
ЧЕКАТИ...

ПА, КАД
СИ НА-
ВАТИО...

УЗМИ МОЈЕ
ОДЕЛО И
ШЕШИР...

УХ... НЕ ОСЕЋАМ СЕ
БАШ НАЗБОЉЕ КАД
ПРОМЕНИМ ОДЕЛО,
АТИ? ШТА СЕ ТУ МО-
ЖЕ...

КОЈ
ЈЕ ОСЕД-
ЛАН, ШЕ-
РИФЕ?

ДОБРО? ИДЕМ?
А ТИ, СЕМЕ,
КРЕНИ ПРЕ ЗО-
РЕ КАКО СМО
СЕ ДОРОВО-
РИТИ?

СРЕДНО,
ШЕРИ-
ФЕ?

ЈАШИ КА ИСТО-
КУ СВЕ ДО ПОД-
НЕВАТ ХОГУ ДА
БАНДИТИ БУДУ
СИГУРНИ ДА САМ
ТО ЈА?

+

МАЛО ЗАТИМ...

САД СТО НЕДАЛЕКО
ОД МЕСТА НА КОМЕ БЕ
ЏИЛАН ЧЕКАТИ КОЧИЈУ?
ДАЋЕ БУ САМ...

ЧИМ ГА
РАЗОРЧ-
ЖАМ, ВИ
СТУПАТЕ
НА СЦЕНУ?
ЈАС-
НО?

И ЗАПАМТИТЕ? ЏИЛАН
БЕ НАМ ПОМОГЛИ
ДА СЕ ДОКОПАМО
ЗЛАТНИХ ПОЛУ-
ГА, А ДА ПРИ-
ТОМ НЕ ИСПАТИ-
МО НИ ХИТАЊ?

1601

ЗА ТО ВРЕМЕ ЏИЛАН ЈЕ СТАЈАО
ЗАПЛЕДАН У ВИЈУГАВИ ПУТ. ЧЕ-
КАО ЈЕ ДА УГЛЕДА ОБЛАК ПРАШИ-
НЕ КОЈИ БЕ МУ НАГОВЕСТИЛИ ДА СЕ
КОЧИЈА ПРИВЛИЈАВА...

ЗАШТО СИ СЕ ЧЗВРПО-
ЉИО, КОЊИГАЧ? ЈЕСИ ЛИ
НЕШТО ЧУО?

СЕМЕ?
ОТКУД ТИ?
РЕКАО САМ
ТИ ДА КРЕ-
НЕШ НА ИС-
ТОК?

ПОСЛУШАО САМ
ТЕ, АТИ' ОД ОНИХ
БАНДИТА НИ
ТРАГА?

А ЗАШТО
СИ
ДОШАО?

ЗАТО ШТО СУ
СЕ СИГУР-
НО УПУТИ-
ЛИ ОВА-
МО...

ПА?

И
СТИР-
ЛИ СУ,
ШЕРИ-
ФЕ?
ГОРЕ
РУКЕ
И
НИ
МА-
КАЊ?

ТАДА СУ ПРИТРЧАЛИ ОСТАТИ
БАН-
ДИ-
ТИ

ВАС ДВОЈИ-
ЦА ИСПРАЗИ-
ТЕ ЊЕГОВЕ
РЕВОЛВЕ-
РЕ И РЕМЕН?
ДАЈТЕ МИ
КЛЕШТА?

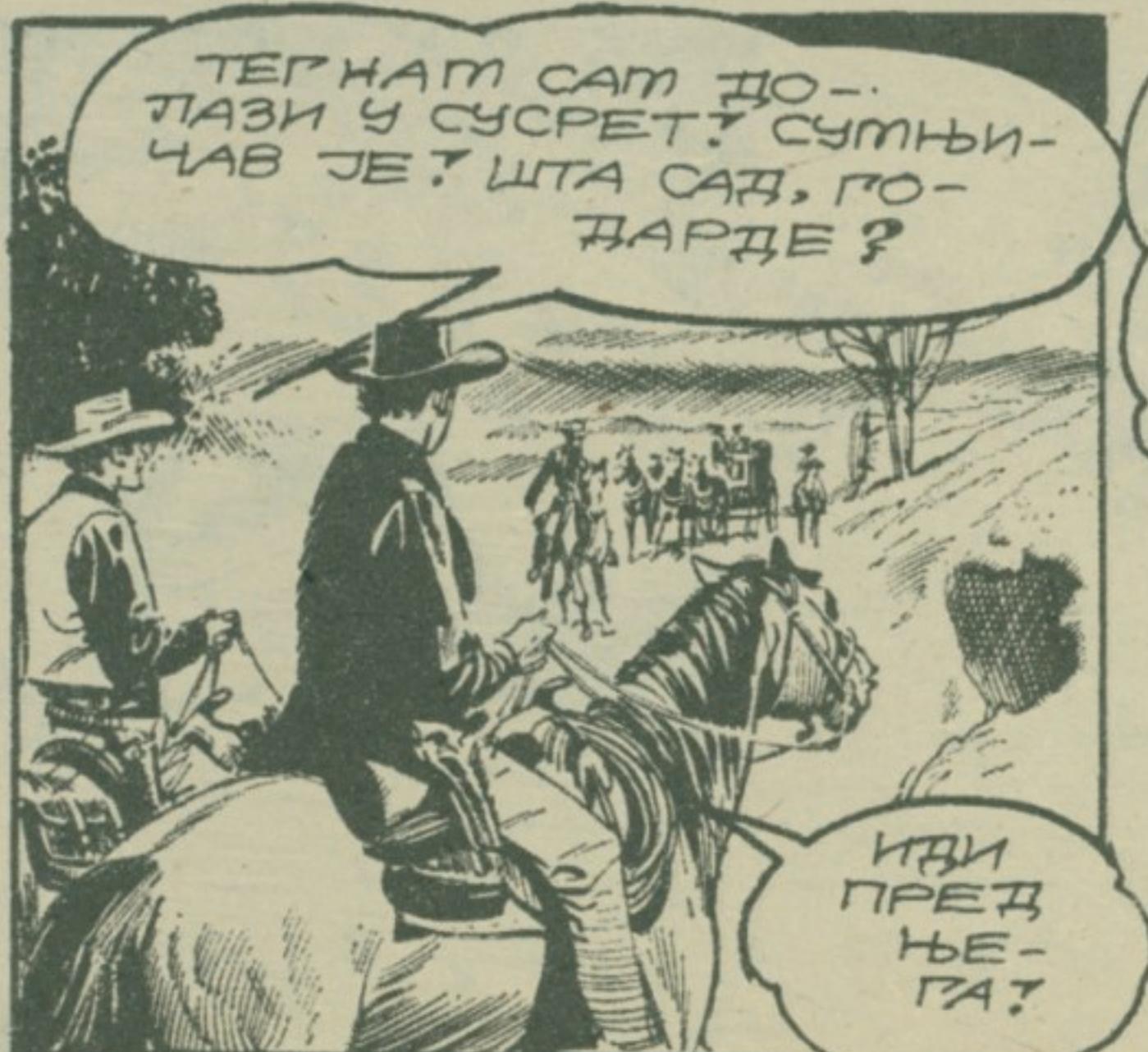
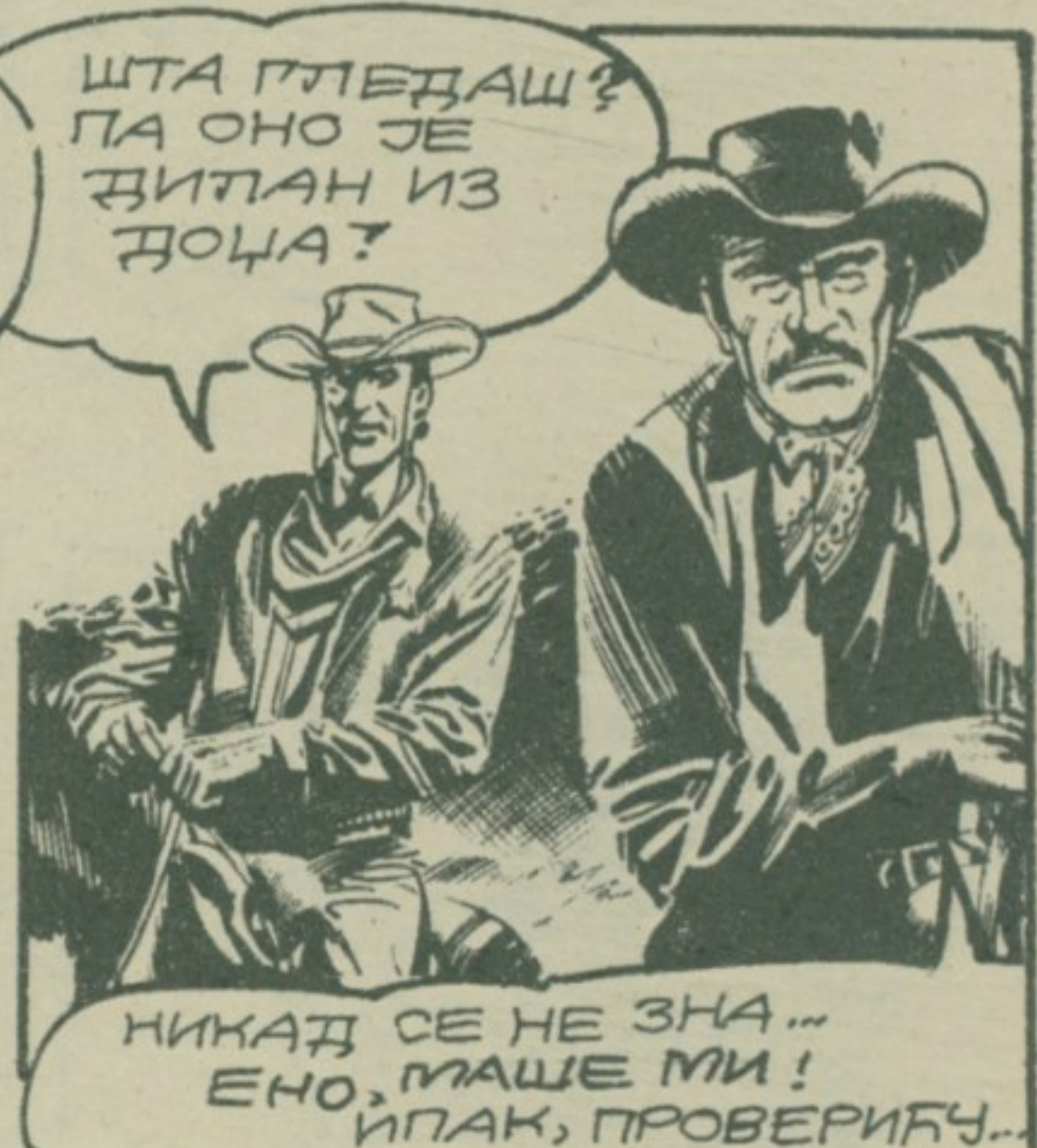
ТРЕ-
БА
ДА
ОТВОРИШ
ЧАУРУ,
ИСПРАЗ-
НИШ БА-
РУТ И
ЗАТВО-
РИШ
ЈЕ?

15

И, ЕВО БОРКА! ТО
УЧИНИТЕ СА СВИМ
ЊЕГОВИМ МЕЏИ-
МА, А ОНДА ИХ
ВРАТИТЕ У РЕ-
МЕН?

+

+

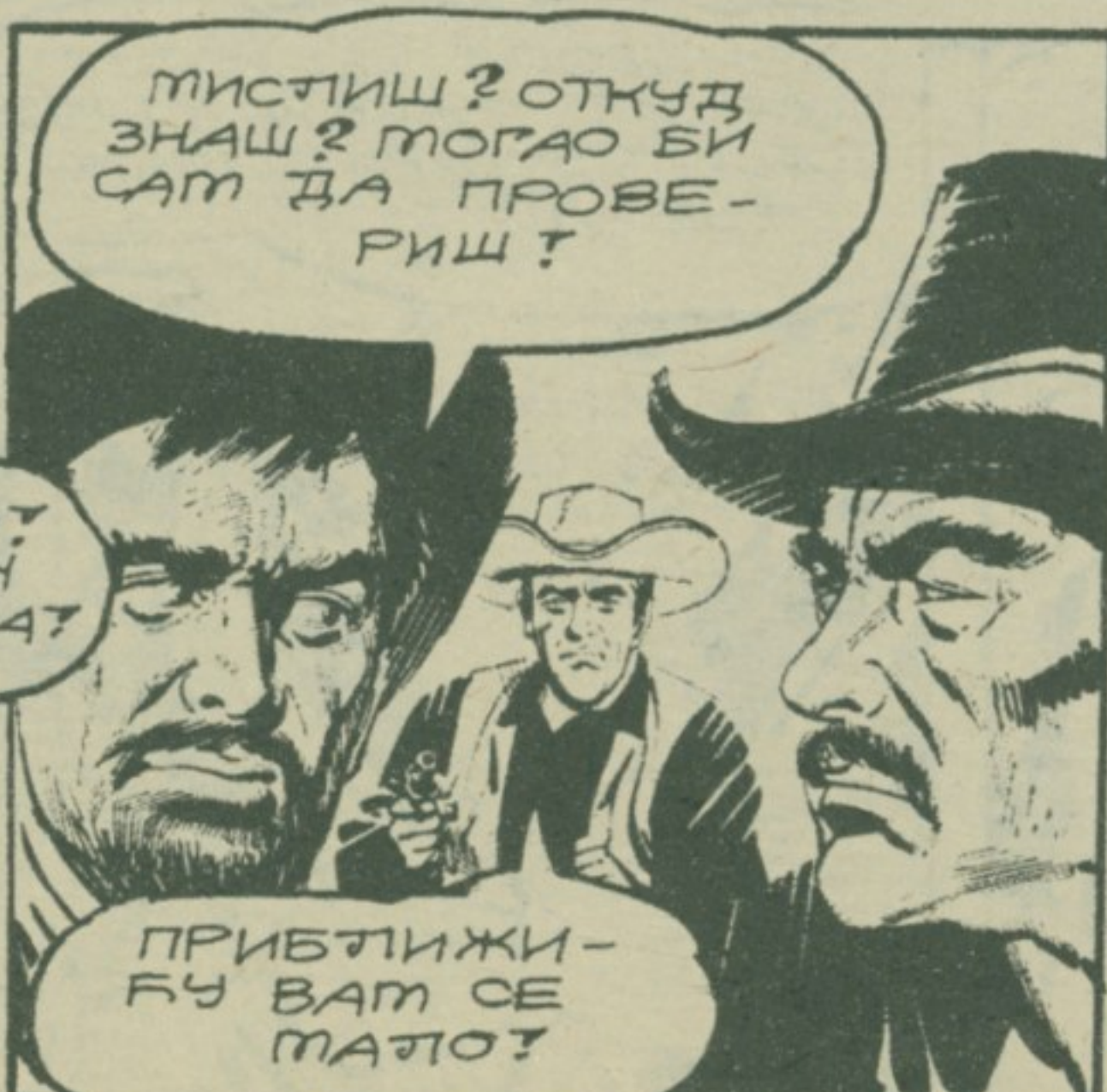
+

1517/16

1517/16

+

+

1519/18

1519/18

+

КРАЈ

20

У ИДУЋЕМ БРОЈУ КОМПЛЕТАН СТРИП: **ИГРА МАЧНЕ И МИША**

+

1519/20

1519/20

ОПТИЧКЕ ВАРКЕ

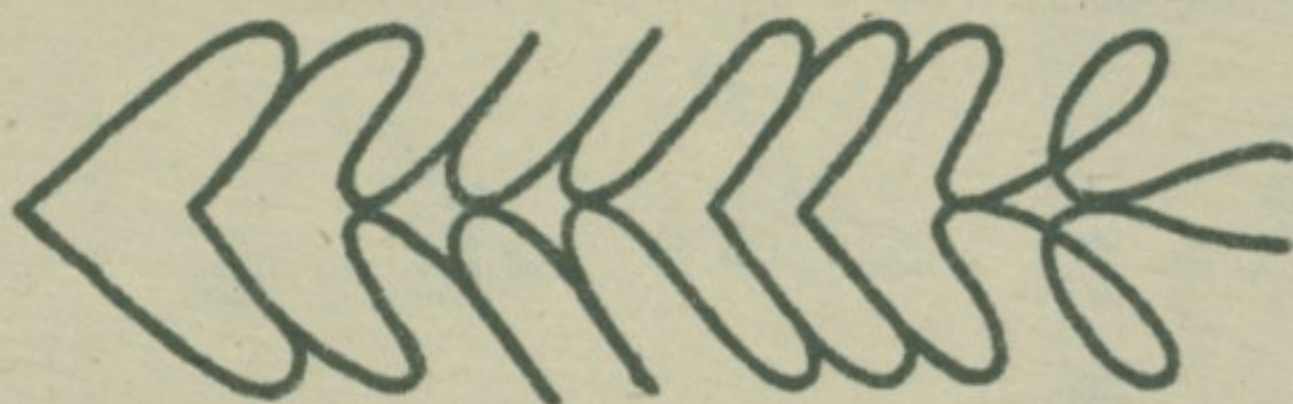
Шта су, у ствари, оптичке варке? Погледајте цртеж ове стилизоване рибе: док не поклопите његову доњу половину, уопште нисте у стању да разазнате да је то у ствари реч »пеше« (италијански »божанство«)! И сада се можемо запитати да ли је оптичка варка оно што видимо, или оно што јесте? Да ли су ово слова, или је нацртана риба? И да ли нашу немоћ да уочимо шта је треба приписати оку или мозгу?

Проблеми перцепције (уочавања, запажања) дуго већ занимају психологе који постављају питање да ли нас одиста ум може преварити у нечему што »видимо својим очима« и — зашто се то догађа?

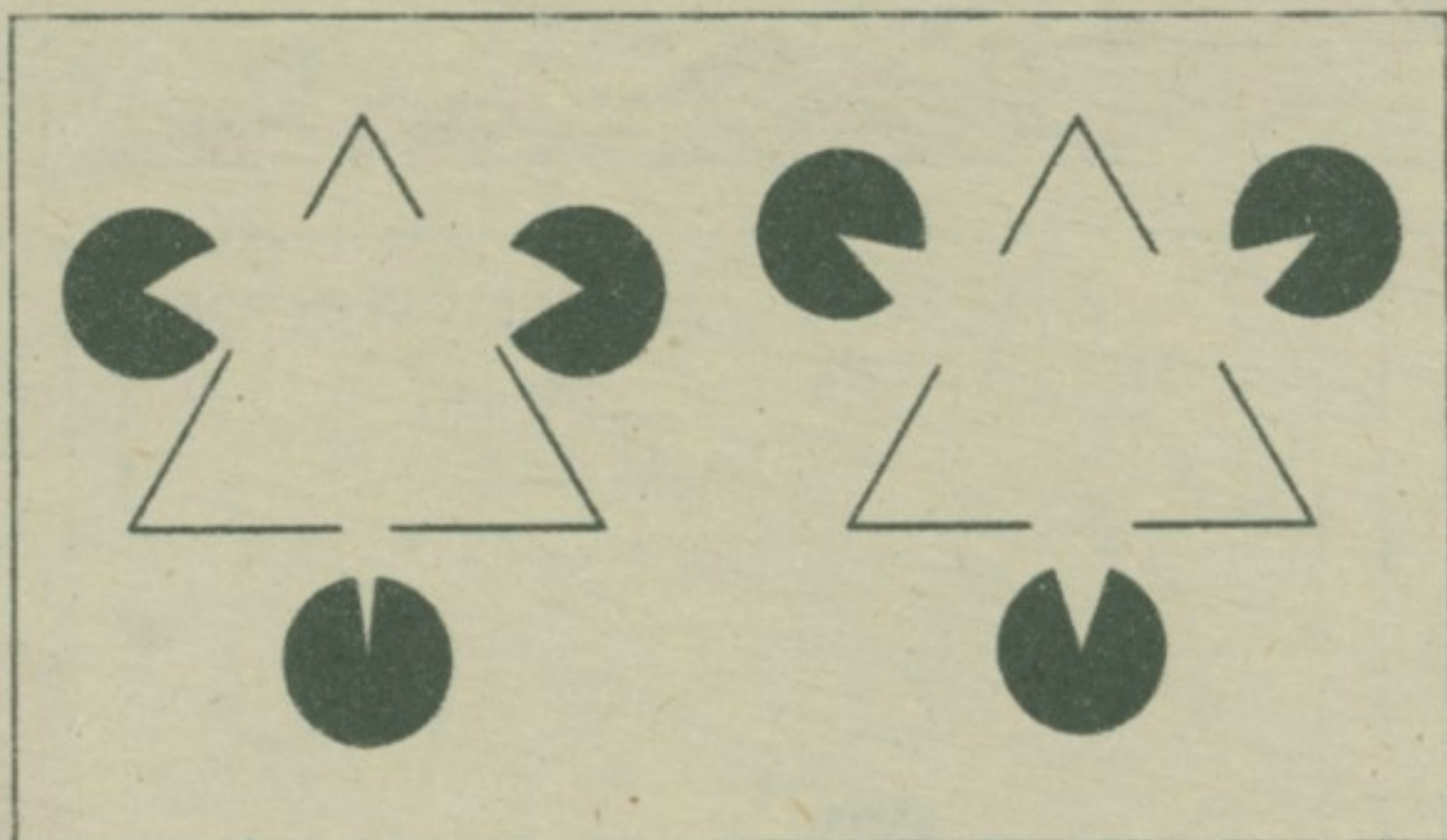
Неке одговоре на ово кључно питање оптичких варки дале су школе психологије још крајем прошлог века. Тако су »психолози форме« сматрали да нека целина представља резултат свих делова који је сачињавају. На пример, у музици: чујемо неку мелодију, мада је састављена од појединачних тонова. Тако се и цртеж оптичка варка види као целина, а не у облику саставних делова.

МОЗАК ВИДИ

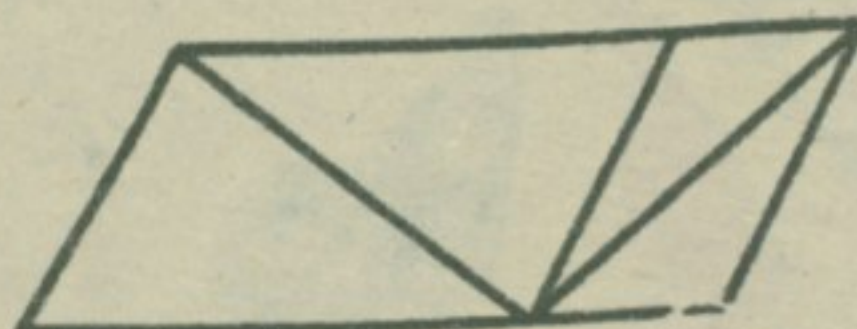
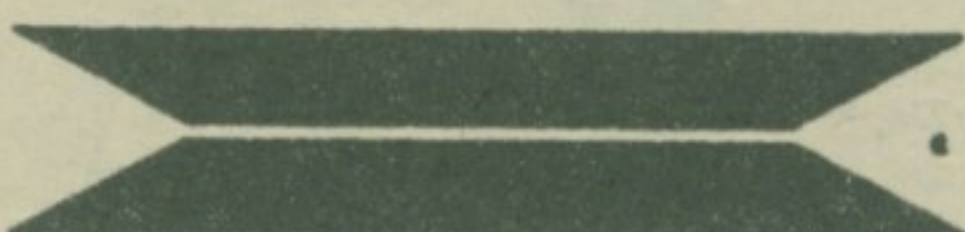
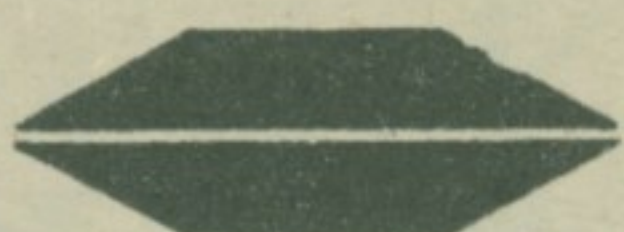
Поклопите белим папиром доњу половину ове рибе и видећете нешто што нисте оченивали! (Реч исписану латиницом)

је настала, очито, због различитих услова живота. Емоције, друштвена средина, култура, искуство, све може да изазове појаву да »мозак види што очи не виде«.

Посматрајте овај цртеж и понушајте да објасните зашто видите троугласте облике који нису нацртани?

Ово су већ класичне оптичне варке: да ли су бели сегменти који деле напола ове црне ликове исте дужине? А дијагонале ових ромбоида? (У оба случаја дужине су исте).

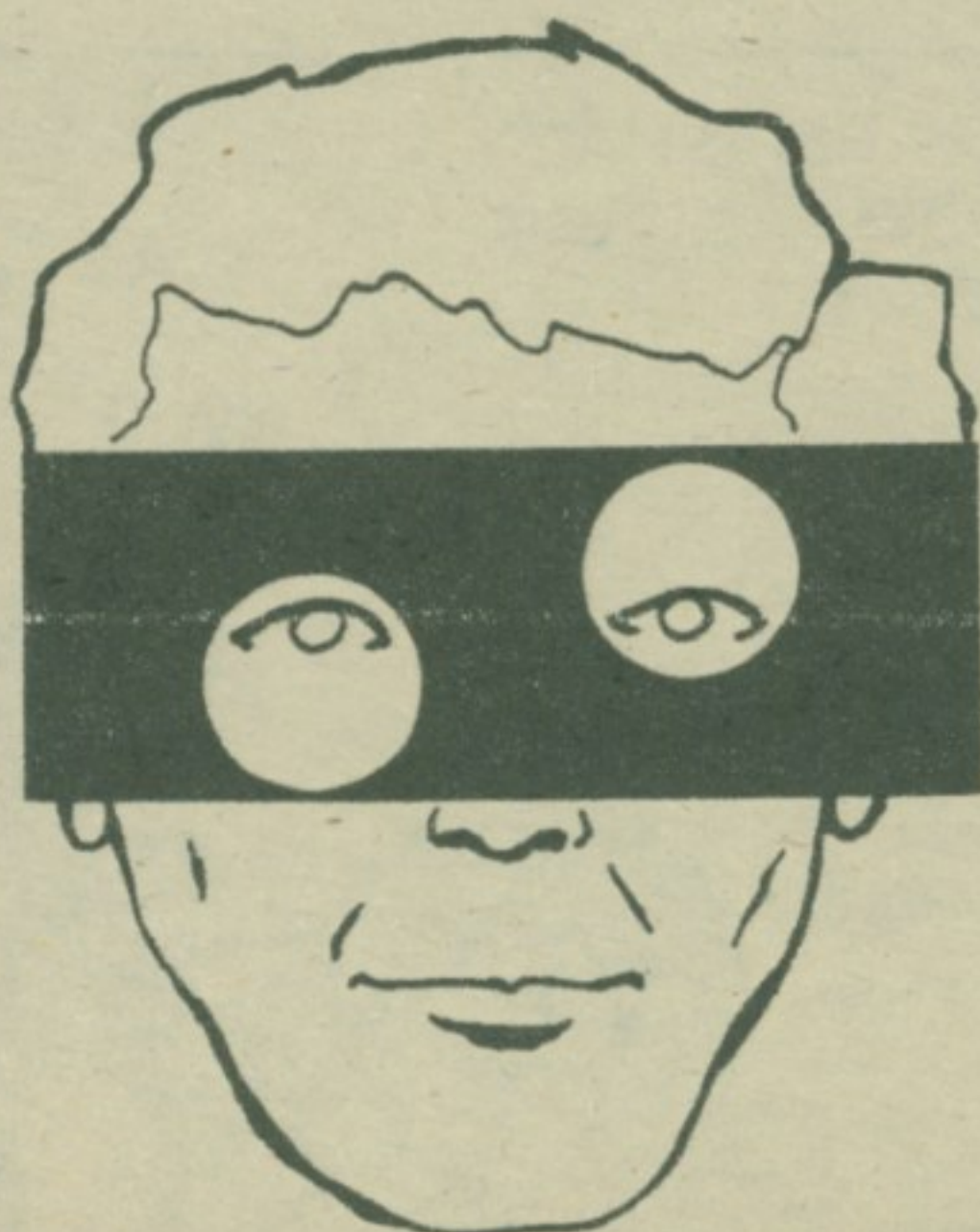
се догађа? Кроз очи, преко нерава, оно што видимо долази до мозга који је, како се изражава Гаetano Каница, као компјутер: »програмиран« је да ради не оно што »хоће«, него што му закони по којима је »конструисан« налажу. Ево и примера: кад погледамо неки солитер увис, његове странице изгледају нам правоугаоне и паралелне. Али, ако га из истог положаја фотографисамо — оне показују трапезасте

облик, сужавајући се према врху. Апарат не исправља слику како то чини мозак. Пошто знамо да су зидови солитера прави, ми га таквог видимо и у перспективи!

ЛАЖНА НОВЧАНИЦА — МАЊА?

Или, кад гледате особу која се удаљава: већ после

Ренло би се да је десно оно овог човена није од левог. Ипак, није тано!

Гаetano Каница психолог, већ годинама помно истражује оптичне варке. Његова књига изазвала је велико интересовање у научном свету.

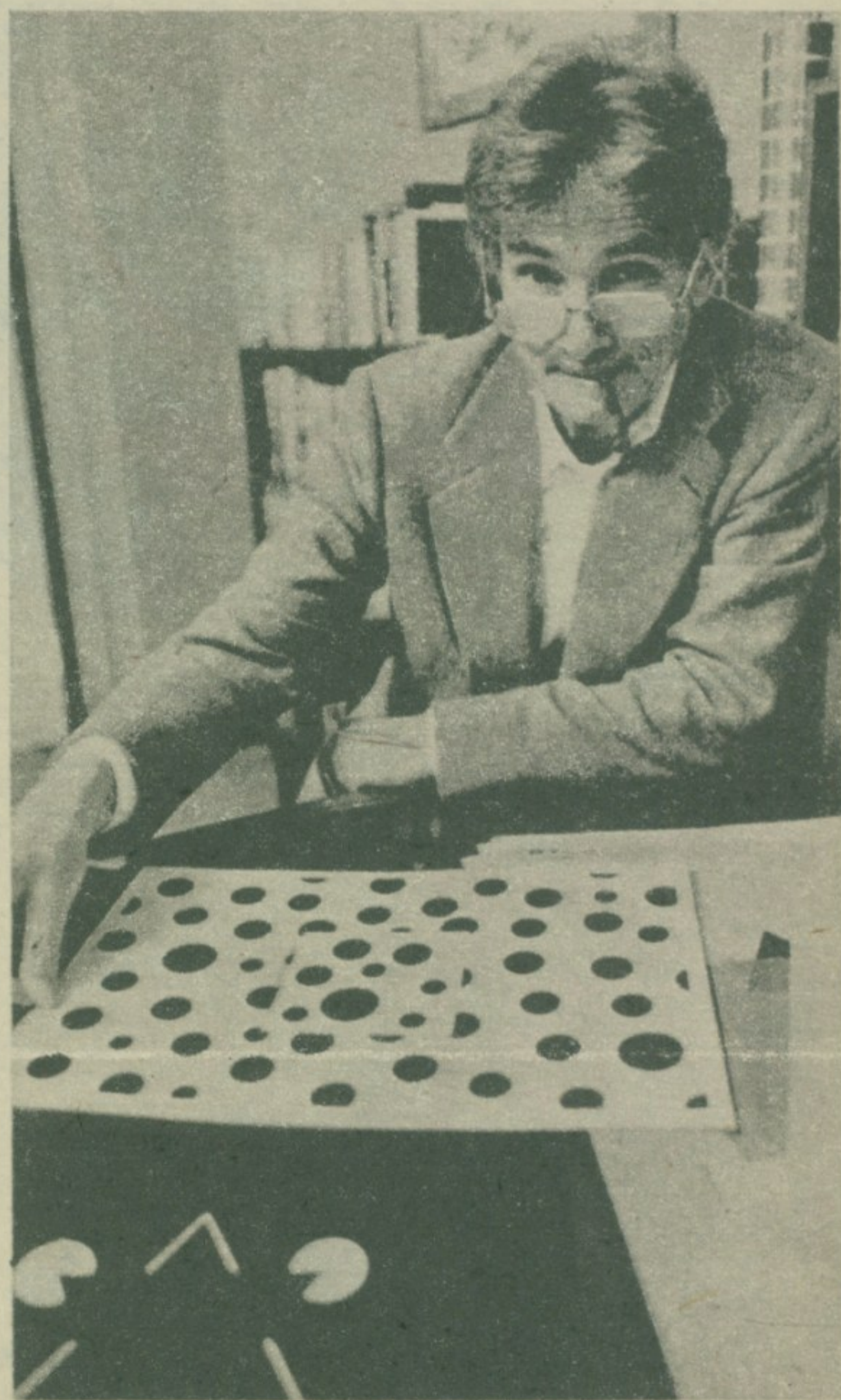
Да ли су дијагоналне линије у овом квадрату паралелне? (Јесу, само нам се чини да се разилазе због шаре у облику »рибље ности«. Ово можемо доназати само лењиром!)

Ипак, ово није могао бити сасвим задовољавајући одговор. У последње време италијански психолози много су се бавили проблемима оптичких варки. Тришћански професор универзитета Гаetano Каница управо је објавио књигу »Граматику вида«, пуну примера оптичких варки, са тумачењима. Међутим, сам професор каже да енигма вида — још није решена!

Систем вида код човека подразумева око, нервни систем и центар за вид у кори великог мозга. И шта

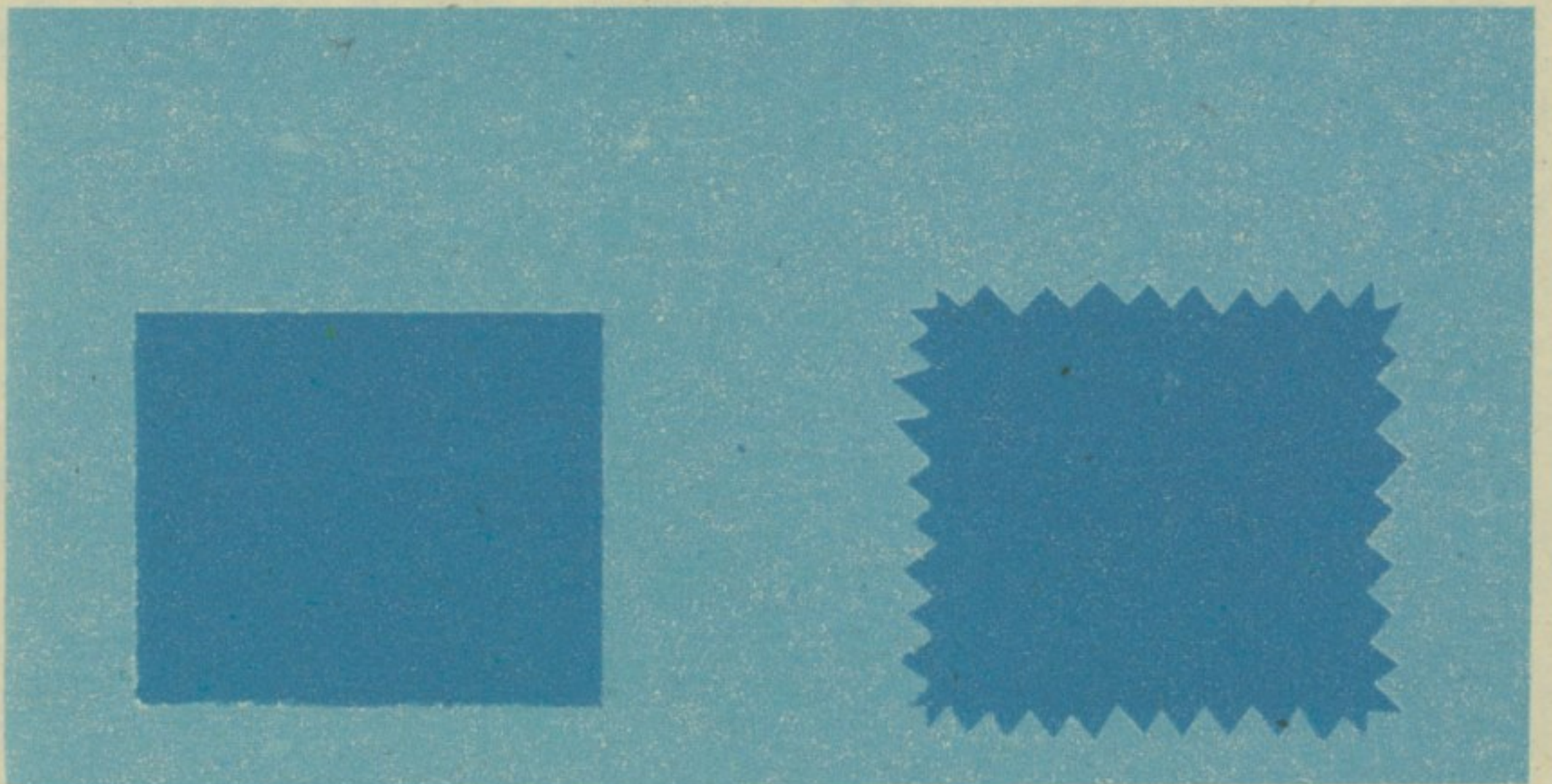
ЗАБАВА ЗА НАУЧНИКЕ

Ако групи људи покажете, на пример, слику човека у отрцаном оделу како седи под палмом, па тражите од њих да кажу шта виде, неко ће рећи: доброћудни домородац, неко просјак, или пијанац, болесник, скитница... А ако би пред припадника неког племена које живи далеко од цивилизације ставили, рецимо, бицикл, он би видео предмет као и ми, али — даље ништа. Дакле, да би се нешто у потпуности сагледало потребно је и — искуство.

ШТО ОЧИ НЕ ВИДЕ

Професор универзитета Гае-
шано Каница објавио је књигу
»Грамашика бига« јуну бесе-
лих проблема са врло озбиљним
шумачењима али, како сам ка-
же, није открио у чему је њи-
хова шајна!

Да ли су ова два четвороугла обојена истом плавом бојом? Јесу, иано
због цин-цан ивица десни изгледа светлији. У ствари, танва ивица при-
влачи поглед и боја коју видимо у нашој свести губи од густине и пуноће.

Окрените „наопачне“
ову главу: брадоња, од-
једном, није више љут
него тунан! Угао под
којим се гледа мене у
потпуности да промени
„слину“.

Пецачев штап нао да пролази иза једра удаљене
једрилице! Наш мозак, противно свакој логици
упорно искључује могућност да штап пролази ис-
пред једра!

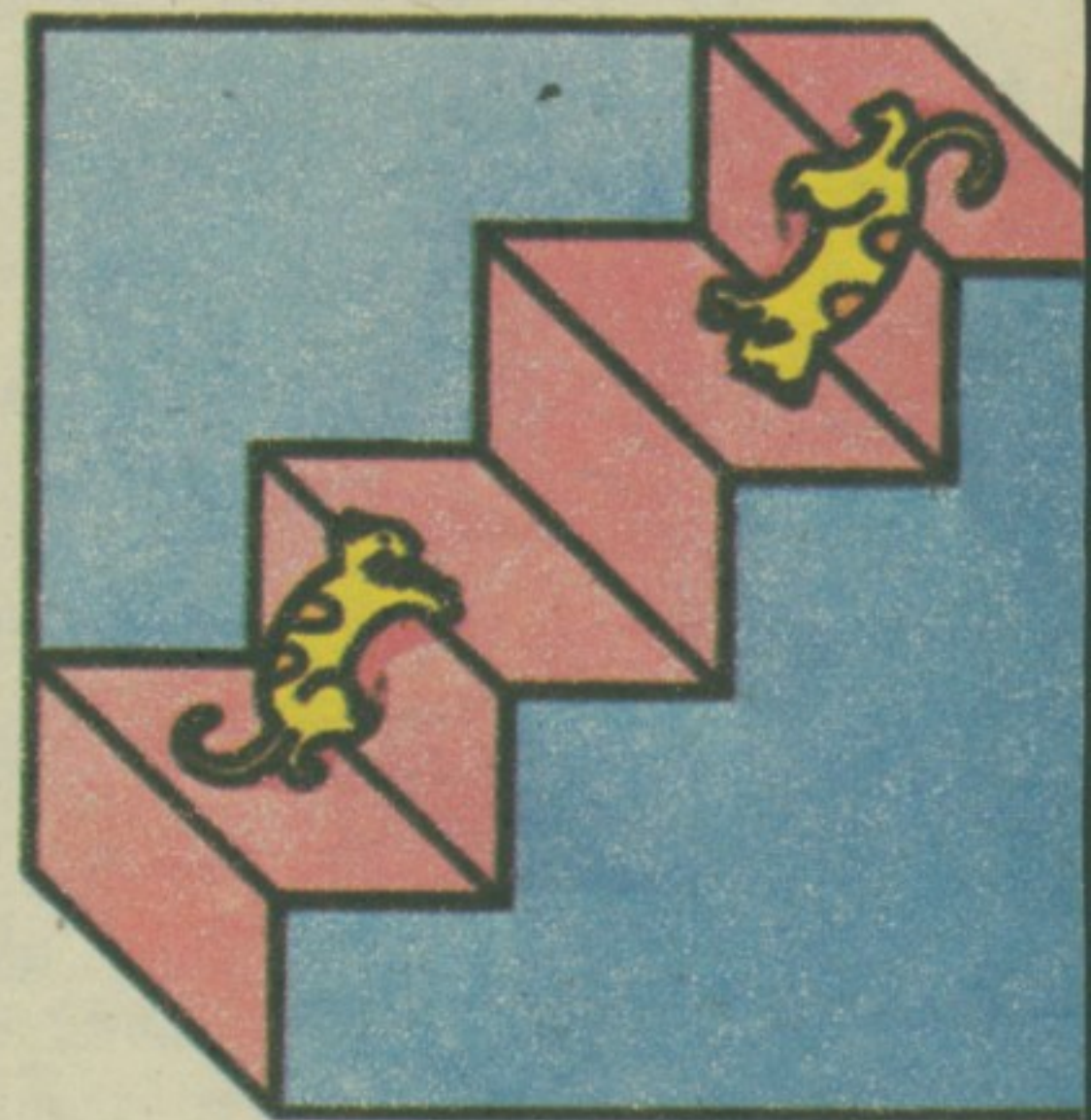
Посматрајте ове дугмиће, а затим новани новац. У
оба случаја у средини се налази исто дугме, одно-
сно новчић, али ми то нинано не уочавамо! Чини нам
се да је дугме окружено жутим дугметима веће са-
мо зато што су она мања и гушће поређана. Исто
тако новчић нам изгледа већи над је постављен из-
међу два мања него над је између два већа.

искривљујемо и мењамо,
не можемо на тај начин
доказати и показати! А
живот их је пун, као што
се види и из ових неколи-
ко наведених примера.

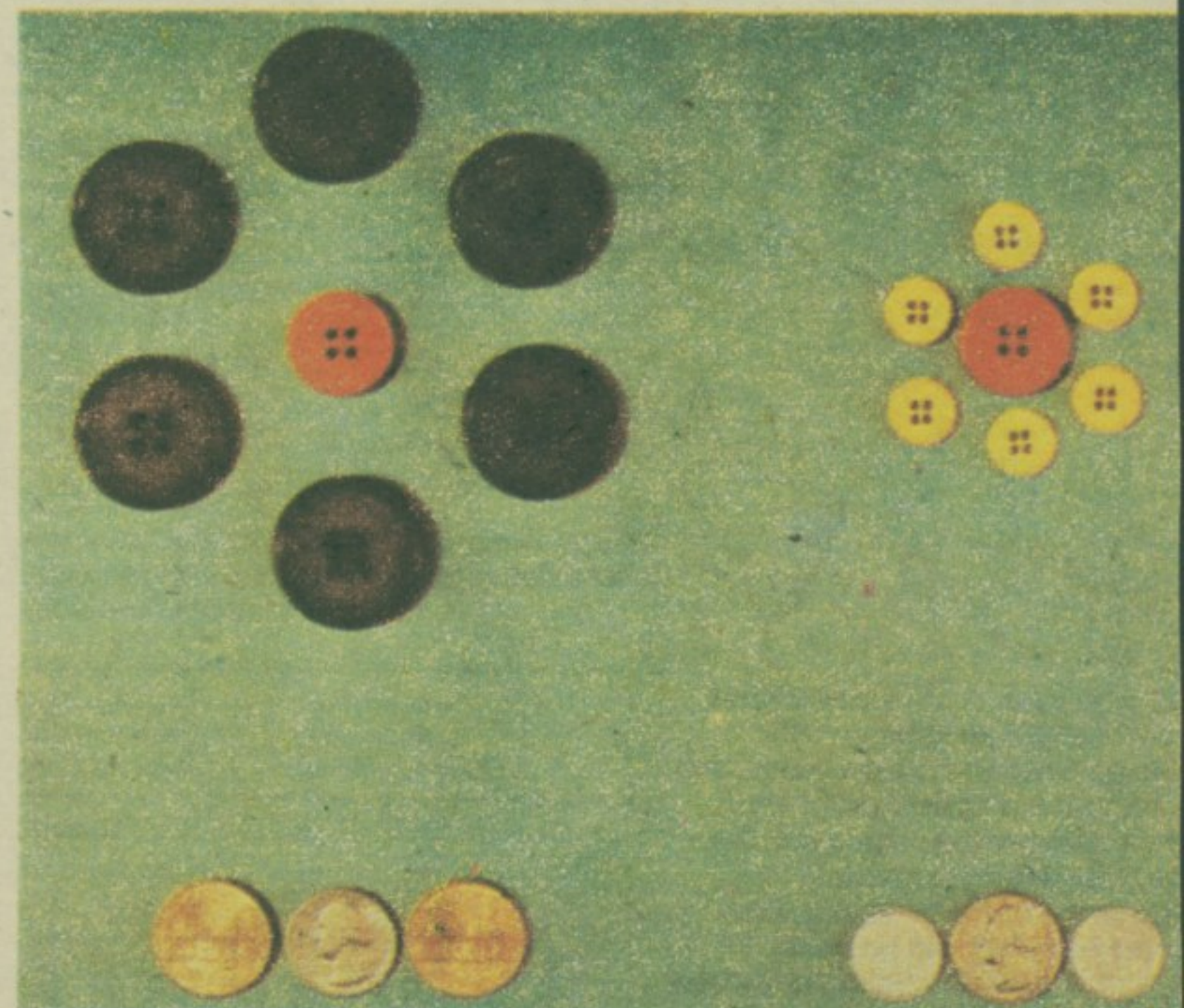
Зато нацртане оптичке
варке које нас тако лепо

забављају, имају велики
значај за научнике. При-
купљајући их и изучавају-
ћи, полако се објашњава
феномен вида који је, ето,
умногоме још тајна при-
роде.

М. К.

Када овај цртеж окренемо за
180 степени — ништа се неће
променити, за разлику од оног
брадоње.

И у језику се испољавају
оптичке варке! Каница на-
води примере за то. Ески-
ми, веровали или не, упо-
требљавају ни више ни
мање него 25 речи за снег
— јер виде и оне његове
облике који остали људи
не примећују. А једно
племе из Амазоније можда
туче све рекорде у сино-
нимима: имају чак четрде-
сет речи за зелену боју!

Значи, постоје велике
разлике у начину на који
видимо. Па како, онда,
треба тумачити оптичке
варке? Ове нацртане, каже
Каница, нарочито занимају
психологе јер показују
„грешке“ нашег оптичког
система које можемо утвр-
дити — просто измерити.
Али, ко зна колико других
ствари, које видимо у сва-
кодневном животу и при-
роди па их у својој свести

НЕОТКРИВЕНО

БЛАГО

На крајњем југу грчког полуострва Пелопонеза, у малом Наваринском заливу, на морском дну, недалеко од обале, на месту плитком и сасвим приступачном, леже олупине 55 бродова. У њима се још увек налази благо у вредности од преко двеста милиона долара.

Оно ту лежи више од 150 година, од времена када се готово цело Балканско полуострво налазило под турском влашћу.

УМРЕТИ ЗА ГРЧКУ

У Грчкој је 1826. године букнуо устанак. Турци су га, међутим, брзо угушили захваљујући војној премони.

Гушећи устанак Турци су извршили страховите покоље, нису убијали само почватане устанике, већ и недужно становништво, децу и жене.

Европско јавно мњење било је ужаснуто свирепим и масовним турским злочинима. Три велике европске силе — Енглеска, Француска и Русија — упутиле су низ опомена Турској, али их је она одбацила, тврдећи да је то њена унутрашња ствар.

Најзад су Енглеска, Француска и Русија одлучиле да ступе у војну акцију. Ујединиле су своје флоте и послале их на Турке.

Енглеска флота била је највећа; састојала се од три велика бојна брода, четири фрегате и тринаест мањих пловних јединица. Њоме је командовао адмирал Корднингтон који је са свог командног брода „Аџија“ руководио целом операцијом. Французи су имали три бојна брода и неколико фрегата, под командом адмирала Рењија, а Руси, које је предводио адмирал Хајдена, три бојна брода и четири фрегате.

Турска је још увек била војнички снажна. Располагала је и јаком флотом коју је искористила да што пре уништи грчке устанике, јер је подршка из Европе Грцима постајала све снажнија. Добровољци из готово свих европских земаља борили су се на њиховој страни. Славни енглески песник Бајрон потврдио је своје слободарство и смрћу у борби против Турака.

Средином 1827. формирана је у Александрији снажна турска флота од 82 пловне јединице, разних величина и борбених квалитета. Ипак, већина бродова била је застарелог типа, од дрвета. Посаду је чинило пет хиљада људи. Флота је дуго обилазила

грчке обале, искрцавала на копно војнике који су освајали градове и села, па пошто би побили људе, зграде попалили, а све опљачкали, поново се враћали у своје дрвене касарне на води.

Тако су ови бродови турске флоте постали ризница опљачканог грчког блага.

Када се флота, после обављеног крвавог посла, 8. септембра 1827. нашла у малом Наваринском заливу, на крајњем југозападу Пелопонеза, на њеним бродовима било је плена — злата, сребра, дијаманата, најразноврснијег накита, бисера, уметничких предмета — у вредности од преко двеста милиона долара.

Највећи део тог блага налазио се на турској крстарици „Капетан-Беј“, командном броду заповедника турске флоте Бен Капудан-Беја.

НИКО НИЈЕ ОЧЕКИВАО НЕПРИЈАТЕЉА

Укотвивши се пљачкаши су остали у Наваринском заливу. Одмарали су се и славили богату пљачку. Сваки војник и морнар добио је део плена, па се даноноћно оргијало. Нису предузете ни најминималније мере предострожности.

Уосталом, Турска се није налазила у рату, па се нико од пљачкаша није надао непријатељу. Када се савезничка флота појавила и затворила излаз из Наваринског залива, изненађење је било потпуно.

Турци, затворени у малом Наваринском заливу као у мишоловци, упутили су низ протеста адмиралу Корднингтону због „недозвољеног уласка у турске територијалне воде и ометања царске флоте у пловидби“.

Савезнички бродови су, међутим, наставили мирно да стражаре на улазу у залив.

Турски заповедник покушао је да са групом својих бродова 19. септембра исплови из залива, али га је неколико енглеских крстарица спречило.

Потом су Турци још једанпут покушали да се пробију из клопке и тада су први пут енглески топови почели да бљују ватру на њих. Као слабији, Турци су морали да се повуку. Шест дана касније Турци

ПОСЛЕ ЧУВЕНЕ НАВАРИНСКЕ БИТКЕ 1827. НА ДНУ МОРА, У ОЛУПИНАМА 55 БРОДОВА ОСТАЛО ЈЕ РАЗНИХ ДРАГОЦЕНОСТИ У ВРЕДНОСТИ ОД ПРЕКО ДВЕСТА МИЛИОНА

су почели преговоре. Међутим, искористили су их само као димну завесу за покушај да се преваром извуку. У ноћи између 3. и 4. октобра, 54 турска брода, натоварена муницијом и намирницама, покушали су да пробију савезничку блокаду и пребаце товар у тврђаве Матрас и Мисолунги. Стражари са енглеских крстарица су их

приметили и засули топовском палбом. Турци су се повукли јер се нису усуђивали да ступе у отворену борбу.

ОЧИ У ОЧИ

Турски официри, изнервирани и бесни, са три колоне аскера изишли су на копно и у знак одмазде

почели масовно да уништавају околно грчко становништво.

Наравно, вест о овоме брзо је доприла до савезничких адмирала и веома их огорчила. На саветовању 18. октобра одлучили су да продру у сам Наварински залив и Турцима покажу своју снагу.

Тачно у два часа 20. октобра 1827. сви савезнички

ТАЈНА

бродови прошли су у борбеном поретку кроз улаз у Наварински залив, поред дугачког низа турских топовских батерија с обе стране копна.

Нико није испалио ни хитац: ни турски топови који су имали задатак да спречавају улаз у залив, а ни савезнички бродови — јер им нико није пружао отпор.

Постројени у два реда, дуж свих кејова, турски бродови у луци били су, међутим, спремнији. У предњем реду били су бојни бродови, а у другом брикови и корвете.

На бродовима обеју противничких флота посаде су

биле у комплетној борбеној приправности, артиљерци код својих топова, стрелци са напуњеним пушкама распоређени на погодним местима по целој палуби, официри на командним мостовима.

Кордон савезничких бродова пловио је тако близу турских да је била довољна најмања грешка у маневрисању па да се сударе. Војници и морнари двеју флота гледали су се очи у очи.

Све је то трајало пун сат. Без икаквог инцидента.

ПАЉБА ИЗ 3714 ТОПОВА

До данас није поуздано утврђено да ли су флоте намерно, са планом, ступиле у борбу, или је до ње дошло спонтано.

Тек, тачно у три часа, са једног мањег турског брода почела је паљба на најближу енглеску крстарицу. Одмах потом засута је ватром и француска регата „Сирена“, командни брод адмирала Рењија.

То као да је био знак за почетак опште паљбе. Настао је прави пакао. Небо је било у пламену, земља се тресла, а море се узбуркало као у време торнада.

Пуних 18 часова трајала је жестока паљба из јдрела 3714 топова свих калибара! Посаде обеју флота бориле су се до истребљења.

Сваког часа, када би топовско ђуле погодило магацин барута, бродови би се распадали и летели у ваздух, док су други, заједно са својим посадама, одлазили на морско дно.

Неки људи су покушавали да се спасу пливајући, неки су се очајнички држали за греде или даске, а сви су урлали. На безбројним језицима чуле су се клетве и псовке, молбе и позиви за помоћ.

Таква је била чувена поморска битка код Наварина, крупним словима забележена у свим историјама ратовања на мору, названа тако по оближњем градићу Наварину који и сада постоји, али под именом Пилос.

Резултат осамнаесточасовне битке био је катастрофалан по турску флоту. Како бележи једна стара хроника, „у пламену, диму и експлозији нестало

је 55 турских бродова којима се ни имена не знају“. Остатак флоте, тешко оштећен, насукао се на обалу. На површини мора остале су само једна фрегата и три мање лађе — али неспособне за даљу пловидбу.

ПОКУШАЈ МУХАРЕМ — БЕЈА

У оно време, с обзиром на техничке могућности, није се могло ни помишљати на вађење блага из потопљених бродова, мада су се налазили на свега педесетак метара дубине.

Први који је покушао да допре до блага био је Мухарем-Беј, заповедник египатске флоте која се борила у саставу турске. Он је успео да преживи страховит пораз, да се неозлеђен врати у Турску и поднесе извештај султану.

Припремајући се тајно за спуштање у потонуле бродове, он је превидео једну опасност. Неко је његов смели план открио султану и овај је погубио и њега и његовог помоћника, оптуживши их да су хтели да опљачкају царско благо.

Ни син погубљеног Мухарем-Беја, Ахмед-Беј, није био боље среће. Њему је својевремено поверио тајну с блага на потопљеним бродовима, па се младић загрејао да га се докопа. Удружио се са истакнутим француским поморцем Раулом Рамоном, али су обојица нестали још у току припрема.

Тачно сто година после чувене битке, 1927. основано је у Лондону Друштво за вађење блага из бродова потопљених у Наваринском заливу. Оно је располагало великим капиталом и најмодернијим средствима. Међутим, остала је тајна колико су успели у свом науму.

После низа покушаја разних аматера-ронилаца, након последњег рата тројица Аустријанаца, младих спортиста и професионалних „људи-жаба“, провели су, са дозволом грчке владе, дуже време у градићу Наварину, односно Пилосу. Свакодневно су се спуштали на морско дно у заливу и претраживали бродове.

Тек много касније, 1967. године, на једној конференцији за штампу у Бечу, описали су новинарима шта су видели на морском дну у Наваринском заливу.

На питање новинара да ли у потонулим бродовима има још блага, сва тројица — Данеш, Хауер и Рознер — само су се осмехнули и одмахнули руком.

— Има колико хоћете. У сваком случају, бар још у вредности двеста милиона долара — рекао је Данеш и извадио из џепа један стари златник, показујући га присутнима као доказ своје тврдње.

И ништа више. Тајна је и даље остала тајна.

Е. М.

ПРВИ САТ У РУСИЈИ

МАЈСТОРИЈА ЛАЗАРА СРБИНА

Један летопис нам саопштава да је 1404. године руски кнез Василије поставио сат у свом двору. Ништа необично, бар за нас. Међутим, занимљиво је да је тај сат направио „учени монах Лазар Србин“ који је у Русију стигао са Свете горе. Долазак Лазара Србина на двор московског великог кнеза објашњава се тиме што су почетком 15. века Грци, Срби и Бугари, које су Турци потискивали са Балкана, тражили, и налазили, уточиште у православној Русији.

Московски мајстори су, говори даље летопис, Лазарев сат поставили на једну од кула московске терљаве Кремља. У то време то је био једини сат на кули у читавој Русији. Чак се и сама реч „часи“ (сат) као јединица за мерење времена први пут појавила у руским писаним споменицима крајем 1404. године.

У једном кодексу из средине 16. века налази се минијатура првог московског сата на кули. У првом плану цртежа су зидови, куле и капија Кремља, на трону је, окружен дворјанима, велики кнез Василије Дмитријевич, а пред њим је у монашком оделу Лазар Србин. Судећи по гестовима, кнез и монах живо разговарају: Лазар вероватно, прича о сату који се види на кули.

Цртеж пружа и извесну представу о самом уређају за мерење времена. На бројчанику су кружно распоређена слова црквенословенске азбуке која су се у то време користила и уместо бројки. Систем арапских цифара је релативно нов — у Русији је познат свега три века. До 1702. године цифре су означаване словима: А-1, Б-2, Г-3, Д-4 итд. Какав је то сат који

на бројчанику нема казaljки? Вероватно се окретао читав бројчаник, што је био случај и код каснијих варијанти руских сатова.

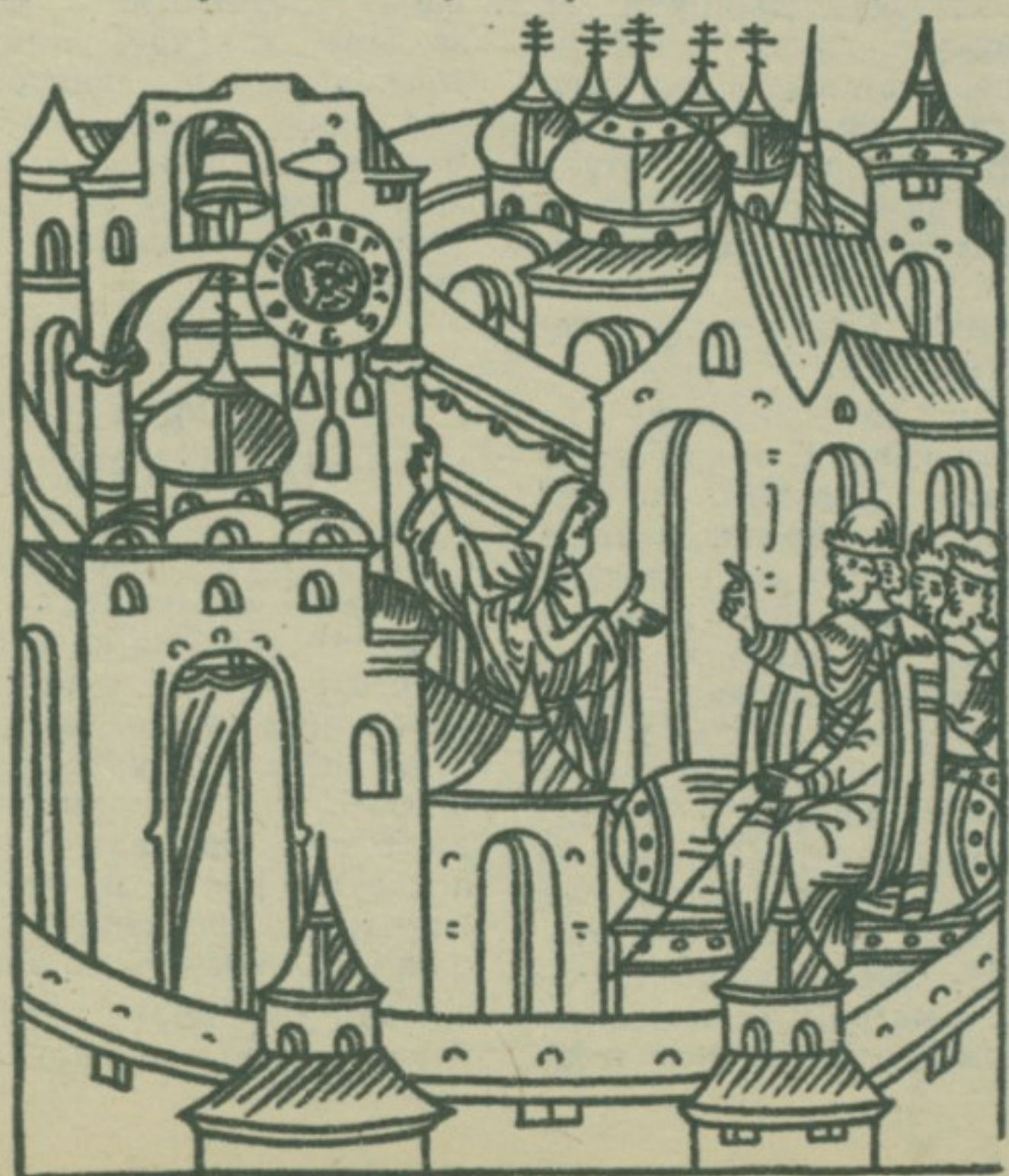
Савременик је, изражавајући своје одушевљење, забележио да тај часовник „... сваког сата удара чекићем о звоно, одмеравајући и одбројавајући сате ноћне и дневне, и то не удараше човек него неко човеколико, самозвонеће и самопокретно, прекрасно створење које начини људска довитљивост.“

Прича летописца несумњиво упућује да је часове уместо звонара откуцавала „човеколика“ механичка фигура. Но, на минијатури се види друга справа за откуцавање — обична шипка са чекићем који је врхом усмерен ка звону.

Разлика у опису и приказу сата може се објаснити тиме што је минијатура рађена око 150 година после постављања сата. Вероватно је уметник приказао сат онакав какав је могао да види у своје време. Воскресенски летопис додаје да је сат Лазара Србина био „чудесно велик и са месецом“, тј. показивао је месечеве мене.

Одушевљење тим чудом какво Русија још није видела (а и у читавом тадашњем свету ретко је ко знао за сличну справу) било је тако велико да летописци буквално нису могли да нађу речи којима би могли да га изразе. Велики кнез није шкртарио, па је за постављање сата платио 150 рубаља — око 30 фунти сребра.

Сат Лазара Србина дуго је био једини не само у Москви него и у читавој Русији. Тек неколико деценија касније и у другим градовима Русије појавили су се сатови на кулама.

ПЛЕС ГЛУВЕ ДАМЕ

НАД ХИНДУС УБИЈЕ КОБРУ, ОН ЈОЈ ОБАВЕЗНО УНИШТАВА ОЧИ ЈЕР ВЕРУЈЕ ДА СЕ У ЊИМА ЗАДРЖАВА ОДРАЗ ЊЕГОВОГ ЛИКА КОЈИ БИ ДРУГА ЗМИЈА МОГЛА ДА ОТКРИЈЕ. НАЈНЕ, ПРЕ ИЛИ НАСНИЈЕ, ПОНЕКАД И ПОСЛЕ ДВАДЕСЕТ ГОДИНА, ОНА ПРОНАЛАЗИ УБИЦУ И ОСВЕЋУЈЕ МУ СЕ

Хиндуски укротитељ змија занет у свирку на свом необичном инструменту, покрај кошара из које, њишући се, извирује глава огромне кобре, наставља једну веома стару традицију. У будистичком запису Џатаки стоји да је професија укротитеља, или зачаривача змија у Индији званично призната још у трећем веку старе ере.

Како се представа са змијом изводи, прилично је познато. Међутим, да би нашао одговор на питање ко су ти људи што другују са змијама, како живе и шта их је нагнало да се баве овим опасним занимањем, антрополог Питер Скефт отишао је у Бопуру, хиндуско насеље у близини Њу Делхија. Готово сви житељи овог места су „змијари“ — тако они називају себе и своје породице. Сматрају се посебном кастом, познатом под име-

ном „сарсор“ која има дванаест подгрупа. Бити змијар за њих је начин живота и уметност која се од раног детињства учи, а захтева таленат, потпуно предавање и поштовање традиције. Једна од најважнијих функција удружења змијара у Бопури је управо очување ових вредности.

ЗМИЈА НА ГЛАВИ

Чото Нат никада није напуштао своју родну Бопуру. Његова мајка и отац, шесторо браће, супруга и троје деце живе заједно с њим на хектару шумовите земље. Сви чланови породице Нат припадају истој подгрупи касте за коју је очување традиције најважнија ствар у животу.

Баш у време Скефтовог боравка у Бопури најмлађи

син Чото Ната, Дари, ста- сао је за учење змијарског заната. Иначе, само мушка деца могу да се баве овим занимањем и једино њима је дозвољено да додирују змије на које их одмалена — од навршене пете или шесте године — навикавају.

Чак ни од сина једног укротитеља а не може се очекивати тренутна наклоност према змијама. Кад је Чото Нат на раме дечака спустио дугачку жуту пацовску кобру, Даријево лице се укочило од страха. Змија се без оклевања обмотала малишану око руке и усмерила главу према његовим устима као да својим двокраким лапарајућим језиком жели да му омирише дах. Ужаснути дечак укрстио је очи... Срећом, кобра је убрзо кренула даље: гмижући преко његових голих леђа склизнула је на земљу. Дари је удахнуо. Али, то

није било све, чекало га је још веће искушење: да би доказао каквог је соја његов син, Чото Нат је узео змију и ставио му је на главу! То је већ било искушење: дечак је брзнуо у плач али се, свестан опасности, и даље трудио да не учини неки погрешан покрет.

МИРИШЕ НА САПУН

Сви који о змијарима пишу, редовно доводе у везу понашање змије и мелодију коју укротитељ свира на свом особеном дувачком инструменту начињеном од тикве и два бамбусова штапића, понекад и уз додатак једне месингане цевчице. Међутим, сваки укротитељ зна да за „комуникацију“ са змијом не може да се ослони искључиво на музику, важни су

и покрети. А најбољи начин да се започне са чаролијом је показивање одређене агресивности јер кобра подиже главу и издужује тело једино кад осети опасност. То је разлог што укротитељ змију најпре попрска хладном водом — натера је да заузме одбрамбен став, затим, док свира, својом „флаутом“ шета изнад њене главе настојећи да ваздух који излази из инструмента дува право у њу. Ово је најчешће довољно да се змија покрене.

Тада наступа одлучујући тренутак: уколико змија није довољно изазвана, повлачи се и равнодушно склупчава на дну корпе. Међутим, ако укротитељ претера, зна да се уплаши и покуша да побегне, што такође није добро јер на публику не оставља жељени утисак. Зато змијар мора да се потруди да што је могуће дужи задржи пажњу кобре померајући флауту напред-назад или, ако је потребно, лактом, али под тачно одређеним углом како би, уколико змија пређе у напад, избегао ујед.

За оне кој и знају да змија нема уши и да звук доживљава другачије од кичмењака, прича о магичној фрули губи од свог значења и лепоте. Па ипак, на крају представе публика редовно остаје очарана што у потпуности оправдава труд који укротитељи улажу да би овладали змијама и музиком.

За оне који знају да брама не ваде зубе као што се то практикује у неким деловима Индије и Пакистана мада има и так-

вих укротитеља који змијама, по потреби, буквално ушивају уста. Према једном вековном обичају Бопурани змијски ујед чине безопасним на тај начин што иза оба њена зуба на-

чине прорез тако да отров не пролази кроз зубе и не може да нашкоди. Ма колико корисна ова интервенција код змије понекад изазове инфекцију уста о-немогућујући јој да се

нормално храни. Тако она пре времена угине.

Неки Хинду змијари, који кобру сматрају светом животињом, после шест месеци држања односе је у шуму, стављају пред њу месо и млеко и пуштају је да оде. Догоди ли се да је случајно усмрте, приређују јој испраћај као неком свом најдражем.

Све ово објашњава зашто укротитељи морају увек да мисле на резерве змија.

Пре него што крену у лов на рептиле змијари попуше по лулу „ганџе“, једне врсте опијума. Затим, у знак поздрава свом богу Шанкер Боли, неколико пута узвикну „Бом, Бом, Бо-ла!“, узимају специјалне штапове, мотике и кошаре и, поређани један иза другог у облику латиничног слова S, започињу лов крећући се вијугаво попут змије.

Кобре се најчешће скривају у шупљинама зидова од иловаче који деле поседе у околини Делхија, а откривају их по мирису. Док једни тврде да је то мирис који подсећа на сирови кромпир а други — да је у питању краставац, Чото Нат је убеђен да кобра мирише на домаћи сапун.

За сваку ухваћену змију породица наздравља пићем и части се слаткишима, захваљујући на тај начин богу Нат Девати. Змије су, наводно, отелотворење физичких способности овог бога који смртницима великодушно дозвољава да узимају по део њега.

Кобрини природни не-

пријатељи су мунгос, паун и мајмун. Мунгос је интелигентнији од кобре и зато је увек побеђује. Он је „философ“ који у тешким тренуцима зна да сачува хладнокрвност. Насупрот њему кобра је колерична. Неки чак тврде да јој се понекад, од љутине, сва крв слије у главу и да од тога ослепи.

ЖАБА ИСИСАВА ОТРОВ

Кад је, једном приликом Скефт са Натовима кренуо у лов, наишли су на змију која је лежала склупчана у гомили одбачених цигли, крај насипа једног пиринчаног поља. Да би је боље видео, унук Чото Ната померио је неколико цигала. Сикнула је на њега. Хитрим скаком у страну избегао је ујед. Кобра је у налету ударила о земљу и почела претећи да шишти. Младић је за тренутак оклевао, а затим је изненада шчепао иза главе и стрпао у корпу.

Кад је Скефт рекао да жели да је фотографише, он је сасвим хладно подигао поклопац кошаре и извукао змију држећи је за реп.

— Пази! Ујешће те!

— Змијар се не боји уједа! — узвратио је младић намерно се правећи мртав хладан. И баш у том тренутку змија му је зарила зубе у слободну руку. Мало се тргнуо, а затим стојички заузео позу, не померајући се све док фотографисање није завршено.

У међувремену, стигла је приручна „апотека“ са разним травама, деловима

тела неких животиња, прашковима и предметима за чарање, перјем и чак једном живом змијом. Ипак, главни лек је „јаар мсра“. Да би га обезбедили змијари морају да ухвате једну врсту краставе жабе која живи само у брдима: убијају је, посипају сољу и закопавају у земљу где остаје од четири до седам дана и за то време потпуно потамни. Наводно, само комадић ове исушене жабе довољан је за оздрављење после уједа сваке отровнице.

Парче црне корице ставили су младићу на место уједа. Био је савршено миран. После десетак минута корица је сама отпала, што је био знак да је извршила свој задатак — извукла је отров из ране.

СВЕТ ЈЕ ПОЗОРНИЦА

Скефт је тек касније сазнао да је „гонд“ змија која је ујела Субаса (како се младић звао) неотровна.

Укротитељи свесно пре-наглашавају опасност од змија. У суштини, они су прави правцати глумци који, да би се одржали, морају да знају како да својој представи дају драматичан тон. Увек рачунају на необавештеност људи и урођени страх од змија. Иако оне њима наносе само површинске повреде, већина посматрача, изузев малог броја познавалаца, уверена је да су кобре смртоносно отровне.

Змијари од окупљених очекују да, после представе, дају опипљив доказ колико цене „ризик“ у који се укротитељ упушта. То су новчићи које им присутни бацају у корпице које дечаци из групе носе од једног до другог гледаоца.

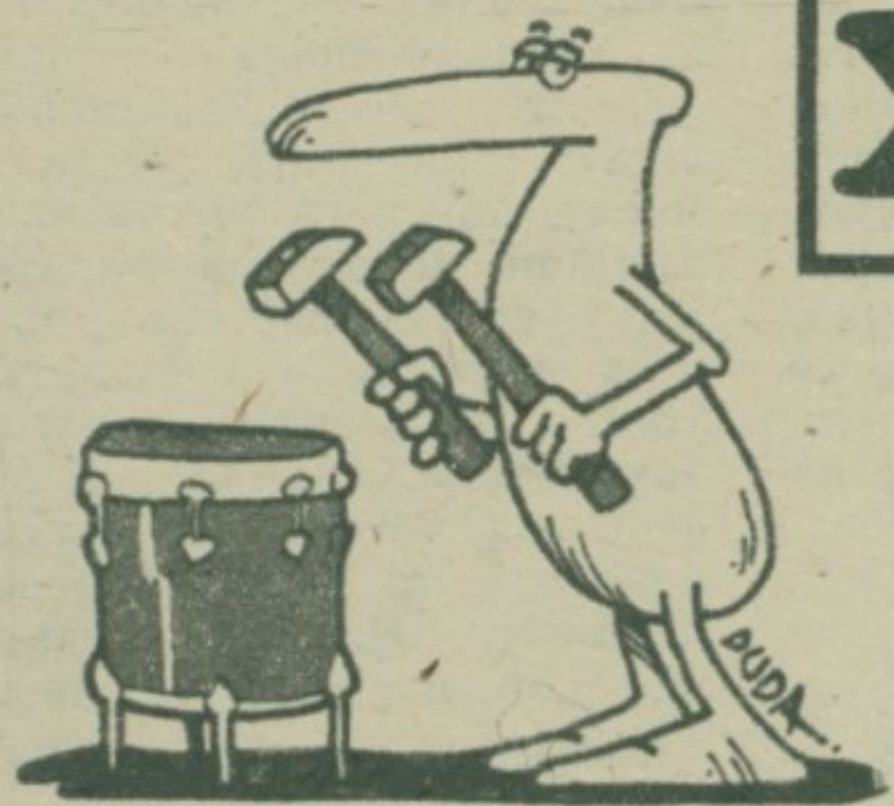
Змијар, свеједно, живи животом на којем му мало ко завиди. Па ипак, кад са корпама кроз чије ручке је протурен штап, крене у град на свој свакодневни посао, задовољан је јер зна да обавља ритуал стар хиљадама година. Кад су га упитали шта мисли о свом животу и свом занимању, један стари Сарсор је одговорио:

— Срећан сам што сам имао прилике да живим са змијама. То је част која може да припадне само јакима. Мој живот је лебдео између радости и бола, али змије су према мени увек биле добре.

Д. В

ХИТ-СТРАНА

Хирови
ЈОСИПЕ
ЛИСАЦ

ХИР, ХИР, ХИР

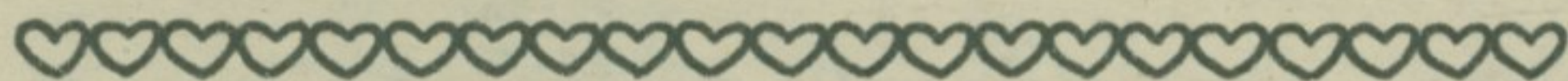
Музика: Карло Метикош
Текст: Ивица Крајач
Пева: Јосипа Лисац

Све што кажем, све што чиним
све је, кажу, хир.
Свака ријеч и свака кретња
све је само хир.
Хир, хир, хир...
Све је, кажу, хир!
Од фризура до одијела
све је само хир.
Преко гласа па до јела,
све је само хир.
Преко ствари које волим
па до друштва мог
све што чиним и што слушам
све их смета то.
Чак и зато што сам сама
и што волим мир,
зао језик спремно каже —
опет њезин хир!
Хир, хир, хир...
Све од шминке на мом лицу
па до гласа мог,
све што желим, све што тражим
од живота свог.
Хир, хир, хир...
Кад сам тужна или се смјешим
Ил' у праву, ил' кад гријешим
— све је само хир...
Чак и кад мислим гласно
каже било што
сваки поглед, корак сваки
све их смета то!
Кад ме било шта понесе
као дивљи вир,
зловни језик спремно каже
опет њезин хир.
Хир, хир, хир...

Најновији албум Јосипе Лисац „Хир, хир, хир“ показао је да њој најбоље одговара модерна поп музика. Претходни „Made in USA“ и поред атрактивног назива и изазовне најаве да је снимљен у Америци није освојио публицу као што се очекивало. И гле, следећи албум направљен домаћим снагама испао је много боље. Јосипа се ослонила на сарадњу Карла Метикоша и Ивице Крајача, баш оне двојице са којима је забележила први успех 1973. године. Тада је њен први албум „Дневник једне љубави“ брзо постао „златан“.

Иста комбинација је успела и овога пута. Снимљено је девет композиција: „Пази, оштар пас“, „Рандеву са сотоном“, „Магла“, „Не буди луд“ и „Мистер Гаф“ на А-страни, а на Б-страни „Make up“ (Мејн ап), „Нондаун“, „Хир, хир, хир“ и „У мислима“. Изврсни аранжмани, добар сниман, темпераментна музика и савршен глас — то су све квалитети који ће допринети популарности ове ЛП плоче. Многе од ових песама слушамо свакодневно у радио-програмима, дискофили је радо нупују за своју дискотекну, постоје, данле, сви услови да усноро и овај албум постане „златан“.

ЗАГРЕБАЧКИ РОКЕРИ

Загреб је несумњиво један од најјачих центара рок-музике у нашој земљи са читавим низом вокално-инструменталних састава. У мање познате, али одличне представнике загребачке рок-музике спада и група ЛАСЕР. Они свирају у саставу: Данијел Величан, соло гитара, Марјан Фијан, клавијатуре и вокал, Дадо Туртић, бас, и Борис Ватестин, бубњеви. Момци свирају заједно већ две године и за то време су обишли све загребачке клубове и свуда су били добро примљени. Како и не би када Данијел свира гитару већ 16 година а сада му је 22! Међу шездесетак група на гитаријади у Врпољу ЛАСЕР је заузео друго место, док је њихов бази-

ста Дадо проглашен за најбољег музичара на свом инструменту. Имају низ сопствених композиција које намеравају да понуде некој издавачкој кући, а тренутно се њихове песме радо слушају у програмима Радио-Самсбора, а Радио-Велика Горица припрема једночасовни програм са њима.

Они сматрају да им је најбоља песма у репертоару „Рок пијанац“ док су код публике постигли велики успех родољубивом песмом „Дођи у моју земљу“.

Контакт адреса:
ВИС ЛАСЕР,
Иве Лоле Рибара 23,
41000 Загреб

Чишњаци јабљају...

ВЕСТИ ИЗ НИША

Читам „Забавник“ одмалена и увек сам налазила оно што ме је занимало. Веома ми се свиђа ваше настојање да ступате у контакт са читаоцима па вам зато и ја пишем једно писмо.

Већ дуже време је музички живот у Нишу веома разноврстан. Организују се многи концерти нишких група па млади уз музику могу провести дивне тренутке. А група има много. Поменућу само познату ГАЛИЈУ, а затим и ХЕРЦ, КРАТАК СПОЈ, ВИЛИНЕ ВОДЕ, ТАМ-ТАМ, НОН-СТОП, ПРИ-СТУП ЗАБРАЊЕН, ТРАНСФУЗИЈА, ТОП, па да листу завршим популарном групом МАМА РОК. У тако великом избору заиста се може чути свашта — од симфо до хард рока и панка. Многе групе учествују на разним смотрима младих па их публика бурно поздравља, а неким су те смотре биле одскочна даска за каснију пробој ка врху југословенске поп сцене. Онима који почињу млада публика Ниша заиста пружа искрену подршку и храбри их да наставе са својим радом.

П. С. Иако вам се ништа не каже сигурно ћете на слици препознати групу ТРАНСФУЗИЈА.

Бранка Радијевић,
Врањска 37
18000 Ниш
(Хонорар од 150)

НАША КАРИКАТУРА

АЛТРАВОКС

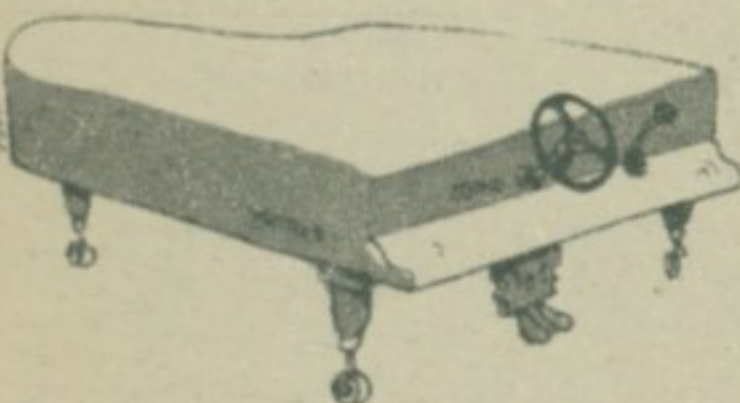
БЕРЗА ПЛОЧА

Продајем следеће плоче: „Градске приче“ (ПАРНИ ВАЉАК), „Greatest hits“ (ROD STEEWART), „Please, please me“ (BEATLES), „Ја сам само један од многих са гитаром“ (СРЕБРНА КРИЛА), „Greatest hits“ (EAGLES) и дупли албум „Here at last“ (BEE GEES).

Милан Иванић,
Додоши 21
44204 Јабучавац

Купујем плоче: „Absolutely live“ (DOORS), „Live“ (GRATEFUL DEAD) а у обзир долазе само очуване плоче.

Јасмин Зехеровић,
Живка Јошица 9/XVIII
71000 Сарајево

Купујем добро очуване ЛП или сингл плоче или касете BARBRE STRAISAND. По жељи може и замена.

Динка Кнежевић,
Тушканова 18
47000 Карловац

Продајем добро очуване плоче: „Рецепт за рокенрол“ (BATRENI ПОЉУБАЦ), „The Man Machine“ (KRAFTWERK), „It's a heartache“ (BONNIE TYLER), „Night Flight to Venus“ (BONEY M.) и друге.

Светлана Ковинчић,
Бориса Кидрича 17/1
22240 Шид

ПОП-ВРЕМЕНАДОВ

КАКО ЈЕ ПОЧЕЛА

ГРУПА ХУ (WHO)

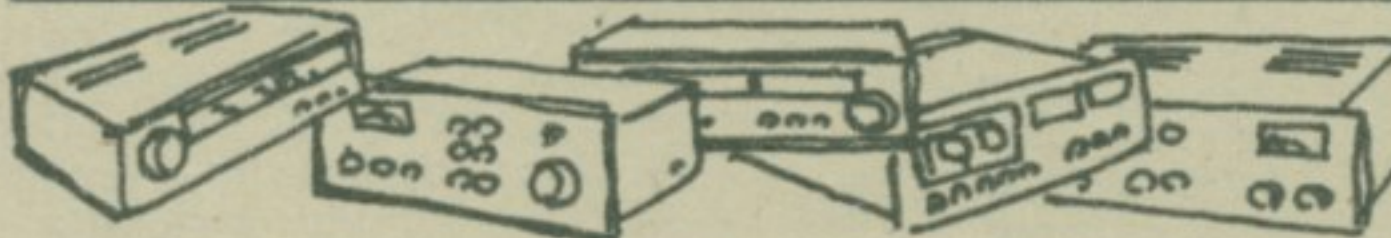
Три дечака из западног дела Лондона — Пит, Родер и Џон — постали су нераздвојни још у основној школи, а сву тројицу је незивала и велика љубав према музици. Џон Ентвистл (John Entwistle) је био једини који је поседовао неко музичко знање и он се определио да свира бас гитару. Родер Далтри (Roger Daltrey) је свирао хармонику пре него што је почео да пева, а Питер Таузенд (Peter Townshend) гитару. Између 1961. и 63. године окупали су се око једног певача из групе ДЕТОУР (DETOURS) Колина Досона (Colin Dawson) и са њим снимили први сингл »I'm the face«. Међутим, како је бубњар те групе имао већ 35 година, дечаци одлучују да га замене и приликом једне игранке у хотелу „Олдфилд“ у Гринфорду, када су свирали са резервним бубњарем, на бину се пење неки дугајлија који уз пут виче „Па моја би тетка боље дупала те бубње“. То је било прво познанство са Кејтом Муном (Keith Moon) — и тако је рођена група ХУ (WHO)! Налазимо се на почетку 1964. године. То је време када владају „модси“. Бити „мод“ значи живети на одређени начин и припадати младој енглеској генерацији која воли ритам и блуз, која је елегантно обучена (уске панталоне, прслук) са фризурама по француској моди. На играчком подијуму имају чудан обичај да плешу сами, изводе чудне покрете и та игра се касније назива церк. Преплавили су Сохо и његове барове. Насупрот њима развија се и ривалска група роке-ра, обучених у црне кошуље, наивних претеча америчких „анђела пакла“. Свака од ових група има своје идоле. Група ХУ је идол модса. Око њих се окупља група фанатичних навијача. Музика модса је површна и нападна, инспирисана соулом и звуком »Tamlia Motaup«. Одушевљавају се дивљим певањем Џејмса Брауна (James Brown). У то време они се још зову „ХАЈ НАМБЕРС“ (High Numbers), скачу по сцени, ломе гитаре, публика ломе столице — општи урнебес влада на њиховим концертима — не зна се ко производи већу галаму, извођачи или публика?! Чувено писмо од 22. октобра 1964. обавештава чланове групе „Хај Намберс“ да нису довољно добри за компанију ЕМИ! Био је то послов-

ни промашај деценије! Тада одлучују да промене име и дефинитивно се појављује група ХУ. Одећа се купује у Карнаби стриту, шишају се код краљевског фризера, а сваке среде се свира у чувеном „Марки“ клубу. Први сингл групе ХУ излази 15. јануара 1965. и прво је емитује пиратске радио-станице. »I cant' explain« и »Bald headed woman« постају хитови и тако долази до првог позива за телевизију у најгледанијој емисији „Реди, стеди, го“ (Ready, steady, go) нека врста одскочне даске за све младе групе — спреман, позор, сад! То је ванредан успех, плоча се продаје у сто хиљада примерака, излази друга »Anyway, anyhow, anywhere«. Још увек недостаје главни погодак који долази 5. новембра 1965. године: „Моја генерација“ (My generation)! Пут ка слави је прокрчен. Сада могу да раде шта хоће. Публика је у делиријуму. На крају сваког концерта — зна се „Моја генерација“. Кејт Мун у последњим акордима уништава своје бубње, Пит Таузенд на сваком концерту поломи по једну скуп гитару, стижу позиви са свих страна. Турнеја по Француској, САД, фестивал у Монтреу, рок опера „Томи“, снимање плоча, филмова — али то је већ друга прича. Група ХУ је једна од најсталнијих група по саставу, од дечачких дана па све до смрти Кејта Муна чланови се нису мењали. Доживљавали су успоне и падове, али су остали главни protagonisti читаве једне епохе.

Хоћете ли на овој фоографији међу овим дугајлијама распознати ко је ко у групи КО?

МОЈ ИЗБОР

Изгледа да је много лакше направити избор од десет плоча онима који се активно не баве музиком. Али ако је неко и сам певач, као што је то случај са Слађаном Милошевић, онда она кроз овај избор на неки начин оцењује своје колеге. Истовремено сазнајемо којој врсти музике је и сама наклонена.

ДОМАЋЕ

1. ЧУДЕСНО ЈУТРО
У КРЕВЕТУ
г-ђе ПЕТРОВИЋ
— Бијело дугме
2. РЕТКО ТЕ
ВИЂАМ СА
ДЕВОЈКАМА
— Идоли
3. ЦРНО-БИЈЕЛИ
СВИЈЕТ —
Прљаво
назалиште

4. КРУХА И ИГАРА
— Панкрти
5. КРВАВА МЕРИ
— Азра

STRANE

1. PRIVATE LIFE
— Pretenders
2. DON'T STAND
SO CLOSE TO
ME — Police
3. MIRROR IN
THE BATHROOM
— Beat
4. LIPS ON THE
MOUNTAIN —
Blue Oyster Cult
5. ECHO BEACH
— Marta and
the Muffins

ВУНА — ЧУДО ПРИРОДЕ

Шта је то што зими греје, а лети хлади? Не, није калорифер (она грејалица са вентилатором) него — вуна. Ко не верује, нека пита овце. У ствари, то су већ учинили аустралијски научници: мерили су и утврдили да спољна температура допире једва сантиметар у руно, чак и по највећим врућинама. То је, кажу, разлог што овца никад не може да претрпи топлотни удар.

С друге стране, планинари који су се верали на „кров света“ потврдили су да је вунена одећа и данас, у ери синтетичких влакана свих врста, незаменљива на великим хладноћама.

Ово чудновато својство вуне долази од — ваздуха. Њега има веома много у честицама вуне и између њих, а ваздух је, као што се зна, један од најлошијих проводника топлоте у природи. Принципи је исти као код термоса: кад је топло, он спречава загревање, кад је хладно, спречава хлађење. Али, стара, добра вуна на хладноћи чини и

ЗЛАТНО РУНО — ГРЕЈ

Овано изгледа једна аустралијска „пијаца“ за продају оваца. Само на овом континенту ниви готово двеста милиона оваца.

НЕКАД ЈЕ ПЛЕТЕЊЕ БИЛО ИСКЉУЧИВО МУШКИ ПОСАО, ТОЛИКО ЦЕЊЕН ДА СУ »ШТРИКАЛЕ« И КРУНИСАНЕ ГЛАВЕ. МАРИЈА АНТОАНЕТА И ФРИДРИХ ВЕЛИКИ БИЛИ СУ КАО ЛУДИ БЕЗ ИГАЛА И ВУНИЦЕ

више од тога: она греје сама од себе! Хемијским процесом везује влагу из ваздуха и при том ослобађа топлоту. А у стању је да упије влагу чак до трећине сопствене тежине, а да се при том не овлажи.

Дакле, кад обучете џемпер, капу или чарапе, то је као да имате додатни орган који греје или хлади, према потреби.

Знамо да сте неверне Тосме и да вам неће пасти на памет да обучете пулсвер усред лета, али погледајте на селу: и по највећој врућини косе или жању у вуненом џемперу и дебелим чарапама и осећају се сасвим добро. Ово искуство није од јуче. И у најранијим цивилизацијама пониклим у Месопотамији — где никад не пада снег — није се знало за друкчију одећу сем вунене. По неким научницима име Вавилон у крсену има реч која значи „вуна“. Овце су од давнина тамо сматране за драгоценост и дуго су у средоземним крајевима служиле и као средства плаћања. Отуда и назив

„пекунија“, што је на латинском значило овце, за новац!

ДЕПИЛАТОР ЗА ОВЦЕ

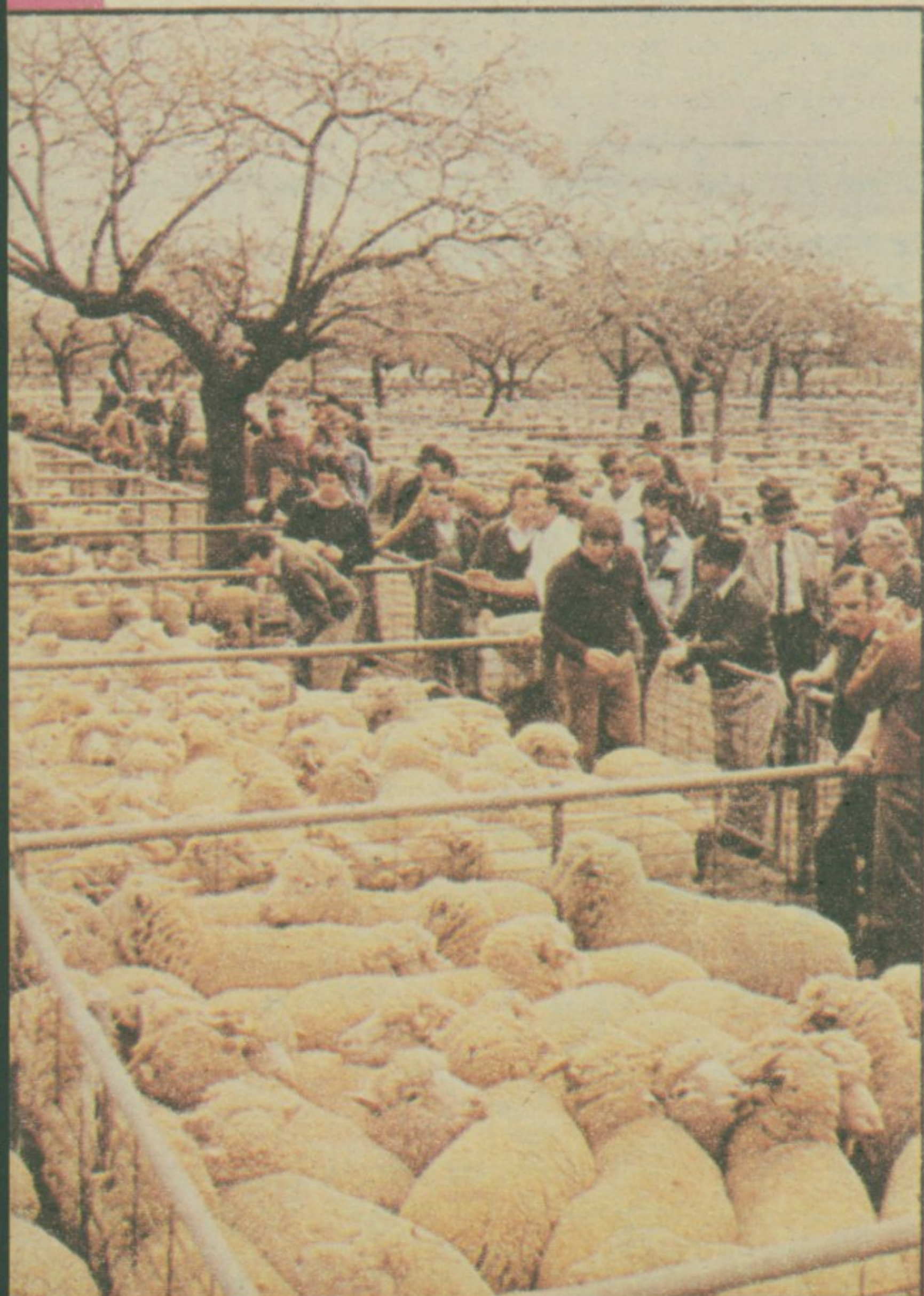
На свету данас пасе више од милијарду оваца, а највише их има у Аустралији и Океанији: готово петина. То су оне чувене, коврцаве меринске овце које су се на овом далеком тлу одомаћиле као код куће. А кућа им је у Шпанији, одакле је шачица енглеских ловаца крајем 18. века „превезла“ до Аустралије неколико ових питомих створова. Од тих Енглеза постали су временом богати поседници са огромним ранчевима, а од овчица — најцењенија врста на свету. Од два и по милиона тона вуне колико се сваке године ошиша са оваца на свих пет-шест континената, само аустралијско-океан!

Што се шишања тиче, оно ни данас није лак посао јер је поступак исти као и у древна вре-

мена — људске руке и маказе. Наравно, данас су оне много усавершене и то иде врло брзо: добар стригаљ може да разголи и до 200 оваца за један дан... ако је снажан и издржљив. Треба се добро ознјити, чврсто држати животињу и шишати у исто време. У Аустралији су вршени спити са неким таблетама које овца прогута и онда се руно „одлепљује“ с ње, али се успоставило да ни то не иде лако и да је једнако споро, ако не и спорије од шишања, па се у том правцу још експериментише.

Иначе, од ошишане вуне пут до клупчета (а тек до капута!) још је доста дуг. Пре свега, голе овце убацују се у канал са раствором дезинфекционог средства, где морају да се добро загнуру пре него одскакућу на ливаду да се суше. А и руно иде на прање и пречишћавање, и то у неколико фаза. Још пре тога сортира се сирови вуна према квалитету јер разне врсте оваца — дају различиту вуну. Није свеједно које ће се финоће вунене честице употребити за џемпер или, пак, фини, вунени штоф. У вуну се разумеју само стручњаци, и то не на први поглед, него тек после солидног превртања, окретања и опипавања.

Влакна добро спране

сирове вуне изгледају као фине, меке и лаке беле пахуљице. Сад се она пушта кроз систем ваљака. Они исправљају честице и од њих стварају „слој“ који се упућује у предioniце. Тек тамо настају разноразне вунице: танке и дебље, букле, са додатком мохера, ангоре или синтетике, памука, лана... После се вуна још „само“ обоји (ако то није већ учињено при чешљању), па се премотава у „штрингле“ обележава, пакује и најзад... превози у продавнице.

АМАЗОНКЕ У ХУЛАХОПКАМА

Поред продавница са вуном за плетење данашњи мушкарци прелазе као да су слепи, а не знају да су до пре век, век и по, многи припадни-

воњићама, биљкама и другим шарама.

А како је тек било тешко бојити вуну! Па ипак, знали су неке тајне, рецепте, па су те боје, на сачуваним примерцима који се чувају по музејима, и данас врло лепе. Готов тепих провлачио се кроз врелу воду, да се „ућеба“ — тако се дуго није знало да је раћен плетењем!

Иначе, плетење одевних предмета некада се изузетно ценило. Тако су плетене чарапе веома дуго биле привилегија богатог племства, док је други свет носио шивене. Наравно, плела је сиротиња... Енглези су чували и причу о младој, лепој и сиротој жени једног кембрицког проповедника Виљема Лија, која је у 16. веку плела чарапе да би они могли да се издржавају.

Е И ХЛАДИ

ци мушког рода уздисали за шареном вуницом и разним „мустрадама“. Јер, плетење је — бар у Европи — већ у 17. веку било искључиво мушки занат. Да би чика добио диплому, морао је стварно да обави дуг и муко-трпан посао: да исплете тепих. Не макар какав, него богато ишаран жи-

Виљем Ли је био задивљен стрпљењем, вештином и временом које је требало уложити да би се, петљу по петљу, исплела само једна чарапа и хтео је да олакша посао својој жени. (Ваљда и да је бар мало одвоји од игала). Измислио је разбој, 1589. године. Али, краљица Елизабета I те

Мерино овце имају најфинију длану, незаменљиву за производњу скупотених вунених штофова. Али, оне тешко успевају да се одрже ван Аустралије јер су изузетно осетљиве. А у Аустралији, изолованој морима, готово и да нема заразних болести.

Овце спадају у најпитомије животиње у природи, мирне су, умиљате, послушне. Ипан, посао овчара није нимало лан, поготово у пролеће, нада један човек треба да их острине и по 200 дневно! Толина је, отприлике, норма аустралијских чобана који имају најсавременији алат.

године је први пут поне-ла чарапе (од црне свиле) и — није желела да се помоћу справе која је, причало се, шест пута брже плела него прсти госпође Ли, појефтини овај луксузни део одеће. Огорчени Ли отишао је у Француску и тамо успео да објасни предности своје справе.

Кад је већ реч о чарапама, прве хулахопке у историји нису измислили Американци него Амазонке, што се види на

старогрчким везама. Можда је и код њих плетење сматрано за мушки посао, па су, ето, и у томе биле успешне.

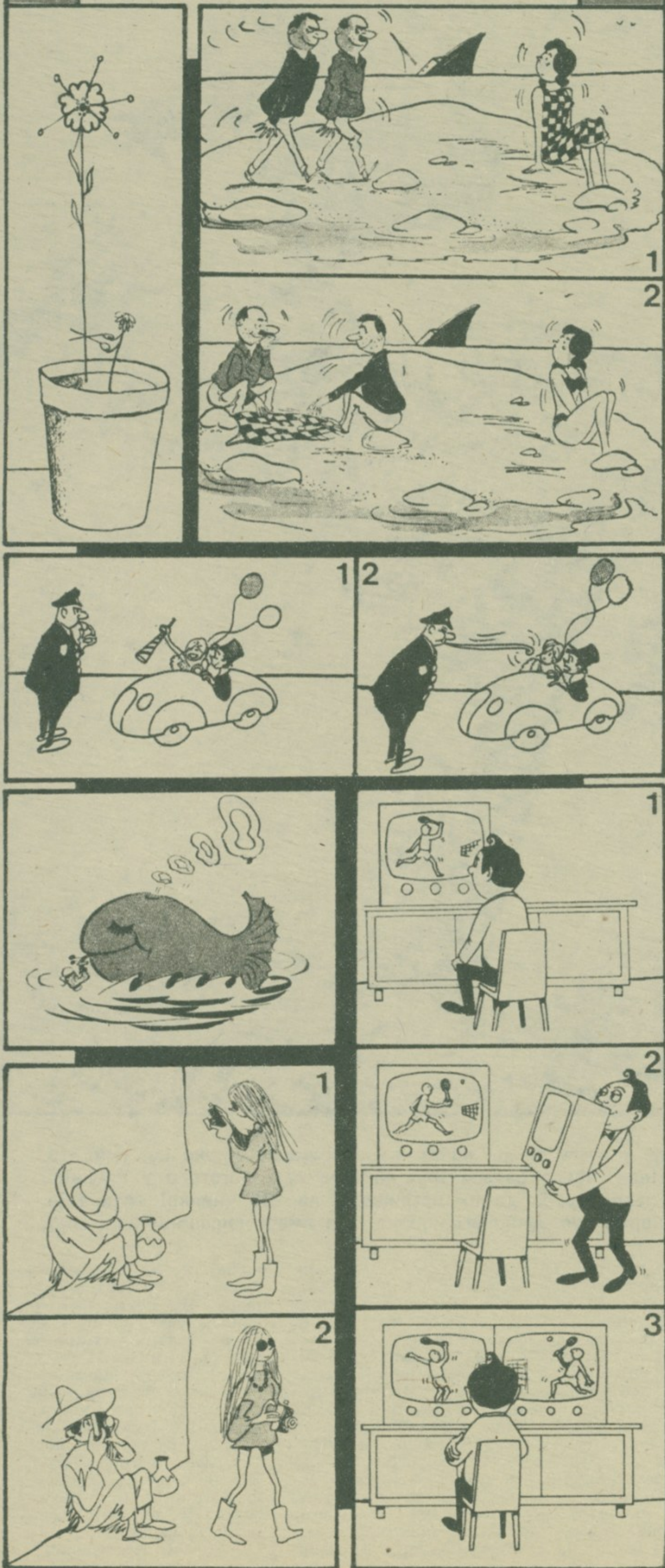
А од познатих „плети-теља“ у историји најпознатији су Марија Антоанета и Фридрих Велики. Игле и вукнице били су им хоби. Данас је, међутим, тешко наћи плетиљу „на руке“ (мушкарци су одавно одустали од тога) поготово међу шефовима држава. Сада плету машине и одиста су савр-

шене: могуће је изградити сваку, и најкитњасту шару. Па пошто се овдашњи свет више и не диви таквим стварима, можда ће понеког зачудити следећа чињеница: вуна је по саставу једна врста беланчевине која се назива кератин и по хемијском саставу је иста као коса, рогови, нокти или — перје. А зашто је вуна вуна, а нокат нокат, остало је до данас за-нетка природе!

М. Крстуловић

ХУМОР БЕЗ РЕЧИ

Како је било?

на првом сусрету пионира штедиша
Југославије

овим помажу себи, заједници — нашој привреди, дакле, друштву у његовим настојањима да преброди тешко раздобље стабилизације.

Станика је испунила своју дужност, на коју је веома поносна. Вратила се сдивним утисцима, тако да дуго неће заборавити ово путовање, доживљаје, лепоте крајева и дивне људе код којих је била.

Примљена је веома лепо. За краће време које је Станика провела у братској републици видела је много лепог: споменике НОБ, нека предузећа и њихову производњу, различите културне споменике и архитектонске занимљивости, рудник соли и још много занимљивог. Сачувала је и веома лепу успомену на боравак у породици ученице Мериме Омерашевић која ју је одмах по доласку одвела својој кући, представила својој породици и пружио јој, код њих, пријатан боравак, љубазно и изнад свега гостољубиво! Наравно, с Меримом је одмах постала добра пријатељица, а верујемо да ће се редовно дописивати.

Нема сумње да је сусрет лепо успео. Станика у свом извештају пише да је путовање било лепо и интересантно, а за њу посебно зато, јер је упознала како људи тамо живе и раде, какви су обичаји и навике њених вршњака.

Тиме је испуњено сланство таквих сусрета, кад се млади са истим циљевима састају на нивоу федерације, размењују своје погледе на живот и склапају најлепша пријатељства.

Зато можемо рећи да је био први сусрет свих пионира штедиша наше домовине успешан!

О овом сусрету који је протекао под геслом „Улога пионира у друштвеној штедњи и стабилизацији“, известила нас је Станика Јакопина, ученица 7. разреда ОШ Подчетртек.

Нисмо у стању да објавимо њено опширно писмо у целини, јер је Станика на више страна написала прави путопис са свим детаљима, већ смо њене утиске сажели у овом напису.

Станика је путовала као делегат са својим вршњацима и менторима у Босну и Херцеговину, тачније у Тузлу, где је одржан скуп од неколико дана. Врхунац овог сусрета био је, сасвим сигурно, 31. октобар, дан када су се окупили сви делегати и ментори. И Станика је прочитала свој реферат, извештај о томе како штеде и како су организовани словеначки пионири — штедише. Како

ljublјanska banka

Združena banka, Ljubljana
n. sub. o.

1 **Потађање дрвета** — Сваки играч направи по десет грудви. Игра се на простору где има дрвећа и играч на даје знак почиње да гађа дрвеће. Како један играч погоди дрво, оно је његово и свако ко после њега погоди то дрво не рачуна му се погодак. Победио је онај ко са десет грудви има највише погодака, тј. највише дрвећа погођених из прве серије. Може се играти и у граду тако што ће се на зиду нацртати мета, па играчи гађају у њу. Побеђује онај ко сакупи највише поена исписаних на мети.

3 **Котрљање грудви** — Један играч води игру и он само броји и пресуђује. Докле ће да броји зависи од договора између играча (треба ићи најмање до сто). Сваки играч направи себи грудву а оне морају да буду исте величине, што контролише вођа игре. Када почне одбројавање, сваки играч котрља своју грудву и на тај начин је повећава. Победник је онај ко изваља највећу грудву у току бројања. Када се игра заврши, од тих грудви направите Снежика.

ИГРЕ на СНЕГУ

2 **Кодање по траговима** — Ова игра се одвија на неутаженом снегу. Играч који има највећа стопала утисци што дужи стазу по снегу. На крају те стазе стоји играч који контролише време. Сваки од играча се труди да, идући по утаженим траговима, што брже стигне до циља. Победник је најбржи. Ако немате сат, онда играјте на елиминацију. Угазите две исте стазе, тако да истовремено иду по два играча. По победи такмичи се поново са победником из следећег пара и тако редом, све док се не дође до финала и не одреди коначни победник. Ако се траг промаши или угази, играч бива елиминисан.

4 **Вруће—хладно** — Сваки играч узме по исти број гранича (на пример, онолико колико има играча) које је лако препознати. Разбрајањем се одреди ко је први. Сви жмуре, а онај на кога је пала разбрајалица сакри је једну грану (укопа је у снег). Затим даје знак да остали играчи крену у потрагу, при чему виче „вруће“ када су далеко гране, а „хладно“ када су близу циља (обрнуто од уобичајеног зато што је ово зимска игра). При томе треба увек да се каже име онога кога важи хладно. Чим неко нађе грану, остали зажмуре, а он је поново сакрива додајући и једну своју грану. Следећи играч који нађе две гране додаје трећу итд. Када се накупи онолико грана колико има играча, игра се завршава и онај ко нађе ту гомилу тај је победник. Други је онај који има најмање гранича код себе и тако редом.

80
Владан
Ликар-Симић

ОСИГУРАЊЕ

У ходнику непрекидно гори светлост. Босоноги дечак у пиџами који, зевајући, силази низ степенице управо се пробудио, а опет као да је вече.

— Мама?

Глас се не проноси далеко. Метални зидови обложени су дебелом тканином и дрветом ради лепшег, топлијег утиска.

Нема одговора. Дечак провирује у салон-трпезарију. Никога.

У тапацираном зиду је екран који на притисак дугмета показује где је ко. Дечак притиска. На светлоплавој позадини појављује се бела шема брода. Пет црвених тачкица означавају где се налазе петоро путника.

— Ово сам ја — шапуће дечак, додирујући прстом једну црвену тачку. — Ово је Мелани, она још спава... Ово је тата, он је опет у контролној соби, а ово... — додаје дечак, додирујући две суседне тачке нешто испод контролне собе при врху брода — ово су мама и Ефи.

Задовољан успехом преслишавања, дечак крупним корацима устрчава уз степенице којима је сишао.

Два спрата више закуцао је на зрата.

— Да?

У маминој соби је мрак и свира музика. Наспрам огромног прозора посутог звездама види се силуета ча кревету.

— Шта радиш, мама?

— Видиш, слушам музику.

— Ја сам се малочас пробудио. Мелани још спава. Је ли сада дан или ноћ?

— Овде нема дана и ноћи, Тоби, ти то знаш. Али, ако си се сад пробудио, онда је за тебе дан. Јеси ли гладан?

— Не. Где је Ефи?

— Ту је, спава.

— Шта ради тата опет у контролној соби?

— Иди па га питај — контролише! Тоби, пусти ме још мало да слушам музику. Кажу тати да си ће кроз пола сата на доручак.

Гордон Хачисон спустио је на сто празну лулу помоћу које се одвикавао од пушења.

— Нисам пронашао квар — рекао је, вадећи оброк из пластичног омота.

— Да ли мислиш да ћеш га пронаћи? — упитала је његова жена.

Гордон је слегао раменима.

— Ја нисам та врста инжењера. Можда хоћу, а можда и нећу.

— Зашто не позовемо праве инжењере, тата? — упитао је Тоби. — Мислим, оне што долазе да оправљају?

— И ја сам прави инжењер, Тоби! Само не компјутерски него хемијски.

— Тоби, иди пробуди Мелани да доручкује — рекла је мајка.

Видевши да Тоби излази, Ефи, која је дотад мировала у углу, протегла се и у два скока нашла на његовој столици, где је подигла њушку с поносом великог стратега. Затим је, пређући од узбуђења, хтела да оњуши Тобијев доручак, али се разочарано измакла. Доручак је још био у омоту.

НУКЛЕАРНИ РАТ ЈЕ ВЕЋ ТОЛИКО ПУТА ИЗБЕГНУТ ДА ПОРОДИЦА ХАЧИСОН НИЈЕ ВЕРОВАЛА У ЊЕГОВУ МОГУЋНОСТ

— Мислиш да не бисмо заиста могли да позовемо сервисну флоту? — упитала је жена када је дечак изашао. — Можда не би правили питање.

— Забога, Марта, — рекао је Гордон пригушеним гласом — ми смо украли овај брод! Ако нас открију?

— Овако ћемо остати да лутамо по свемиру. Ако Грег не поврати више функције, ко ће да нам нађе пут до колоније?

— На Земљи су хтели да нас пусте да изгинемо. Мислиш да би сад били мекша срца? Дозволи да бар још мало покушавам.

— Како хоћеш — рекла је Марта. — Само, ми путујемо већ недељу дана, што значи да нам до колоније остају још три. То није баш много времена.

— Ако већ нисмо скренули с курса — нашалио се Гордон. — У том случају имамо времена напретек.

Уће Тоби, а за њим мала Мелани.

— Добро јутро, добар дан и добро вече — рекла је девојчица, церекајући се, а онда се снуждила. — Зашто брод више неће да прича? Пре ме је успављивао.

— Грегу се покварила памет — рекао је Тоби, пажљиво склањајући мачку са своје столице. — Сад га тата оправља.

— И зашто ме је звао Сандра? — настављала је девојчица. — То је смешно.

— Ниси му ваљда рекла како се зовеш? — упитао је отац узнемирено. — Ни ти, Тоби?

Деца су завртела главама.

— Сваки брод је научен да зна ко су му путници — објаснила је мајка. — Ми смо се у Манчестеру заменили са Прајсовима којима је овај брод био намењен и он не зна наша имена. То се каже — није репрограмiran.

— Да — допунио је ужурбано отац — и не треба да му кажемо ко смо јер може да се збуни.

— У реду! — повикала је Мелани, поскакујући на столицу. То ју је забављало. — Ја сам Сандра! Ја сам Сандра!

— А ја сам Елиот! — додао је Тоби.

— А мама и ја смо Џенифер и Џонатан Прајс — допунио је Гордон. Али, ни њему ни Марти није било смешно.

Прошла је још недеља пре него што се Гордон дао убедити да преко резервног комуникационог уређаја — јер главни је затајио заједно са Грегоровом „памећу“ — позове сервисну флоту. Човек на другој страни етера зачудио се што нису раније звали али је ис-

товремено, одредивши њихов положај, закључио да се нису много удаљили с курса. Помоћ ће стићи, рекао је, за двадесет четири часа...

Марта и Гордон са стрепњом су гледали кроз прозоре од којих се састојао читав кружни зид контролне собе. Свуда око њих зјапио је свемир. Однекуд је требало да се појави тачкица која ће постајати све већа, доносећи истовремено и спас и опасност.

Деца су непрестано трчала од окна до окна погађајући са које ће стране брод наићи. Тоби, који се, као осмогодишњак, већ разметао осећањем одговорности, стално је подсећао своју две године млађу сестру на њихова лажна имена.

Сви су у исти час приметили да се једна бела тачка, која се првобитно није разликовала од звезде, претворила у одсјај на металу. Нешто касније постала је сасвим јасно видљива издужена маса брода, помало налик на ајкулу, на чијем је тамном блоку белим словима писало:

Међународно осигуравајуће друштво

„ГРЕГОРИ И СИНОВИ“
Сервисна служба

Деца су заграјала — и једно и друго тврдило је да је баш оно рекло да ће брод наићи с те стране. Марта је заповедила:

— Тишина!

Гордон је укључио механизам за спајање летелица а кад је маневар био готов, из звучника се зачуо глас:

— Отворите — долазимо!

Гордон је сишао спрат ниже до спојне коморе, а Марта је задржала децу која су пошла за њим.

У брод су ушла три човека у жутиим униформама, са металним ковчежићима у рукама. Гордон је приметио да су наоружани.

— Породица Прајс? — рекао је први проседи, здепасти брадоњ ситних очију. — Молим вас, лична документа. Пука формалност.

— Ох! — узвикнуо је Гордон, почевши се по глави. Ово је био пресудан тренутак. — Догодила се незгода: у журби смо заборавили на Земљи личне исправе. Али, све остало је ту — полиса осигурања...

Човек га је подозриво погледао.

— Јесте ли ви чули да је било покушаја да неосигурана лица отму брод? — упитао је. — Не тражимо ми узалуд идентификацију. Али, добро! Идемо да погледамо компјутер а ви донесите ту полису.

Брадоња се окренуо и са двојцом колега трчкајући упутно уза степенице. Гордон је с неописивим злакшањем улетео у своју радну собу, извадио из стола полису и попео се за инжењерима.

У контролној соби владала је мртва тишина док је брадоња отварао ковчежић. Чак су и деца ћутала, посматрајући га широм отворених очију. Ефи је нашла уточиште у Мартином крилу, одакле је непријатељски пиљила у придошлице.

Гордон је пришао брадоњи и пружио му полису али је овај само прелетео преко ње погледом. Потом је из ковчежића извадио једну дебелу црну књигу.

— Ако имамо среће — рекао је, дижући књигу увис — ово ће нам бити довољно!

Затим ју је насумце отворио.
— Који беше број брода? —
упитао је накнадно.

— Грегор 189 — одговорио је
Гордон, Брадоња је пронашао од-
говарајућу страну и окренуо се, с
црном књигом у рукама, према
командном пулту као према неком
олтару.

— Грегоре 189 — рекао је. —
Следеће лозинке за 9, 10, 11, 12 и
данашњи дан, 13. јул 2264: „оме-
га“, „Силвија“, „16/22“, „Цезар“ и
„фактор мау-мау“.

— Мау-мау! — узвикнула је
Мелани. — Ви знате Ефин језик!
Ох!...

Девојчица је, као и сви остали,
одједном зачула познати метални
глас:

— Тринаести јул 2264. Двадесет
часова. Прича за Сандру и Елио-
та...

— Немој сад, Грег, — рекао је
Гордон, а онда се обратио брадо-
њи: — Не разумем.

Брадоња је подигао кратке, чу-
паве обрве.

— Занимљиво. У вашим упут-
ствима јасно пише: по истеку три
дана без дневних лозинки више
компјутерске функције брода ау-
томатски се искључују. Предо-
строжност за случај отмице бро-
дова. Зар ви немате свештицу са
лозинкама?

— Не — одговорио је опрезно
Гордон. — Сигурно смо све забо-
равили са личним исправама.

Брадоња је треснуо црну књигу
у ковчежић и раширио руке.

— Не разумем тај нехат — уз-
викнуо је. — Још с малом децом!
Ради се о нашем личном добру.
Ах! — додао је поново вадећи
књигу и пружајући је једном од
пратилаца. — Препиши им лозин-
ке за остатак путовања. Види под
„Грегор 189“.

Наредна недеља брзо је прошла.
Гордон и Марта били су тако
одушевљени што је са сервисном
службом све ишло глатко да им
је опрезност попустила те у пар
махова умало нису одали Грегу
своја права имена. Нове брошуре
које су им оставили сервисни ме-
ханичари садржале су неколико
фотографија колоније које су де-
ца сместа полепила по зидовима
своје собе. На фотографијама се
видело нешто налик на рој све-
тлећих инсеката у свемирском
простору. Пажљивији поглед от-
кривао је да су то у ствари сто-
тине металних конструкција из-
решетаних прозорима из којих је
избијала плавичаста светлост.

Тоби и Мелани дуго су као
опчињени пиљили у те слике не
верујући да ће тамо ускоро живе-
ти. Запиткивали су Грегa о коло-
нији али он, на жалост, није о
њој знао ништа више него о томе
шта се сад догађа са Земљом.

После првобитног одушевљења
Марта и Гордон постајали су, сва-
ко на свој начин, све нервознији.
Једва су разговарали, а када су то
и чинили, изгледало је да су пуни
заједљивих примедби. У доба
проглашено за вече — када би
Грег објавио да је деци време за
спавање и она похитала у кревет
да слушају причу — двоје од-
раслих седели су у салону и чи-
тали или на видео-уређају гледа-
ли неки из бродског избора ста-
рих филмова. Ефи је, осећајући
да никога не занима, седела
склупчана за свој рачун у некој
од слободних фотеља.

Гордон и Марта Хачисон одавно
су се сложили да не треба да уп-
лаћују осигурање против нукле-
арне катастрофе. Као и сви про-
сечни Енглези из средње класе, и
они су били осигурани за случај
провале, пожара, инвалидитета и
смрти, мада се у души нису мири-
ли са чињеницом да треба купо-
вати право на живот. Али, нукле-
арни рат? Он је већ толико пута
избегнут да Хачисонове нису ве-
ровали у његову могућност. А би-
ло их је помало и стид да се
против тога осигуравају — зар ни-
је требало борити се за мир и
тако осигурати читав свет, а не
само оне који су пунили цепове
„Грегорију и синовима“ и још ша-
чици међународних осигуравају-
ћих друштава.

Њихови суседи Прајсови међу
првима су узели полису. Марта је
избегавала Ценифер, али би с
временом на време, када су се деца
заједно играла, попила с њом чај
и била принуђена да слуша, ако
не жалбе на досељенике из Ко-
монвелта или грешке лабуристич-
ке владе, онда све појединости о
мерама припремљеним за случај
општег нуклеарног рата. У близи-
ни Плутона већ су чекале на сто-
тине колонија разних фирми које
ће, зависно од стања на Земљиној
кугли, или послужити као при-
ремено склониште или, чим стиг-
ну сви осигураници, запловити
ван Сунчевог система у потрази
за новом настањивом планетом.

Као угледан и имућан адвокат,
Џонатан Прајс уплаћивао је за
прву класу — далеко већу своту
од оне потребне за брод економске
класе, грађен за више породица.
Брод се налазио на космодрому у
предграђу Манчестера. Сигнали за
први и други степен опасности,
примани преко кућног комуника-
ционог терминала, били су коман-
де за припрему и укрцавање. Сиг-
нал за трећи степен опасности,
када је већ лансиран први нук-
леарни пројектил, требало је да
прими бродски компјутер. На раз-
ним странама света, углавном по
развијеним земљама, аутоматски
би, строгим редоследом и утврђе-
ном путањом, полетеле шуме бро-
дова. Свакако би у једном од њих
био и онај ко је први притиснуо
нуклеарно дугме.

Све ово сазнао је Гордон преко
Марте. Мада на целу причу нису
обраћали пажњу, осим на под-
руглив начин, када је дошао час
панике, схватили су да су већ до-
нели одлуку.

Ценифер Прајс улетела је једне
зимске суботње вечери сва успла-
хирина. Јесу ли и Хачисонове
примили сигнал првог степена?
Наиме, Марта је њу слагала да су
се и они накнадно осигурали.
Марта и Гордон погледали су се
и сместа разумели. Да, умирили су
Ценифер, обавештени су и спрем-
ни.

— Чула сам — рекла је Цени-
фер одлазећи — да смо и у коло-
нији распоређени као овде. Биће
мо опет суседи!

Касније исте вечери сав неоп-
ходан пртљаг Хачисонових нала-
зио се у сефу на станици електро-
буса испред космодрома. Одатле је
Гордон похитао у неубицајену
ноћну посету својој фабрици. Де-
ца, која су сазнала да ће путовати
у свемир, нису склопила ока целе
ноћи.

(Крај у идућем броју)

укрштене речи

ГЕНЕРАЛНИ СЕКРЕТАРИ ОУН

Организација уједињених нација (ОУН) је, каже енциклопедија,
међународна организација држава за очување мира у свету и ми-
рољубиву сарадњу међу народима, основана 26. јуна 1945. Од осни-
вања на челу ове изузетно важне организације налазила су се
четири генерална секретара, рачунајући и садашњег Њихова име-
на, као што знате треба уписати испод бројева 1, 2, 3 и 4.

АУТОР ВЕ- ПЛАК	1	ПОВО- ДАН	2	МАБАР- СКИ ПЕСНИК ЕНДРЕ	ЛИСТИК СПОРТ- СКЕ ПРОГНО- ЗЕ	ПОЛИ- ТИКИН ЗАБАВ- НИК	ТАНКА КРВНА ЖИЛИЦА (МН)	ОБРА- ЏИТИ ТЕШУ- ЋИ	БГЊЕ- ТА- ЧИ
ЗЛАТ- НИК, НЕ КИН						ЛЕГЛО, НАСАД СВИТАК ПЕСА			
ЧИНИ- ТИ АЛУЗИ- ЈУ									
ИМЕ И ПРЕЗИ- МЕ АПЕ- РИЧНОГ ПЛУТНА									
ВРСТА ТЮВАЧ- КОР ПСА				ПРОПЕЛЕР ИМЕ ПЛУТНИЦЕ ПЛУТИНО					
ЗНАК ЗА АМ- ПЕР		ПУН ЖИВОТА ПУТЕ- НИЈАМ							
МЛАДО- ТИК					ПРУЖИ- ТИ, УРУЧИ- ТИ				
ПРЕД- ВОР- ЈЕ					100 m ² (мн.) 3				БОСА У КАРТА- МА
"РАДИ- ЈУС"		ДИНАР ПЛУТНИЦА РОСИ ДРАГО		ТОНА "ЕАСТ"		ПОВРЕ- МЕНО ВИРИ- ТИ		ПТИЦА СЕПТИ- НА	
ВАРОШИ ГРАДОВИ, (ТУРЦИ)							ЗНАК ЗА РАДИЈУМ ПОЗОР- НИНА		
ИМЕ ПЕВАЧИ- НЕ ФИНИЦЕ- РАТЦА				ОДАБИ- РА- ЊЕ					
ПУТЊИ- СКИ НО- ВАЦ				ИМЕ ПИСАЦА ТАРТА- ЉЕ					
ОТАЦ- БИ- НА									РАСПЛОД НО ПО- ВЕ- ЧЕ
"ПОЛИ- ТИКИН ЗАБАВ- НИК"	ЗНАК ЗА ЊУТИ "МЕСТО ПЕЧАТА"		ШКОЛ- СКА ОПЕ- НА 4	УКРИВАЊЕ			ЗНАК ЗА БОР ПРОВОД- НА КУКА		
ДЕО ВАСИОН- СКОГ БРОДА (МН)						ПРЧКО СЛОВО ПРЕБЛЕТИ ТИ ГАС			
СУПАР- НИК, ФИ- ВАТ									
РЕКА У ИТАЛИ- ЈИ	ПРУВО СУКНО ПЕРА ЗА ОТПОР				ВАЗ- ДУХ (ПЛАТ.)				ИГРАН ТО ПЛАК
Д		СТРАЧ- ЊАЦИ ЗА АНА- ТОМИ- ЈУ							
ЈЕДАН МЕ- СЕЦ					ПР- КОС				

РЕШЕЊЕ ИЗ ПРОШЛОГ БРОЈА

ВОДОРАВНО: Дописница, олимпијца, рој, афера, чувар, Еди, чанак, Ант,
Аница, нар, К, бинс, у, народност, атоналон, тада, атар, рк, ласери, А,
кипер, м, Враз, рис, Тиосав, Оуд, метал, ду, Митошевић, генерација, КА,
Иријан.

Vukojev

Р·У·Н·Д·И

АКО ДОБРО
ПОГЛЕДАТЕ КРОЗ
ПРОЗОРЕ СА
ВАШЕ ЛЕВЕ
СТРАНЕ ...

A cartoon illustration of a blue airplane flying over a landscape. A speech bubble from the plane says "...УШЕДЕКЕТЕ МИ ТРУД!!!". The landscape features a volcano with smoke rising from it, a yellow sun with a face, and a blue body of water in the foreground. The sky is light blue with some clouds.

ЈА САМ ДОКТОР! АКО ЈЕ НЕКОМЕ ДОШЕ, РЕЦИТЕ!

ШТА БИХ ДА НИСАМ ДОШ'О У ОВАЈ СТРИП!

ДРАГИ ПУТНИЦИ! ПРИВЕЖИТЕ ПОЈАСЕВЕ! УГАСИТЕ ЦИГАРЕТЕ!

ЕЈ, ВИ! ВРАТИТЕ МИ МОЈ МОДАНИ ЧАСОТИС!

БЕЗ БРИГЕ, ДОЛЕ ЈЕ ОКЕАН!

АВИОН ГОРИ!

A comic panel depicting a large, stylized explosion or fireball. A speech bubble above the explosion contains the Russian text "СЛЕТЕМО!" (We will fly!). The explosion is rendered in shades of purple, pink, and yellow, with a bright yellow starburst at its center. A thick, dark, swirling column of smoke or debris rises from the base of the explosion. The background is a solid blue color. The entire panel is framed by a black border.

1

TRAC!

[illegible][illegible][illegible]

Датум рођења

ПОЛИТИЧКИ
ЗАБАВНИК

Мала пошта

11001 БЕОГРАД

МАКЕДОНСКА 29, П. ФАХ 124

Драги Забавниче,

ВАША ПИСМА ЧИТАЋЕ МИ МАМА

Имам 9 година, али не идем у школу јер од рођења болујем од церебралне парализе. Не знам ни да читам ни да пишем јер у Светозареву где живим не постоји специјална школа за нас парализоване. Све што знам то је да испричам двадесетак песмица и прича, да бројим до тридесет и сабирам до десет. Томе су ме научили тата и мама који ми иначе читају све твоје рубрике. Много ми се допада све што је у теби написано и желео бих да преко твоје Мале поште упутим позив свој деци која болују од исте болести као и ја да ми се јаве. Имам још једну жељу: да поздравим нашег познатог певача Сафета Исовића који је недавно дошао да се са мном упозна и да изразим наду да ће нам још много година певати.

Зоран Радосављевић,
Ул. хрватска „А“ II/10
Светозарево

ЛАКОМИ ПОРЕЗНИК И ПРАВЕДНИ КРАЉ

Из које земље потиче фудбал и ко је у 1980. години био најбољи играч на свету? Желео бих да ми одговориш на још једно питање: да ли је тачно да је некад у некој нашој републици владао млади краљ Марко и да је био толико праведан да би порезнику који је народу наплаћивао већи порез од прописаног, одрубио главу?

Драган Видановић,
Иве Андрића 11
Пирот

Која земља је колевка фудбала могао си да прочиташ у броју 1508 у рубрици под насловом „Да ли је кинески цар измислио фудбал“. Ко је био најбољи фудбалер на

свету 1980. године тешко је рећи јер би неколико врхунских играча могло да конкурише за ту титулу. Ипак, издвојићемо двојицу: Аргентинца Диега Марадону који је прошле године био најбољи фудбалер у земљи светског првака. За уступање Марадоне, Шпанија је нудила Аргентини суму од 6 милиона долара, што је до сада највећа понуђена цена за једног фудбалера. Ако би се правила нека топ-листа најбољих светских играча на њој би се, сасвим сигурно, у самом врху нашао и „Бајернов“ играч Румениге.

Твоје треће питање, Драгане, није баш јасно формулисано: почећемо од тога што једна република никада то не би била када би њоме владао — краљ. Млади Марко кога спомињеш вероватно је Краљевић Марко, који је после смрти свог оца краља Вукашина владао западном Македонијом. У нашем народном стваралаштву Краљевић Марко је једна од најомиљенијих личности јер су се око ње током времена испреле бројне приче и легенде. Све оне, у већој или мањој мери, приписују сину краља Вукашина натприродна својства и моћи. И прича о лакомом порезнику и праведном господару такође је једна од сачуваних легенди.

ЗАНИМЉИВА ИМЕНА

Ваша рубрика „Занимљива имена“ — чланак „Као у игри“ — заинтриговао ме је да вам пишем и о случају у мојој фамилији. Мој отац потиче из старе багдадске породице у којој осим њега има још шесторо браће и сестара. Имена свих њих почињу словом С: најстарије дете зове се Сами а она за њим Самија, Самир, Сате, Сахер, Сад и Сена. Том низу имена на С придружујем се и ја.

Сенан Ал-Абаси,
ОШ „Петар
Здрављовски Пенко“
Скопље

САВЕЗ ИЗВИЋАЧА

Желео бих да постанем извиђач али не знам коме и где треба да се обратим. Можеш ли ти да ми помогнеш?

Небојша Дабус,
Владимира Томановића 7
Београд

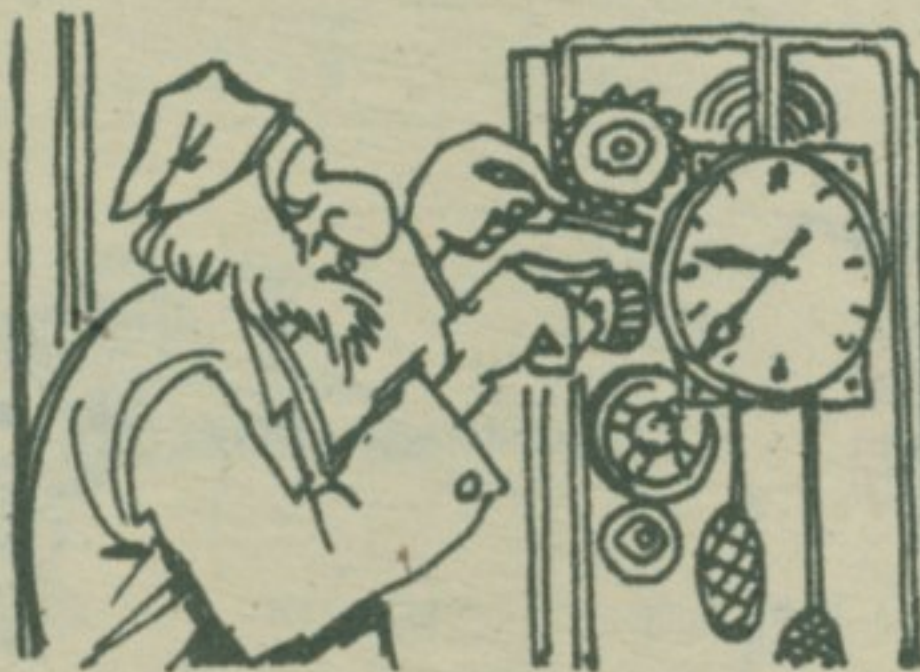
Све потребне информације добићеш у Савезу извиђача Београда, Теразије 41, телефон 343-164.

ПРВО ЈЕ БИО ШТАП

Ко је и када измислио часовник?

Горан Јовановић,
Добра

Кома је првом пало на памет да почне да мери ритам смењивања дана и ноћи није остало забележено. Међутим, зна се да је давни изумитељ у те сврхе користио штап пободен у земљу и да је то било још у старом веку. Осим сунчаног, у елементарне сатове спада и пешчани. О његовом настанку се, такође, мало зна али се верује за старе Египћане.

Не много јаснији су и почеци сата с механизмом. Први се, додуше несигурно, приписује редовнику Герберту из француског града Оријака који у историју није ушао захваљујући свом изуму већ томе што је постао папа. С обзиром на то да је умро 1003. године, вероватно је да је његов проналазак настао негде крајем деветог века.

12 ИЛИ 13?

Стално се препирем са другарицама око тога да ли ћу ове године славити 12. или 13. рођендан (рођен сам 1969.). Шта ти мислиш?

Сандра Ракић,
Браће Рибара 85/III
Сарајево

Ове године славићеш 12. рођендан.

ОПСАДА ДУГА ГОДИНУ ДАНА

Молим вас да ми одговорите када се одиграла опсада Ла Рошела и да ми набројите све чинове по реду.

Саша А.
Расадник II Е 5
Бела Цркња

Француски град Ла Рошел је врло често био опседан, поготово у време великог рата Запада и стогодишњег рата (13. и 14. век) када је наизменично потпадао под власт Француске и Енглеске. Крај стогодишњег рата донео је

Ла Рошелу мир који је потрајао готово пуна два века и за то време постао је једна од највећих лука у Француској, прва која је успоставила трговачке везе с Новим светом.

У време хугенотских ратова Ла Рошел је био једно од најјачих упоришта протестаната: године 1572—1573. успешно је одолео шесто месечној опсади католика. За владе Луја XIII хугенотска флота блокирала је ушће Жиронде и узела острва Ре и Олерон. Следећи потез повукао је Ришеље када је на челу краљевских трупа стигао октобра 1627. године под зидине Ла Рошела. Његова артиљерија „бацала се на посао“ и израдила опсадни шанац дуг два наест километара. Прилаз с мора затворила је браном дугом 1455 метара. У мају следеће године у помоћ опседнутом граду стигло је 50 енглеских бродова. Недељу дана трајало је одмеравање две флоте да би онда Енглези одлучили да се — повуку. Надамак Ла Рошела појавили су се неколико месеци касније, тачније 30. септембра, али су поново проценили да су им изгледи на успех слаби. Без наде у помоћ са стране, скрхрани глађу и болестима, становници Ла Рошела — листом протестанти — најзад су се, после једногодишње опсаде, 28. октобра предали Ришељеу.

Што се твоје друге молбе тиче, предлагемо ти да у најближој библиотеци потражиш „Војну енциклопедију“ и у њој прочиташ све што те интересује у вези с чиновима пошто нам ниси написао који те род војске интересује.

ЗА ЛАБОРАТОРИЈУ У МАЛОМ

Моји другови и ја желимо да оснујемо хемијску лабораторију али немамо потребна помагала и супстанце. Зато те молимо да нам кажеш адресу неке продавнице где бисмо ово могли да набавимо.

Саша и другови,
Доњи Милановац

Добар део онога што вам је потребно можете да набавите код „Југолабораторије“ у Београду, супстанце, у Пословници „Хемикалија“, Карађорђева 43, а епрувете и остали прибор у продавници у Улици 7. јула 50.

НЕМОЈ ВИШЕ ДА СЕ СВАЂАШ!

Јављам вам се први пут, вероватно не и последњи. Гледао сам много филмова о вампирима и знам да ме да ли су они стварно постојали? Ја мислим да јесу, а моја сестра тврди да нису. Реци ми истину, па да се више не свађам.

Бобан Сулић,
Београд

Вампири? Њих су измислиле баке да умире несташне ћаке.

НОВЧИЋ ИЗ СУСЕДСТВА

Колекционар сам старог и страог металног новца. Пре неколико недеља добио сам човчаницу на којој пише: »Ferencz Jozsef“ К.

A. C. S. E. S. M. H. S. D. O. A. R. K. I. R.; 1912». Ту је и лик неког човека с венцем око главе. Желео бих да ми одговориш из које земље је та новчаница?

Жељко Арсенијевић,
Панчево

Новчић који си добио је мађарски а настао је у време кад је наш северни сусед био у саставу Аустро-Угарске.

МАЈСТОР ЗА КУЋНЕ АПАРАТЕ

У коју школу треба да се упишем да бих постао мајстор за поправку апарата у домаћинству?

Селајдим Ахмедовић,
Битољ

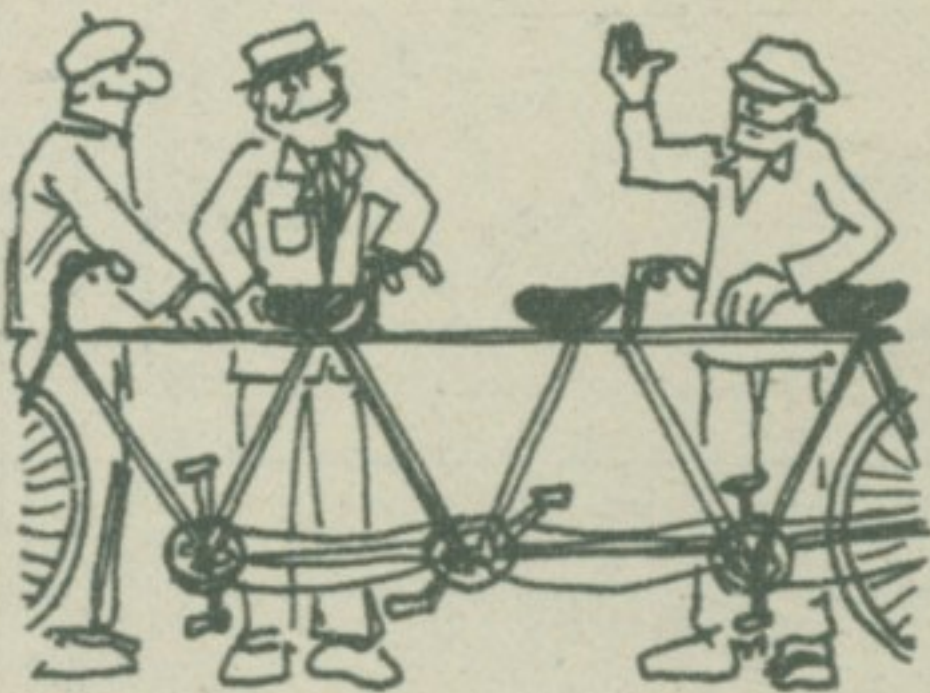
Обрати се средњој индустријској школи са практичном обуком „Буро Салај“ која се у твом граду налази у Улици Иво Лоле Рибара 66.

УЗДАЈТЕ СЕ У СЕ!

Желели бисмо да купимо бицикл за три особе, па нас интересује да ли га неко производи и где би могао да се купи?

Група читалаца,
Скела

Серијском производњом бицикла за три особе се, како смо сазнали, нико не бави. Међутим, рекли су

нам у Бициклистичком савезу Србије, можете да се обратите Фабрици бицикла „Рог“, Трубар-

јева 70, у Љубљани: можда ће они моћи да вам направе бицикл какав желите. Имате још једну могућност: да га уз стручну помоћ варијанца направите сами.

ОТРОВНИЦЕ САМО У БИБЛИОТЕКАМА

Можеш ли да ми кажеш да ли и где у Београду могу да се нађу књиге о отровним животињама.

Саша Миричић,
Београд

Посебна књига о отровним животињама на нашем језику не постоји. У радовима о појединим групама животиња могу да се нађу подаци о отровности врста из те групе. У СССР-у су пре неколико година објављене две књиге о отровним животињама и у њиховом писању учествовао је већи број стручњака. Код нас, ове књиге могу да се нађу само у великим библиотекама.

НЕШТО НЕМА— НЕШТО ИМА

Молим те одговори ми где се могу купити и колико коштају томос мото cross 50, томос cross 50 сениор и томос аутоматик 3 к?

Мирослав,
Загреб

Опет ти пишем у нади да ћеш ми бар сада одговорити где бих могао да купим и колико коштају мотори: томос cross 50 сениор, томос 50 јуниор, томос аутоматик 3 к и томос аутоматик 3 м?

Дејан,
Загреб

Производња модела томос мото cross 50 јуниор и томос мото cross 50 сениор обустављена је почетком 1980. године и за сада се не зна да ли ће поново бити покренута. Остале моделе који вас интересују можете да нађете у Робној кући „Нама“, Илија 4—6 и „Аутохрватској“, Драшковићева 47. Цена за томос аутоматик 3 је око 11600 динара.

Валентина Јцкоска, 21000 Нови Сад, Београдски кеј 41/57 — 11 година

Споменика Чобанин, 23262 Томашевац, Иве Лоле Рибара 166 — 14 година Радован Зорић, 26000 Панчево, Банијска 36 — 14 година, сакупља старе и стране новчиће, значке и разгледнице

Иванка Тополовец, 41224 Лепајци, код Брега — 15 година, сакупља постере и плоче, воли рок и забавну музику

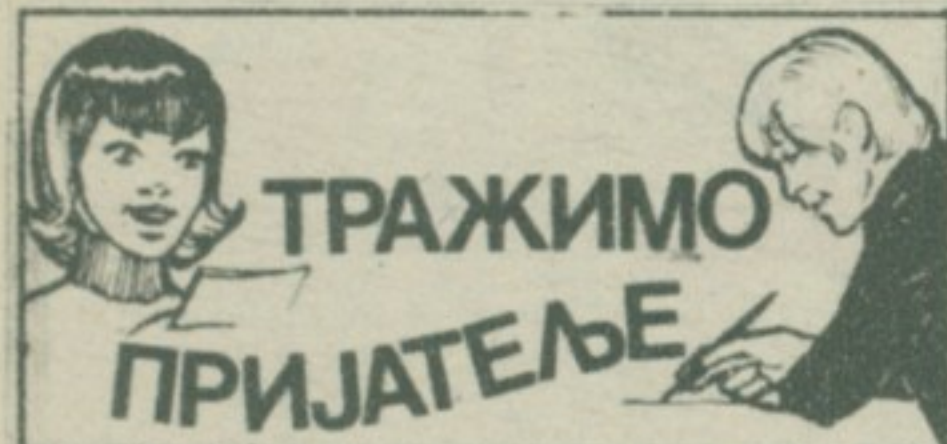
Нараниса Врбешкић, 54000 Осијек, Вуковарска 84 — 11 година, сакупља маркице и салвете

Мира Симуновић, 22325 Крчедин, Маршала Тита — 13 година, навијач Црвене звезде, сакупља постере и хемијске оловке, воли забавну музику

Весна Билаговић, 11132 Жарково, Лепосаве Михаиловић 29/2 — 11 година, воли музику и сакупља слике глумаца

Славица Јанковић и Нада Радовановић, IIC Filologie-Istorie, cod 1900 Jud Timiş, loc Timisoara, — SR Romania — воле спорт и музику, хоби им је сакупљање постера и разгледница

Слађана Марјановић, 37204 Шиљеговац — 13 година, воли Сребрна крила, Генерацију 5 и Слађану Милошевић, сакупља маркице и лутке од папира

ТРАЖИМО ПРИЈАТЕЉЕ

ПОЛИТИКА Мозаик

ОД СЛЕДЕЋЕГ БРОЈА НОВА НАГРАДНА ИГРА

ФИЛМОВИ КОЈИ СЕ ПАМТЕ

4 × 1 ПИТАЊЕ — 101 НАГРАДА

ПРВЕ ДВЕ НАГРАДЕ: МОПЕД И ПОНИ-БИЦИКЛ

ПОЛИТИКИН ЗАБАВНИК

Први број Политикиног забавника изишао је 28. фебруара 1939. године.

Директор НО „ПОЛИТИКА“
Вукоје Булатовић

Главни уредник
Раде Шошкић

Одговорни уредник
Вера Смиљанић

Ликовно-графички уредник
Владимир Горбунов

Издавачки савет:

Ђорђе Радишић (председник), Драгослав Антић, Добривоје Арсић, Драгомир Вуксановић, Неда Живковић, Радомир Животић, Олга Јанковић, Живорад Љубичић, Војислав Марјановић, др Иван Николић, Петар Петровић, Снежана Стаменковић (потпредседник), Јелисавета Суруџић, Невзат Худаверди.

Редакција:

Диего Варагић, Радана Весовић, Олга Вукадиновић, Душан Глушац, Бојана Дожић-Стојковић, Владимир Дорошев, Светлана Ивановић, Мина Илић, Соња Јашовић, Мирјана Крстуровић, Иван Лончар, Петар Милатовић, Весна Минић, Ненад Мирковић, Зора Меденица, Витомир Недељковић, Биљана Орловић, Љубомир Патрновић, Зоран Петканић, Радоје Савић, Недељка Сташић, Миленко Тодоровић и Милош Томић.

Секретаријат:

Јованка Војводић, Олгица Стаменић, Даринка Тодоровић, Зорица Филиповић.

Издаје и штампа НО „ПОЛИТИКА“ — ООУР Издања за младе „ПОЛИТИКИН ЗАБАВНИК“, Македонска 29, 11001 Београд. Поштански фах 124. Телефони: 324-471, централа 324-191 и 325-761. Рукописи, фотографије и цртежи се не враћају. Огласна агенција: Македонска 35/1, тел. 322-711. На основу мишљења Републичког секретаријата за културу СР Србије број 413-2973-02 од 22. I 1973. године не плаћа се порез на промет.

Цена једног примерка 15 динара

ПРЕТПЛАТА ЗА НАШУ ЗЕМЉУ:
Тромесечна 165,00 динара, полугодишња 330,00 динара, годишња 660,00 динара.

ПРЕТПЛАТА ЗА ИНОСТРАНСТВО:
Тромесечна 330,00 динара, полугодишња 660,00 динара, годишња 1.320,00 динара.

Претплата се врши на жиро рачун број 60801-601-29728 уз обавезну назнаку НО „ПОЛИТИКА“ — ООУР Продаја — претплата на лист „ПОЛИТИКИН ЗАБАВНИК“

ЦЕНОВНИК годишње претплате у страниј валути по земљама:
САД \$ 70.—, СР НЕМАЧКА DM 124.—, ФРАНЦУСКА Ffr. 290.—, ШВЕДСКА Skr. 292.—, ШВАЈЦАРСКА Sfr. 115.—.

Уплате из иностранства слати на девизни рачун НО „ПОЛИТИКА“ код ИНВЕСТ БАНКЕ — Београд, број: 60811-620-63-257300-00054, уз обавезну назнаку ПРЕТПЛАТА на лист „ПОЛИТИКИН ЗАБАВНИК“

WALT
Disney

МИКИ

ПА ЈА НЕМАМ ВИШЕ
ДРВА!

ОДСЕКИ БУ ОНУ СТА-
РУ ЈАБУКУ НА МОМ
ПЛАЦУ!

ЕВО,
СТИГ'О
САМ!

ОВДЕ ЋЕ БИТИ
ПОВУЦИ-ПОТЕГНИ!

УХ!

ШТА? СТАБЛО
ПУЦА НАПОЛА?

ПАЗИ ОВО! ПРАВИ
СОЛИТЕР ЗА ШУМСКЕ
СТАНОВНИ-
КЕ!

ЧАСНА РЕЧ? НИСАМ
ЗНАО ДА ЈЕ ОВО
СТАМБЕНА
ЧЕТВРТ!

ИМАМ УТИСАК ДА ЈЕ МИКИ
НЕГДЕ ЗАБРЉО... САМО ГДЕ?

WALT Disney